

NÁRODNÍ VÝZKUM
UŽÍVÁNÍ TABÁKU
A ALKOHOLU
V ČESKÉ REPUBLICE
2024
[NAUTA]

Státní zdravotní ústav, 2025

*Ladislav Csémy
Zuzana Dvořáková
Alena Fialová
Marek Malý
Miroslava Skývová*

NÁRODNÍ VÝZKUM UŽÍVÁNÍ TABÁKU A ALKOHOLU V ČESKÉ REPUBLICE 2024 [NAUTA]

Ladislav Csémy
Zuzana Dvořáková
Alena Fialová
Marek Malý
Miroslava Skývová

Státní zdravotní ústav
Praha, 2025

Národní výzkum užívání tabáku a alkoholu v České republice 2024 [NAUTA]

Ladislav Csémy, Zuzana Dvořáková, Alena Fialová, Marek Malý, Miroslava Skývová

Podpořeno MZ ČR – RVO (Státní zdravotní ústav – SZÚ, IČ 75010330).

© Státní zdravotní ústav

Vydal Státní zdravotní ústav
Šrobárova 49/48, 100 00 Praha 10

1. vydání
Praha 2025

ISBN 978-80-7071-466-9

Obsah

ÚVOD.....	4
Cíle výzkumu a přínos nových poznatků	4
Metodika výzkumu	5
Výběr respondentů a charakteristika souboru.....	5
Charakteristika dotazníku týkajícího se užívání tabáku	7
Charakteristika dotazníku týkajícího se užívání alkoholu.....	7
Statistická analýza	8
VÝSLEDKY – TABÁK	9
Kuřáctví tabákových výrobků	9
Užívání elektronických cigaret.....	19
Užívání bezdýmných tabákových výrobků	29
Užívání nikotinových sáčků bez obsahu tabáku	30
Užívání zahřívaných tabákových výrobků	32
Názory na škodlivost tabákových a nikotinových výrobků.....	35
Expozice pasivnímu kouření nebo aerosolu	36
Konzumní zvyklosti zjišťované lékařem.....	39
Zkušenosti s odvykáním	41
Reklama na vybrané tabákové nebo nikotinové výrobky	43
První pokus s užitím tabákových či nikotinových výrobků	44
Cenové náklady na krabičku cigaret.....	45
Přehled uživatelů nikotinu a tabáku.....	45
Kuřáctví tabákových výrobků a užívání elektronických cigaret – porovnání podle let	47
VÝSLEDKY – ALKOHOL	51
Spotřeba alkoholu na hlavu.....	51
Četnost pití alkoholických nápojů	53
Výskyt abstinence.....	55
Průměrná denní spotřeba alkoholu	57
Konzumní kategorie: umírněné, rizikové a škodlivé pití	58
Spotřeba piva, vína a destilátů podle konzumních kategorií	60
Pití nadměrných dávek alkoholu	61
Konzumní zvyklosti zjišťované lékařem.....	63
Pyramida konzumenta alkoholu – jiný pohled na rizika spojená s nadměrným pitím.....	65
Poslední konzumní epizoda.....	66
Trendy 2012 až 2024 podle konzumních kategorií	69
Souvislost mezi současným kouřením tabáku a konzumací alkoholu.....	70
SHRNUTÍ A IMPLIKACE PRO POLITIKY V OBLASTI VEŘEJNÉHO ZDRAVÍ.....	71
Souhrn výsledků – tabák	71
Souhrn výsledků – alkohol.....	72
Doporučení.....	73
LITERATURA.....	75

ÚVOD

Konzumace tabáku a pití alkoholu je ve většině vyspělých států pokládáno za jednu z nejzávažnějších, avšak preventabilních příčin úmrtí a chronických neinfekčních nemocí. Jejich užívání s sebou nese vysoké společenské náklady, které zahrnují jak přímé výdaje na zdravotní péči a prevenci, tak i nepřímé náklady, jako je ztráta produktivity, zvýšená kriminalita, ekologické škody a zátěž pro sociální systém. Problém užívání těchto látek nelze řešit pouze individuálně, je třeba i systémových opatření na úrovni politiky.

Pití alkoholu je i přes rozsáhlé zdravotní a sociální důsledky stále běžnou a tolerovanou součástí života většiny populace. Jeho nadměrná konzumace zvyšuje riziko řady onemocnění a je navíc často spojena se zvýšeným rizikem úrazů, dopravních nehod nebo násilných trestných činů.

Oblast užívání tabáku se za posledních několik let výrazně proměnila. Na rostoucí regulaci v oblasti kouření reaguje tabákový průmysl tím, že uvádí na trh nové alternativy ke klasickým cigaretám, jako jsou elektronické cigarety, zahřívaný tabák nebo nikotinové sáčky bez obsahu tabáku. Zatímco cigarety jsou i nadále dominantní formou užívání tabáku, rozmanitost a užívání alternativních výrobků se zejména mezi mládeží zvyšuje, což vytváří výzvy pro oblast politiky a regulace.

Vzhledem ke stále vysokému počtu kuřáků je tuto situaci možné nazývat celosvětovou pandemií. Doporučení směřující k omezení spotřeby tabáku byla shrnuta v dokumentu MPOWER, který představuje šest hlavních strategií, jak s touto globální tabákovou epidemií bojovat (WHO, 2008):

1. monitorovat užívání tabáku a politiku prevence,
2. chránit lidi před tabákovým kouřem,
3. nabídnout pomoc při odvykání kouření,
4. varovat před nebezpečím užívání tabáku,
5. prosazovat zákaz reklamy na tabák i zákaz jeho propagace a sponzorství,
6. zvyšovat daně na tabák.

Země, které uplatňují komplexní politiku složenou z těchto intervencí, mají nižší prevalenci kouření, výraznější trend redukce kouření a vyšší míru zanechání kouření (Feliu a kol., 2019).

První strategie – monitorování užívání tabáku a politik prevence – je naprosto nezbytná pro dosažení úspěchu dalších pěti strategií. Pouze přesné monitorování umožňuje pochopit problémy spojené s užíváním tabáku a nikotinu správně, což je pro efektivní intervenci klíčové. Aby bylo možné provádět monitorování jednotným a porovnatelným způsobem po celém světě, byl ve spolupráci WHO a Středisek pro kontrolu a prevenci nemocí (CDC) vytvořen Globální systém surveillance tabáku (GTSS).

Pro potřebu zemí, které takový monitoring provádějí, připravily WHO a CDC jednotné dotazníky skládající se z klíčových otázek, které by při surveillance užívání tabáku měly být vždy používány, včetně návodu, jak tyto dotazníky používat a vyhodnocovat (Global Adult Tobacco Survey Collaborative Group, 2011).

Cíle výzkumu a přínos nových poznatků

Hlavním cílem výzkumu bylo získat validní a reprezentativní poznatky o užívání tabáku, nikotinu a alkoholu v populaci osob České republiky ve věku 15 a více let. Poznatky z populačního výzkumu nejen doplňují dostupná statistická data o registrované spotřebě tabáku a alkoholu, ale také přináší jedinečné informace, které není možné získat jiným způsobem. Jde především o stanovení podílu kuřáků, uživatelů tabáku a nikotinu nebo zdravotně rizikového a škodlivého užívání alkoholu, a také o určení demografických a sociálních znaků ohrožené populace.

Aktuální data o kouření a spotřebě alkoholu v české populaci jsou porovnávána s daty získávanými každoročně od roku 2012. Při interpretaci dat je nutno vzít v úvahu přesnost výběrových odhadů charakterizovanou uvedenými 95% intervaly spolehlivosti.

Pravidelný monitoring užívání alkoholu, tabáku a nikotinu je klíčový z mnoha důvodů. Poskytuje relevantní data, která slouží jako východisko k vytváření politik a legislativy. Analýza trendů užívání rovněž umožní sledovat, zda jsou již některé existující regulace, jako je např. míra zdanění alkoholu a tabáku nebo omezení reklamy, účinné při snižování jejich konzumace. Rovněž pomáhá identifikovat skupiny, které jsou nejvíce ohroženy závislostí nebo důsledky konzumace těchto látek. To následně umožní cílenější prevenci a včasnou intervenci, např. ve formě vzdělávacích kampaní nebo zvyšování dostupnosti terapeutických služeb. V posledních letech se objevují alternativní formy užívání tabáku a nikotinu. Sledování chování a spotřebitelských návyků uživatelů pomáhá efektivněji reagovat a přizpůsobit politiku a preventivní programy těmto změnám.

Výsledky populačních studií mají značný význam také pro mezinárodní vědeckou komunitu. Statistické údaje o užívání tabáku a nikotinu v České republice jsou součástí dat v databázích Světové zdravotnické organizace (WHO) nebo Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a slouží jako zdroj pro mezinárodní srovnávací studie i jako podklad pro tvorbu národních a mezinárodních politik veřejného zdraví.

Metodika výzkumu

Terénní šetření bylo provedeno technikou standardizovaného řízeného rozhovoru tazatele s respondentem (face-to-face). Výsledky průzkumu vychází z toho, co jsou respondenti ochotni sdělit, nejedná se tedy o data, která by bylo možno nějakým způsobem přesně měřit. Navíc vzrůstající tlak společnosti proti konzumaci alkoholu i kouření může mít vliv na věrohodnost údajů uváděných respondenty, přestože je šetření anonymní.

Sběr dat byl zabezpečován 212 profesionálními tazateli Inres–Sones, v.o.s. v celé České republice. Vizuální a logickou kontrolu, kódování a vkládání dat do počítače realizovali pracovníci Inres–Sones, v.o.s. Finální zpracování dat, statistické hodnocení a interpretaci zajišťuje Státní zdravotní ústav.

Vlastní terénní šetření bylo uskutečněno v celé České republice v období od 18. 11. 2024 do 6. 12. 2024. V rámci terénního šetření bylo tazateli osloveno celkem 1 995 náhodně vybraných občanů s žádostí o rozhovor. Ten odmítlo poskytnout 186 osob, tj. 9,3 % všech oslovených. S rozhovorem naopak souhlasilo 1 809 respondentů, tj. 90,7 % oslovených.

Analýza odmítnutí účasti ve výzkumu z hlediska pohlaví signalizuje, že ochota mužů i ochota žen účastnit se výzkumu byla na stejné úrovni. Nejméně byli ochotni zapojit se do výzkumu muži a ženy ve věku 15–19 let. Naopak nejvíce byli ochotni zapojit se do výzkumu muži ve věku 65 a více let a ženy ve věku 25–34 let.

Celkově lze konstatovat, že míra odmítnutí účasti ve výzkumu je velmi nízká. Vyššímu procentu odmítnutí zabránila speciální příprava tazatelů se zaměřením na způsob navázání kontaktu, vyvolání důvěry respondenta a způsob komunikace s cílem získat ho pro účast ve výzkumu, která proběhla v rámci instruktáží. Z hlediska důvodů byl nejčastější příčinou odmítnutí účasti ve výzkumu nedostatek času (uvedlo 44,3 % respondentů). Druhou nejčastější příčinou byl nezájem o účast či neochota respondentů (25,7 %); dalších 8,6 % dotázaných považovalo otázky ve výzkumu za příliš osobní a vyjádřilo obavy ze zneužití odpovědí přes skutečnost, že výzkum byl anonymní; 7,1 % respondentů označilo dotazník za příliš dlouhý; dalších 7,1 % dotázaných odmítlo z důvodu tématu výzkumu; 4,3 % respondentů odmítlo účast ve výzkumu z důvodu nemoci. Zbývajících 2,9 % respondentů příčinu odmítnutí neuvedlo.

Výběr respondentů a charakteristika souboru

Údaje, jejichž rozboru je tato zpráva věnována, byly v roce 2024 získány od výběrového souboru o velikosti 1 809 jedinců. Výběr byl dvoustupňový, v prvním kroku byly náhodně vybrány volební okrsky, ve druhém kroku v rámci okrsků byl aplikován kvótní výběr.

Soubor je reprezentativním vzorkem populace České republiky ve věku nad 15 let. Reprezentativnost byla odvozena od základního souboru obyvatelstva České republiky ve věku 15 let a více (Český statistický úřad, 2024b).

Složení výběrového souboru v intencích základních demografických znaků je následující. Z hlediska rozdělení podle pohlaví tvoří soubor 878 (48,5 %) mužů a 931 (51,5 %) žen, což odpovídá skladbě populace ČR ve věku od 15 let. Z hlediska relativních četností nebyla zjištěna odchylka výběrového souboru od základního souboru, což znamená, že **výzkum je reprezentativní pro obyvatelstvo České republiky ve věku nad 15 let z hlediska pohlaví.**

Ve srovnání s věkovým členěním základního souboru nepřesahuje odchylka výběrového souboru 0,1 procentního bodu. Lze konstatovat, že **výsledky výzkumu jsou reprezentativní pro jednotlivé věkové skupiny obyvatelstva České republiky nad 15 let.**

Složení výběrového souboru **je reprezentativní rovněž podle krajů ČR.** Ve srovnání se členěním základního souboru nepřesahuje odchylka 0,1 procentního bodu (tabulka 1). K územnímu, resp. regionálnímu zařazení dotazovaných slouží členění dle krajů ČR platné od roku 2001. Respondenti byli dotázáni na velikost svého bydliště, obyvatelé obcí s počtem obyvatel nižším než 2000 byli označeni jako obyvatelé venkova.

Souhrnně lze konstatovat, že výsledky výzkumu jsou reprezentativní pro populaci České republiky nad 15 let z hlediska pohlaví, věku a regionu.

Tabulka 1: Složení výběrového souboru dle krajů

Kraj	n	%	Odchylka
Praha	231	12,8	+0,1
Středočeský	236	13,0	0,0
Jihočeský	109	6,0	0,0
Plzeňský	101	5,6	-0,1
Karlovarský	50	2,8	0,0
Ústecký	135	7,5	0,0
Liberecký	74	4,1	0,0
Královéhradecký	94	5,2	+0,1
Pardubický	87	4,8	-0,1
Vysočina	87	4,8	0,0
Jihomoravský	203	11,2	0,0
Olomoucký	105	5,8	0,0
Zlínský	97	5,4	0,0
Moravskoslezský	200	11,1	0,0

Základní demografické charakteristiky souboru jsou shrnuty v tabulce 2. Počet žen v souboru mírně převažuje nad počtem mužů, populace venkova tvoří přibližně čtvrtinu výběrového souboru. Podle vzdělání je nejpočetnější skupina středoškoláků s maturitou, nejmenší je soubor vysokoškoláků.

Tabulka 2: Demografické charakteristiky vzorku

Celkem	n (%)
	1809 (100)
<i>Pohlaví</i>	
Muži	878 (48,5)
Ženy	931 (51,5)
<i>Věková skupina</i>	
15–24	221 (12,2)
25–44	552 (30,5)
45–64	596 (32,9)
65+	440 (24,3)
<i>Místo bydliště</i>	
Město	1396 (77,2)
Venkov	413 (22,8)
<i>Vzdělání*</i>	
ZŠ a SOU	498 (31,4)
SŠ s maturitou	768 (48,4)
VŠ	322 (20,3)

*Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší (n = 1588).

Charakteristika dotazníku týkajícího se užívání tabáku

V České republice jsou prostřednictvím dotazníkového šetření získávána data o kouření od roku 2012. Při monitorování užívání tabákových výrobků byly částečně využity klíčové otázky dotazníku TQS (Tobacco Questions for Surveys), který je součástí Globálního systému surveillance tabáku (GTSS). Tyto otázky byly doplněny o demografické charakteristiky sledovaného souboru a o další otázky podrobněji monitorující užívání elektronických cigaret (EC).

V roce 2019 byly do dotazníku poprvé zahrnuty otázky reagující na měnící se zvyklosti v užívání tabákových výrobků a na rostoucí rozšíření nových výrobků, jako jsou např. zahřívané tabákové výrobky. V roce 2020 byl dotazník doplněn o otázku týkající se užívání nikotinových sáčků bez obsahu tabáku, v roce 2023 byla přidána otázka mapující vystavení respondentů aerosolu z elektronických cigaret či ze zahřívaných tabákových výrobků a v roce 2024 byl dotazník doplněn o otázky sledující zájem lékařů o užívání nových alternativních výrobků. Vzhledem k měnící se situaci a novým zkušenostem bude i nadále nutné dotazník průběžně aktualizovat a doplňovat metodiku zkoumání této oblasti.

Charakteristika dotazníku týkajícího se užívání alkoholu

Pro odhad spotřeby alkoholu byla zvolena metoda obvyklé frekvence a kvantity podle druhu alkoholického nápoje (Beverage Specific Quantity-Frequency Method) z projektu EU SMART (Moskalewicz a Sierosławski, 2010; Fiala a Sochor, 2014). Dále byla zařazena položka zjišťující frekvenci pití nadměrných dávek alkoholu při jedné konzumaci. Dle Světové zdravotnické organizace se za silné epizodické pití považuje příjem 60 nebo více gramů alkoholu u mužů a 40 nebo více gramů alkoholu u žen při jedné konzumní příležitosti. V našem výzkumu jsme ponechali hranici pro nadměrné pití alkoholu stejnou pro muže i ženy, tj. u obou pohlaví otázky reflektují příjem 60 nebo více gramů etanolu. Stejně jako při výzkumu v předchozích letech bylo zjišťováno, zda se respondentův ošetřující lékař zajímal o jeho pití alkoholu, resp. zda mu doporučoval omezení konzumace alkoholu. Od roku 2019 jsme do výzkumu přidali otázku, zda dotázaný cítí potřebu omezit či ukončit pití alkoholických nápojů. 2024 jsme do dotazování o spotřebě alkoholu zařadili otázky, které zjišťují okolnosti poslední konzumní příležitosti. Jde o dotazy na dobu poslední konzumace alkoholu, na místo konzumace, na to,

při jaké příležitosti ke konzumaci došlo a s kým. Analýza poslední konzumní příležitosti podává doplnění rozboru spotřeby alkoholu o kontextové souvislosti. Ostatně studium kontextu pití a konzumních příležitostí je sledováno i v mezinárodní odborné literatuře (Stout, 2000; Northcote a Livingston, 2011; Holmes a kol., 2024). Sada otázek na spotřebu alkoholu a její kontext, spolu se sociodemografickými proměnnými, umožnila podat ucelený popis konzumních vzorců dospělé populace.

Statistická analýza

Data byla zpracována pomocí softwaru IBM SPSS Statistics for Windows, verze 29 (IBM Corp., Armonk, N.Y., USA). Zastoupení jednotlivých kategorií je popsáno prostřednictvím absolutních četností a procent spočtených z dat s validními údaji (bez chybějících hodnot). Procenta jsou doplněna odpovídajícími 95% intervaly spolehlivosti, které charakterizují přesnost odhadů populačních charakteristik výběrovými charakteristikami. Pro popis vývoje v čase byla použita lineární regrese, pro porovnání podskupin t-test a chí-kvadrát test. Hladina významnosti byla stanovena na 0,05 a výsledky s p-hodnotami menšími než 0,05 jsou statisticky významné.

VÝSLEDKY – TABÁK

Kuřáctví tabákových výrobků

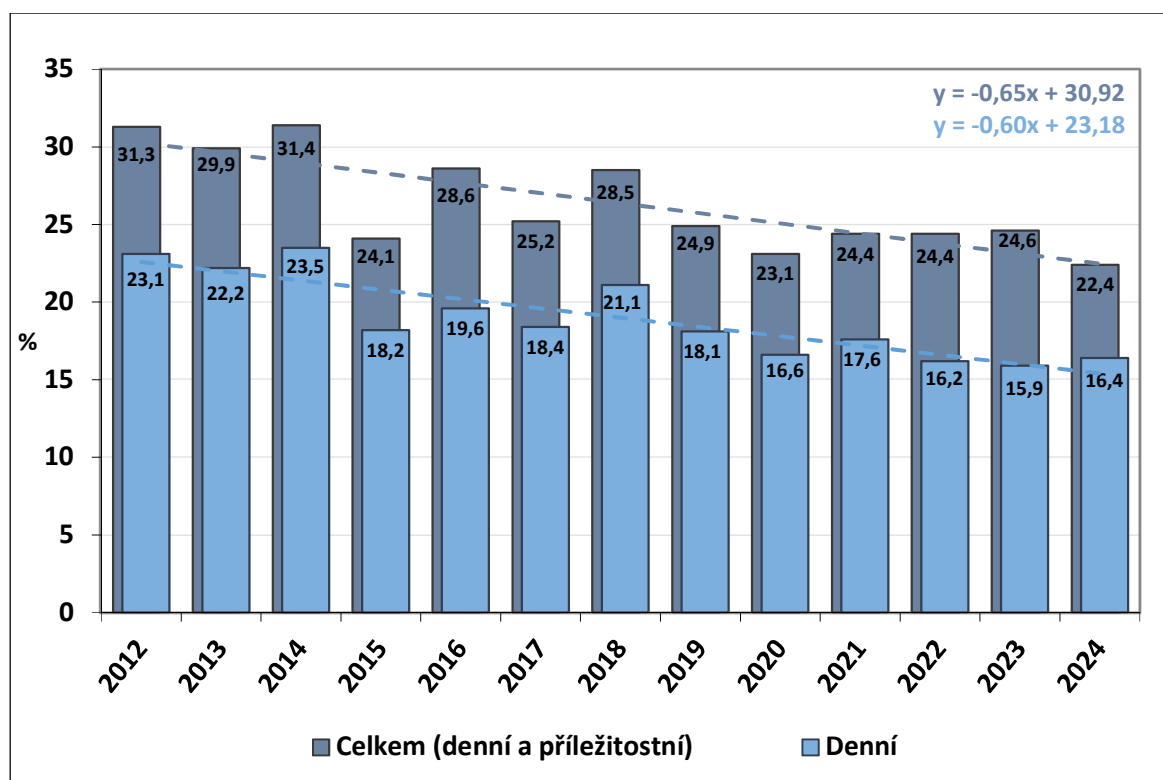
V roce 2024 jsme v celém sledovaném souboru zaznamenali 22,4 % kuřáků různých druhů tradičních tabákových výrobků, které zahrnují cigarety (průmyslově vyráběné i ručně balené), dýmky, doutníky, doutníčky a vodní dýmky (tabulka 3). Ve srovnání s rokem 2023 (24,6 %) můžeme pozorovat pokles o 2,2 p. b. (graf 1). Podíl současných kuřáků se podle pohlaví statisticky významně liší (muži 25,4 %, ženy 19,5 %, $p = 0,003$), i když rozdíly jsou menší než v předchozích letech (graf 2). Přibližně tři čtvrtiny současných kuřáků (16,4 % celého souboru) tvoří denní kuřáci; zhruba čtvrtinu představují příležitostní kuřáci, kteří kouří méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně (6,0 % celého souboru). Ve skupině denních i příležitostných kuřáků zaznamenáváme méně kuřáček než kuřáků. Rozdíl nacházíme i ve skupině nekuřáků, a to ve prospěch celoživotních nekuřáček (53,6 % vs. 62,1 %, $p < 0,001$). V meziročním srovnání nepozorujeme výrazné změny v prevalenci denních kuřáků (15,9 % v roce 2023 vs. 16,4 % v roce 2024). Prevalence příležitostných kuřáků byla v roce 2024 ve srovnání s rokem 2023 nižší (6,0 % vs. 8,7 %). Celkově lze v trendu kuřáctví tradičních tabákových výrobků od roku 2012 (graf 1) pozorovat statisticky významný pokles ($p < 0,001$).

Tabulka 3: Podrobný přehled kuřáctví tabákových výrobků (MPOWER – strategie 1)

Rozsah kuřáckých návyků	Celkem	Muži	Ženy
	Procenta (95% CI)		
Současní kuřáci tabáku (n = 405)	22,4 (20,5–24,4)	25,4 (22,5–28,4)	19,5 (17,0–22,2)
Denní kuřáci (n = 297)	16,4 (14,7–18,2)	18,6 (16,0–21,3)	14,4 (12,2–16,8)
Příležitostní kuřáci (n = 108)	6,0 (4,9–7,2)	6,8 (5,3–8,7)	5,2 (3,8–6,8)
Současní nekuřáci (n = 1404)	77,6 (75,6–79,5)	74,6 (71,6–77,5)	80,5 (77,8–83,0)
Bývalí kuřáci (n = 355)	19,6 (17,8–21,5)	21,0 (18,3–23,8)	18,4 (15,9–21,0)
Bývalí denní kuřáci (n = 232)	12,8 (11,3–14,5)	14,2 (12,0–16,7)	11,5 (9,5–13,7)
Bývalí příležitostní kuřáci (n = 123)	6,8 (5,7–8,1)	6,7 (5,2–8,6)	6,9 (5,3–8,7)
Nekuřáci celoživotní (n = 1049)	58,0 (55,7–60,3)	53,6 (50,3–57,0)	62,1 (58,9–65,2)

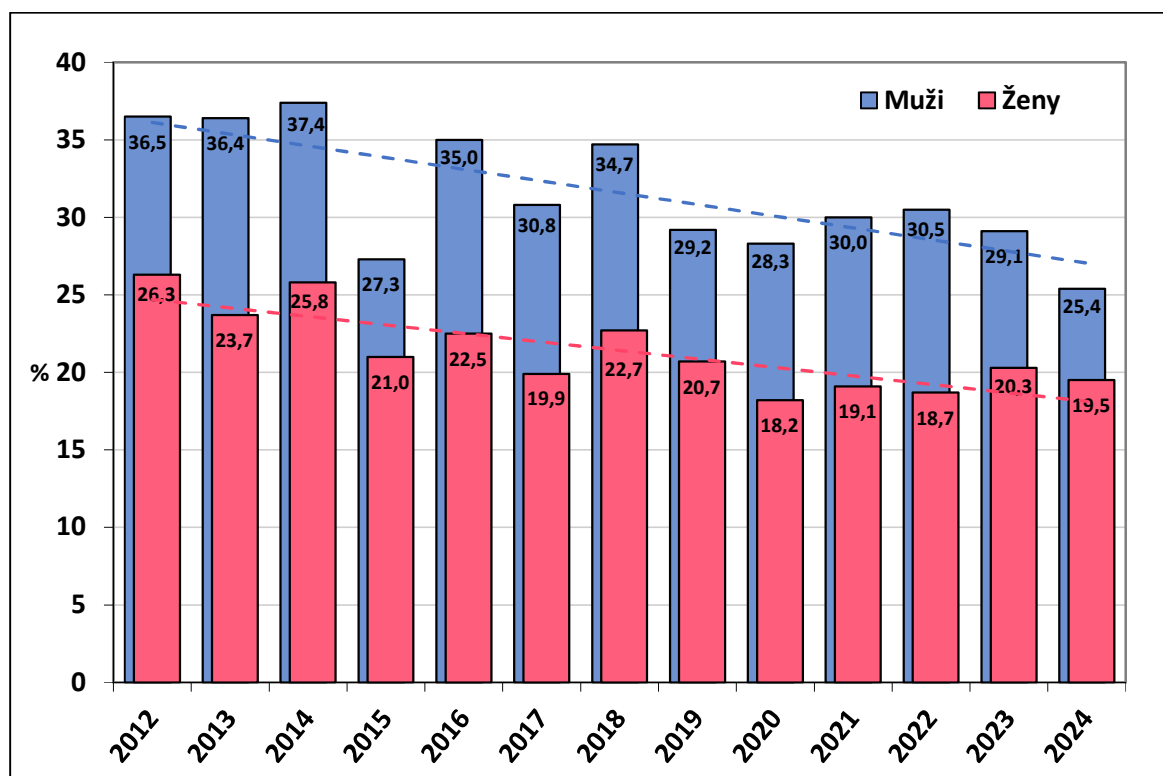
95% CI – 95% interval spolehlivosti

Graf 1: Prevalence kuřáctví tabákových výrobků v ČR v letech 2012–2024

Pozn.: Graf zobrazuje podíl kuřáků tabákových výrobků celkem (denní a příležitostní, tj. kouří méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně) a denních kuřáků.

Graf 2: Prevalence kuřáctví tabákových výrobků v ČR v letech 2012–2024 podle pohlaví

Pozn.: Graf zobrazuje podíl kuřáků tabákových výrobků celkem (denní a příležitostní, tj. kouří méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně).

Tabulka 4: Věkové rozmezí, kdy začali současní a bývalí kuřáci pravidelně kouřit

Demografická charakteristika	14 a méně let	15–17 let	18–24 let	25 a více let
	Procenta (95% CI)			
Celkem (n= 760)	11,4 (9,3–13,9)	39,9 (36,4–43,4)	39,6 (36,1–43,2)	9,1 (7,1–11,3)
<i>Pohlaví</i>				
Muži (n= 407)	12,3 (9,3–15,9)	38,8 (34,1–43,7)	39,6 (34,8–44,5)	9,3 (6,7–12,6)
Ženy (n= 353)	10,5 (7,5–14,2)	41,1 (35,9–46,4)	39,7 (34,5–45,0)	8,8 (6,0–12,2)
<i>Věková skupina</i>				
15–24 (n= 91)	19,8 (12,2–29,4)	70,3 (59,8–79,5)	9,9 (4,6–17,9)	–
25–44 (n= 246)	13,4 (9,4–18,3)	41,5 (35,2–47,9)	40,2 (34,1–46,7)	4,9 (2,5–8,4)
45–64 (n= 258)	7,0 (4,2–10,8)	36,8 (30,9–43,0)	45,3 (39,2–51,6)	10,9 (7,3–15,3)
65+ (n= 165)	10,9 (6,6–16,7)	25,5 (19,0–32,8)	46,1 (38,3–54,0)	17,6 (12,1–24,3)
<i>Místo bydliště</i>				
Město (n= 580)	11,9 (9,4–14,8)	39,7 (35,6–43,8)	38,6 (34,6–42,7)	9,8 (7,5–12,5)
Venkov (n= 180)	10,0 (6,0–15,3)	40,6 (33,3–48,1)	42,8 (35,4–50,4)	6,7 (3,5–11,4)
<i>Vzdělání¹</i>				
ZŠ a SOU (n= 259)	14,7 (10,6–19,6)	37,1 (31,2–43,3)	36,3 (30,4–42,5)	12,0 (8,3–16,6)
SŠ s maturitou (n= 307)	7,8 (5,1–11,4)	35,5 (30,2–41,1)	49,5 (43,8–55,2)	7,2 (4,5–10,6)
VŠ (n= 103)	6,8 (2,8–13,5)	33,0 (24,1–43,0)	44,7 (34,9–54,8)	15,5 (9,1–24,0)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

Pozn.: Tabulka zahrnuje každodenní i příležitostné (méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně) kuřáctví a bývalé kuřáky.

Tabulka 4 znázorňuje rozmezí let, kdy současní a bývalí kuřáci začali pravidelně kouřit. Z tabulky je patrné, že téměř čtyři pětiny kuřáků (79,5 %) začínají s kouřením v rozmezí 15–24 let a více než polovina respondentů (51,3 %) začala kouřit před dovršením zákonné věkové hranice 18 let. Varujícím se jeví být poměrně velké procento kuřáků, ať už současných nebo bývalých, kteří začali s pravidelným kouřením před 15. rokem věku (11,4 %). V porovnání s rokem 2023 došlo ke statisticky významnému nárůstu ($p=0,003$) podílu těchto velmi brzo začínajících kuřáků (6,9 % v roce 2023 vs. 11,4 % v roce 2024). Naopak pokles podílu můžeme pozorovat u respondentů, kteří začali s kouřením po 25. roce (12,5 % v roce 2023 vs. 9,1 % v roce 2024).

V tabulce 5 je uveden časový úsek v letech, který bývalí kuřáci uváděli jako období, po které již nekouří. Respondenti uváděli konkrétní počet let, který byl pak rozdělen do intervalů zobrazených v tabulce. Více než třetina bývalých kuřáků uvedla, že nekouří po dobu 5 a méně let (37,7 %). Ve srovnání s rokem 2023 (28,9 %) pozorujeme nárůst o 8,8 p. b.

Tabulka 5: Podíl bývalých kuřáků podle počtu let abstinence

Demografická charakteristika	5 a méně let	6–10 let	11–20 let	21 a více let
	Procenta (95% CI)			
Celkem (n = 355)	37,7 (32,7–43,0)	17,7 (13,9–22,1)	21,7 (17,5–26,3)	22,8 (18,6–27,5)
<i>Pohlaví</i>				
Muži (n = 184)	37,5 (30,5–44,9)	19,0 (13,6–25,4)	19,0 (13,6–25,4)	24,5 (18,4–31,3)
Ženy (n = 171)	38,0 (30,7–45,7)	16,4 (11,2–22,8)	24,6 (18,3–31,7)	21,1 (15,2–27,9)
<i>Věková skupina</i>				
15–24 (n = 31)	100,0 (88,8–100,0)	0,0 (0,0–11,2)	0,0 (0,0–11,2)	–
25–44 (n = 114)	56,1 (46,5–65,4)	26,3 (18,5–35,4)	15,8 (9,6–23,8)	1,8 (0,2–6,2)
45–64 (n = 117)	26,5 (18,8–35,5)	16,2 (10,1–24,2)	32,5 (24,1–41,8)	24,8 (17,3–33,6)
65+ (n = 93)	8,6 (3,8–16,2)	15,1 (8,5–24,0)	22,6 (14,6–32,4)	53,8 (43,1–64,2)
<i>Místo bydliště</i>				
Město (n = 265)	38,1 (32,2–44,3)	18,5 (14,0–23,7)	22,3 (17,4–27,8)	21,1 (16,4–26,5)
Venkov (n = 90)	36,7 (26,8–47,5)	15,6 (8,8–24,7)	20,0 (12,3–29,8)	27,8 (18,9–38,2)
<i>Vzdělání¹</i>				
ZŠ a SOU (n = 104)	21,2 (13,8–30,3)	19,2 (12,2–28,1)	27,9 (19,5–37,5)	31,7 (22,9–41,6)
SŠ s maturitou (n = 155)	34,8 (27,4–42,9)	18,7 (12,9–25,8)	24,5 (18,0–32,1)	21,9 (15,7–29,3)
VŠ (n = 65)	41,5 (29,4–54,4)	21,5 (12,3–33,5)	15,4 (7,6–26,5)	21,5 (12,3–33,5)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

Pozn.: Bývalé kuřáctví tabákových výrobků zahrnuje každodenní i příležitostné (méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně) kuřáctví.

Z tabulek 6A I a 6A II je patrné, že česká populace kouří převážně cigarety. Zhruba pětina kuřáků (22,2 %) používá jiné tabákové výrobky určené ke kouření. Většinou se však jedná o kuřáky, kteří současně kouří i cigarety. Ostatní tabákové výrobky jsou u současných kuřáků používány téměř shodně muži jako ženami. Naprostá většina kuřáků dává přednost cigaretám vyrobeným průmyslově (84,9 %). Zhruba desetina kuřáků (10,9 %) si balí své vlastní cigarety; ve srovnání s rokem 2023 (12,4 %) jejich podíl klesl; a to u všech věkových kategorií kromě věkové skupiny 45–64 let, kde zaznamenáváme v meziročním srovnání naopak nárůst (5,1 % v roce 2023 vs. 7,8 % v roce 2024).

Při rozdělení souboru podle vzdělání se podíl kuřáků tabákových výrobků s rostoucím vzděláním snižuje. Nejnižší podíl kuřáků je u vysokoškolsky vzdělaných respondentů, kde je téměř o 20 procentních bodů nižší než u respondentů se základním vzděláním. Rozdíl v kuřáctví tabákových výrobků není naopak patrný mezi městem a venkovem.

Tabulka 6A I: Současní kuřáci různých druhů tabákových výrobků podle vybraných demografických charakteristik (MPOWER – strategie 1) – z celku všech respondentů

Demografická charakteristika	Jakýkoliv kouřený tabákový výrobek	Jakékoliv cigarety ¹	Typ cigarety		Ostatní tabákové výrobky ²
			Komerčně vyrobené	Ručně ubalené	
	Procenta (95% CI)				
Celkem (n=1809)	22,4 (20,5–24,4)	20,0 (18,2–21,9)	19,0 (17,2–20,9)	2,4 (1,8–3,3)	5,0 (4,0–6,1)
Pohlaví					
Muži (n=878)	25,4 (22,5–28,4)	22,7 (19,9–25,6)	21,4 (18,7–24,3)	3,2 (2,1–4,6)	5,8 (4,4–7,6)
Ženy (n=931)	19,5 (17,0–22,2)	17,5 (15,1–20,1)	16,8 (14,4–19,3)	1,7 (1,0–2,8)	4,2 (3,0–5,7)
Věková skupina					
15–24 (n=221)	27,1 (21,4–33,5)	24,0 (18,5–30,2)	22,6 (17,3–28,7)	4,5 (2,2–8,2)	8,1 (4,9–12,6)
25–44 (n=552)	23,9 (20,4–27,7)	21,4 (18,0–25,0)	20,1 (16,8–23,7)	3,1 (1,8–4,9)	6,0 (4,2–8,3)
45–64 (n=596)	23,7 (20,3–27,3)	21,1 (17,9–24,6)	20,1 (17,0–23,6)	1,8 (0,9–3,3)	4,0 (2,6–5,9)
65+ (n=440)	16,4 (13,0–20,2)	14,8 (11,6–18,4)	14,3 (11,2–17,9)	1,4 (0,5–2,9)	3,4 (1,9–5,6)
Místo bydliště					
Město (n=1396)	22,6 (20,4–24,8)	20,1 (18,0–22,3)	19,0 (17,0–21,1)	2,4 (1,7–3,4)	5,4 (4,2–6,7)
Venkov (n=413)	21,8 (17,9–26,1)	19,9 (16,1–24,0)	19,1 (15,4–23,3)	2,4 (1,2–4,4)	3,6 (2,0–5,9)
Vzdělání ³					
ZŠ a SOU (n=498)	31,1 (27,1–35,4)	29,1 (25,2–33,3)	27,7 (23,8–31,9)	3,4 (2,0–5,4)	4,6 (2,9–6,8)
SŠ s maturitou (n=768)	19,8 (17,0–22,8)	17,4 (14,8–20,3)	16,5 (14,0–19,4)	2,1 (1,2–3,4)	4,4 (3,1–6,1)
VŠ (n=322)	11,8 (8,5–15,8)	9,3 (6,4–13,0)	9,0 (6,1–12,7)	0,3 (0,0–1,7)	4,7 (2,6–7,6)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Zahrnuje kuřáctví cigaret jak průmyslově vyrobených, tak i ručně ubalených.

²Zahrnuje kuřáctví dýmek, doutníků, doutníčků a vodních dýmek.

³Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

Pozn.: Současné kuřáctví tabákových výrobků zahrnuje každodenní i příležitostné (méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně) kuřáctví.

Tabulka 6A II: Současní kuřáci různých druhů tabákových výrobků podle vybraných demografických charakteristik (MPOWER – strategie 1) – ze souboru současných kuřáků

	Jakékoliv cigarety ¹	Typ cigarety		Ostatní tabákové výrobky ²
		Komerčně vyrobené	Ručně ubalené	
	Procenta (95% CI)			
Celkem (n = 405)	89,4 (86,0–92,2)	84,9 (81,1–88,3)	10,9 (8,0–14,3)	22,2 (18,3–26,6)
Pohlaví				
Muži (n = 223)	89,2 (84,4–93,0)	84,3 (78,9–88,8)	12,6 (8,5–17,6)	22,9 (17,5–28,9)
Ženy (n = 182)	89,6 (84,2–93,6)	85,7 (79,8–90,5)	8,8 (5,1–13,9)	21,4 (15,7–28,1)
Věková skupina				
15–24 (n = 60)	88,3 (77,4–95,2)	83,3 (71,5–91,7)	16,7 (8,3–28,5)	30,0 (18,8–43,2)
25–44 (n = 132)	89,4 (82,8–94,1)	84,1 (76,7–89,9)	12,9 (7,7–19,8)	25,0 (17,9–33,3)
45–64 (n = 141)	89,4 (83,1–93,9)	85,1 (78,1–90,5)	7,8 (4,0–13,5)	17,0 (11,2–24,3)
65+ (n = 72)	90,3 (81,0–96,0)	87,5 (77,6–94,1)	8,3 (3,1–17,3)	20,8 (12,2–32,0)
Místo bydliště				
Město (n = 315)	88,9 (84,9–92,1)	84,1 (79,6–88,0)	10,8 (7,6–14,8)	23,8 (19,2–28,9)
Venkov (n = 90)	91,1 (83,2–96,1)	87,8 (79,2–93,7)	11,1 (5,5–19,5)	16,7 (9,6–26,0)
Vzdělání ³				
ZŠ a SOU (n = 155)	93,5 (88,5–96,9)	89,0 (83,0–93,5)	11,0 (6,5–17,0)	14,8 (9,6–21,4)
SŠ s maturitou (n = 152)	88,2 (81,9–92,8)	83,6 (76,7–89,1)	10,5 (6,1–16,5)	22,4 (16,0–29,8)
VŠ (n = 38)	78,9 (62,7–90,4)	76,3 (59,8–88,6)	2,6 (0,1–13,8)	39,5 (24,0–56,6)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Zahrnuje kuřáctví cigaret jak průmyslově vyrobených, tak i ručně ubalených.

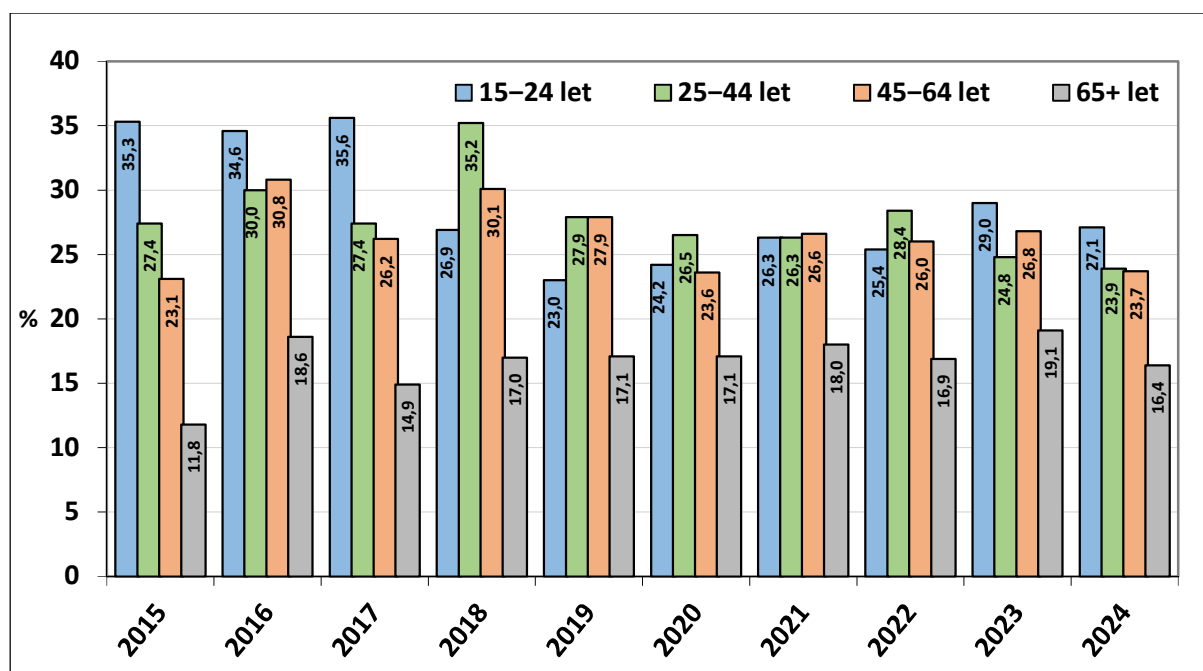
²Zahrnuje kuřáctví dýmek, doutníků, doutníčků a vodních dýmek.

³Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

Pozn.: Současné kuřáctví tabákových výrobků zahrnuje každodenní i příležitostné (méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně) kuřáctví.

Od roku 2018 se prevalence kuřáctví tabákových výrobků podle věku postupně mění (graf 3). Zatímco dříve byla nejvyšší v nejmladší věkové skupině 15–24 let, v roce 2018 poprvé dosáhla nejvyšší hodnoty ve skupině 25–44letých (35,2 %). Od roku 2022 však prevalence v nejmladší věkové skupině opět mírně roste a v letech 2023 a 2024 se nejmladší zase stali věkovou skupinou s největší prevalencí kuřáctví. U starších věkových skupin je navzdory meziročním výkyvům patrný dlouhodobý trend poklesu kuřáctví.

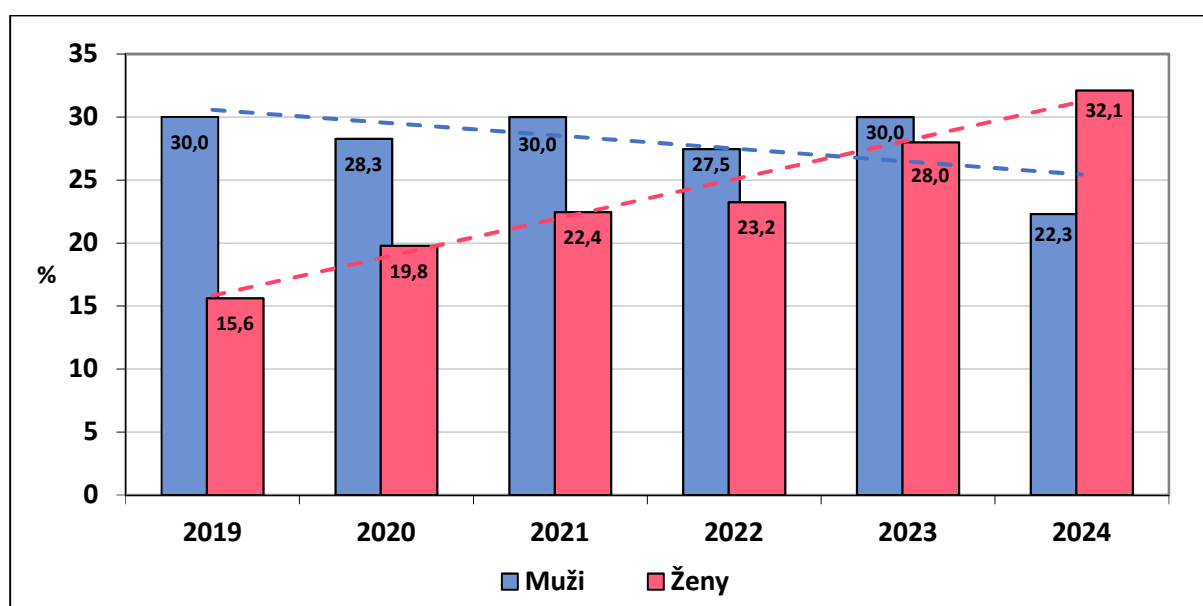
Graf 3: Prevalence kuřáctví v ČR podle věkových skupin

Pozn.: Graf zobrazuje podíl kuřáků tabákových výrobků celkem (denní a příležitostní, tj. kouří méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně).

V grafu 4 je znázorněna prevalence kuřáctví u nejmladší věkové kategorie 15–24 let podle pohlaví v rozmezí let 2019–2024, kdy jsme u této věkové skupiny zaznamenali zvyšující se trend výskytu kuřáctví. Z grafu je patrné, že zatímco se u mužů objevuje mírný pokles, mezi ženami dochází k výraznému nárůstu v prevalenci kouření. Počet kuřáček ve věku 15–24 let se od roku 2019 zvýšil o polovinu (15,6 % v roce 2019 vs. 32,1 % v roce 2024). V roce 2024 ženy této věkové kategorie kouřily dokonce více než muži.

Graf 4: Prevalence kuřáctví v ČR podle pohlaví u věkové kategorie 15–24 let

Pozn.: Graf zobrazuje podíl kuřáků tabákových výrobků celkem (denní a příležitostní, tj. kouří méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně).

Tabulka 6B: Současní kuřáci různých druhů ostatních tabákových výrobků podle vybraných demografických charakteristik (MPOWER – strategie 1) – ze souboru současných kuřáků

Demografická charakteristika	Ostatní tabákové výrobky			
	Dýmky plněné tabákem	Doutníky, doutníčky bez příchuti	Doutníky, doutníčky s příchutí	Vodní dýmky
	Procenta (95% CI)			
Celkem (n= 405)	6,7 (4,4–9,6)	6,2 (4,0–9,0)	5,9 (3,8–8,7)	11,6 (8,7–15,1)
<i>Pohlaví</i>				
Muži (n= 223)	5,4 (2,8–9,2)	9,0 (5,6–13,5)	5,4 (2,8–9,2)	11,2 (7,4–16,1)
Ženy (n=182)	8,2 (4,7–13,2)	2,7 (0,9–6,3)	6,6 (3,5–11,2)	12,1 (7,7–17,7)
<i>Věková skupina</i>				
15–24 (n= 60)	8,3 (2,8–18,4)	8,3 (2,8–18,4)	10,0 (3,8–20,5)	16,7 (8,3–28,5)
25–44 (n= 132)	6,8 (3,2–12,5)	5,3 (2,2–10,6)	9,1 (4,8–15,3)	16,7 (10,7–24,1)
45–64 (n= 141)	6,4 (3,0–11,8)	7,1 (3,5–12,7)	2,1 (0,4–6,1)	6,4 (3,0–11,8)
65+ (n= 72)	5,6 (1,5–13,6)	4,2 (0,9–11,7)	4,2 (0,9–11,7)	8,3 (3,1–17,3)
<i>Místo bydliště</i>				
Město (n= 315)	7,0 (4,4–10,4)	6,7 (4,2–10,0)	6,0 (3,7–9,3)	13,3 (9,8–17,6)
Venkov (n= 90)	5,6 (1,8–12,5)	4,4 (1,2–11,0)	5,6 (1,8–12,5)	5,6 (1,8–12,5)
<i>Vzdělání¹</i>				
ZŠ a SOU (n= 155)	5,2 (2,3–9,9)	6,5 (3,1–11,5)	2,6 (0,7–6,5)	6,5 (3,1–11,5)
SŠ s maturitou (n= 152)	7,2 (3,7–12,6)	3,3 (1,1–7,5)	7,2 (3,7–12,6)	13,2 (8,2–19,6)
VŠ (n= 38)	7,9 (1,7–21,4)	13,2 (4,4–28,1)	7,9 (1,7–21,4)	18,4 (7,7–34,3)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

Tabulka 6B znázorňuje podíl uživatelů jiných tabákových výrobků určených ke kouření, jako jsou dýmky, doutníky, doutníčky a vodní dýmky, z celku současných kuřáků. Z uvedených výrobků jsou stejně jako v předchozím roce nejčastěji zastoupeny vodní dýmky (11,6 %). Nejvyšší podíl kuřáků vodní dýmky nacházíme shodně ve skupině 15–24 let a 25–44 let (16,7 %). Při srovnání s rokem 2023 pozorujeme významný pokles uživatelů vodních dýmek ve skupině 15–24 let (27,0 % vs. 16,7 %). Za zmínku stojí také vzestup podílu kuřáků dýmek plněných tabákem, a to u všech věkových kategorií; u věkové kategorie 25–44 let více než trojnásobně (2,1 % v roce 2023 vs. 6,8 % v roce 2024). U věkové kategorie 15–24 let můžeme dále pozorovat více než dvojnásobný nárůst kuřáků doutníků a doutníčků bez příchuti (3,2 % v roce 2023 vs. 8,3 % v roce 2024). Tyto výkyvy mohou být částečně důsledkem malých počtů respondentů užívajících tyto typy tabákových výrobků.

Kuřáci doutníků nebo doutníčků s příchutí volí nejčastěji příchutí ovocnou (7 respondentů), vanilkovou (6 respondentů) nebo mentolovou (5 respondentů); dále příchutí borůvkovou (2 respondenti), jablečnou (2 respondenti) a příchutí medu nebo různé příchutě (vždy po 1 respondentovi). Uváděné počty jen dokumentují nízký počet kuřáků těchto výrobků.

Stejně jako v roce 2023 vykouří denní kuřáci nejčastěji 15–24 cigaret denně (tabulka 7). Meziročně došlo k poklesu zastoupení této věkové skupiny o 4,2 p. b. (z 33,1 % v roce 2023 na 28,9 % v roce 2024). Při srovnání podle pohlaví je u mužů nejčastější spotřeba 15–24 cigaret denně (32,7 %), zatímco ženy kouří o něco méně, nejčastěji 10–14 cigaret denně (28,5 %). Podíl kuřáků s denní spotřebou méně než 5 cigaret za den je vyšší u žen, zatímco spotřeba 25 a více cigaret denně je častější u mužů. Mezi lety 2023 a 2024 mírně klesl podíl silných kuřáků, kteří průměrně vykouří 25 a více cigaret denně (z 5,1 % na 4,4 %). Nejvyšší podíl těchto kuřáků byl v roce 2024 ve věkové kategorii 45–64 let (7,8 %), zatímco v roce 2023 převažovali v mladší věkové kategorii 25–44 let.

U věkové kategorie 25–44 let došlo k výraznému poklesu podílu silných kuřáků, kteří denně v průměru vykouří 25 a více cigaret, z 6,1 % v roce 2023 na 2,5 % v roce 2024. V nejmladší věkové skupině 15–24 let jsme v roce 2024 tuto kategorii kuřáků nezaznamenali; zatímco v roce 2023 tvořili 4,0 % kuřáků. Tento vývoj potvrzuje trend snižování intenzity kouření zejména u mladších věkových skupin.

Tabulka 7: Počet cigaret průměrně vykouřených denními kuřáky za den podle vybraných demografických charakteristik (MPOWER – strategie 1)

Demografická charakteristika	Počet cigaret průměrně vykouřených za den ¹				
	< 5	5–9	10–14	15–24	≥ 25
	Procenta (95% CI)				
Celkem (n = 270)	18,5 (14,1–23,7)	22,6 (17,7–28,1)	25,6 (20,5–31,2)	28,9 (23,6–34,7)	4,4 (2,3–7,6)
<i>Pohlaví</i>					
Muži (n = 147)	15,6 (10,2–22,5)	23,1 (16,6–30,8)	23,1 (16,6–30,8)	32,7 (25,2–40,9)	5,4 (2,4–10,4)
Ženy (n = 123)	22,0 (15,0–30,3)	22,0 (15,0–30,3)	28,5 (20,7–37,3)	24,4 (17,1–33,0)	3,3 (0,9–8,1)
<i>Věková skupina</i>					
15–24 (n = 37)	35,1 (20,2–52,5)	29,7 (15,9–47,0)	24,3 (11,8–41,2)	10,8 (3,0–25,4)	0,0 (0,0–9,5)
25–44 (n = 79)	20,3 (12,0–30,8)	24,1 (15,1–35,0)	21,5 (13,1–32,2)	31,6 (21,6–43,1)	2,5 (0,3–8,8)
45–64 (n = 102)	14,7 (8,5–23,1)	22,5 (14,9–31,9)	25,5 (17,4–35,1)	29,4 (20,8–39,3)	7,8 (3,4–14,9)
65+ (n = 52)	11,5 (4,4–23,4)	15,4 (6,9–28,1)	32,7 (20,3–47,1)	36,5 (23,6–51,0)	3,8 (0,5–13,2)
<i>Místo bydliště</i>					
Město (n = 204)	19,1 (14,0–25,2)	21,1 (15,7–27,3)	25,0 (19,2–31,5)	28,9 (22,8–35,7)	5,9 (3,1–10,0)
Venkov (n = 66)	16,7 (8,6–27,9)	27,3 (17,0–39,6)	27,3 (17,0–39,6)	28,8 (18,3–41,3)	0,0 (0,0–5,4)
<i>Vzdělání²</i>					
ZŠ a SOU (n = 123)	13,8 (8,3–21,2)	20,3 (13,6–28,5)	26,0 (18,5–34,7)	32,5 (24,4–41,6)	7,3 (3,4–13,4)
SŠ s maturitou (n = 93)	18,3 (11,0–27,6)	26,9 (18,2–37,1)	23,7 (15,5–33,6)	28,0 (19,1–38,2)	3,2 (0,7–9,1)
VŠ (n = 17)	17,6 (3,8–43,4)	0,0 (0,0–19,5)	35,3 (14,2–61,7)	47,1 (23,0–72,2)	0,0 (0,0–19,5)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

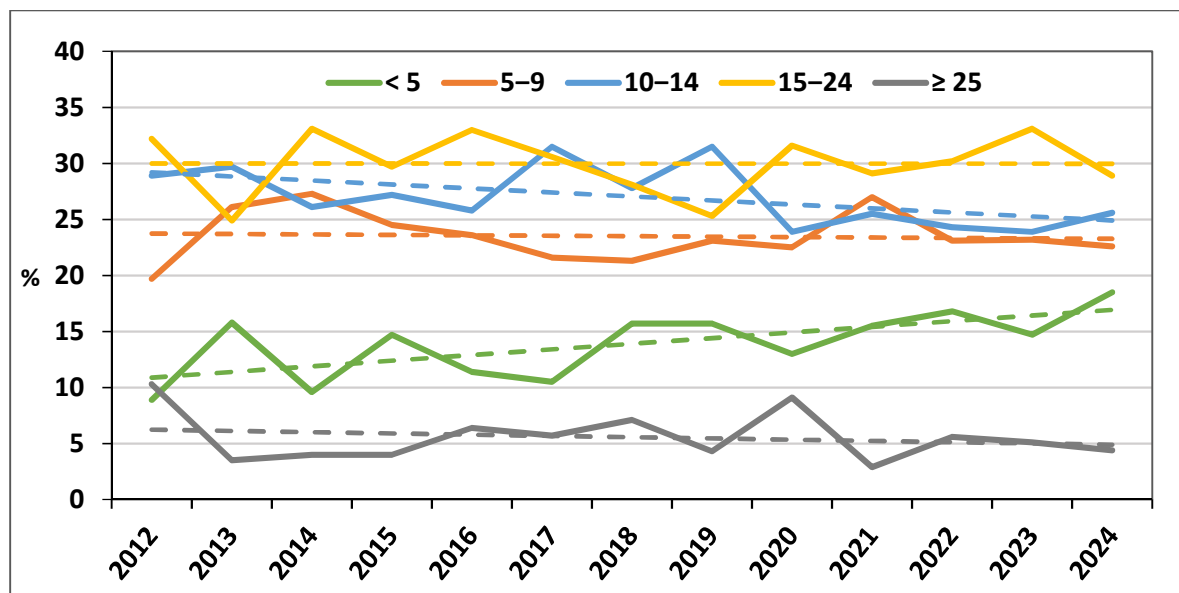
¹Denní kuřáci; cigarety zahrnují průmyslově vyráběné i ručně balené.

²Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

Pozn.: Celkový počet denních kuřáků odpovídá respondentům, kteří uvedli počet vykouřených cigaret za den.

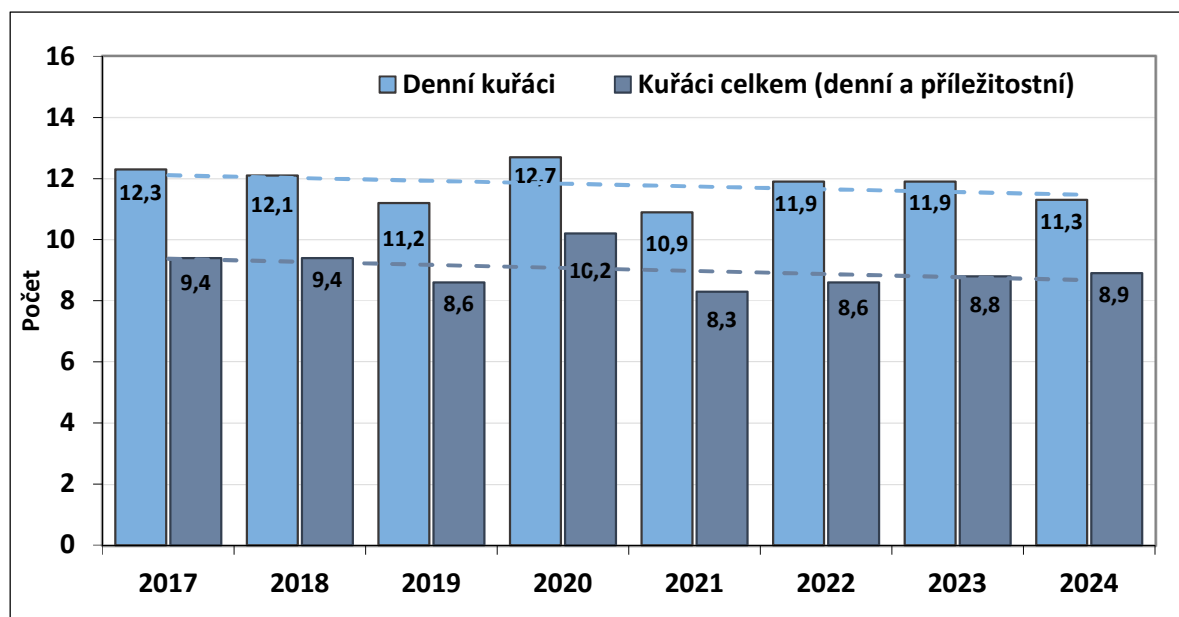
Graf 5 znázorňuje dlouhodobé trendy ve vývoji podílu kuřáků podle počtu vykouřených cigaret. Je patrný výrazný nárůst podílu kuřáků s denní spotřebou méně než 5 cigaret a současně pokles podílu těch, kteří vykouří 10–14 cigaret denně. Mírný pokles můžeme pozorovat také u nejsilnějších kuřáků s denní spotřebou 25 a více cigaret. Tyto trendy naznačují posun směrem k méně intenzivnímu kouření.

Graf 5: Podíl kuřáků podle počtu cigaret vykouřených denními kuřáky průměrně za den

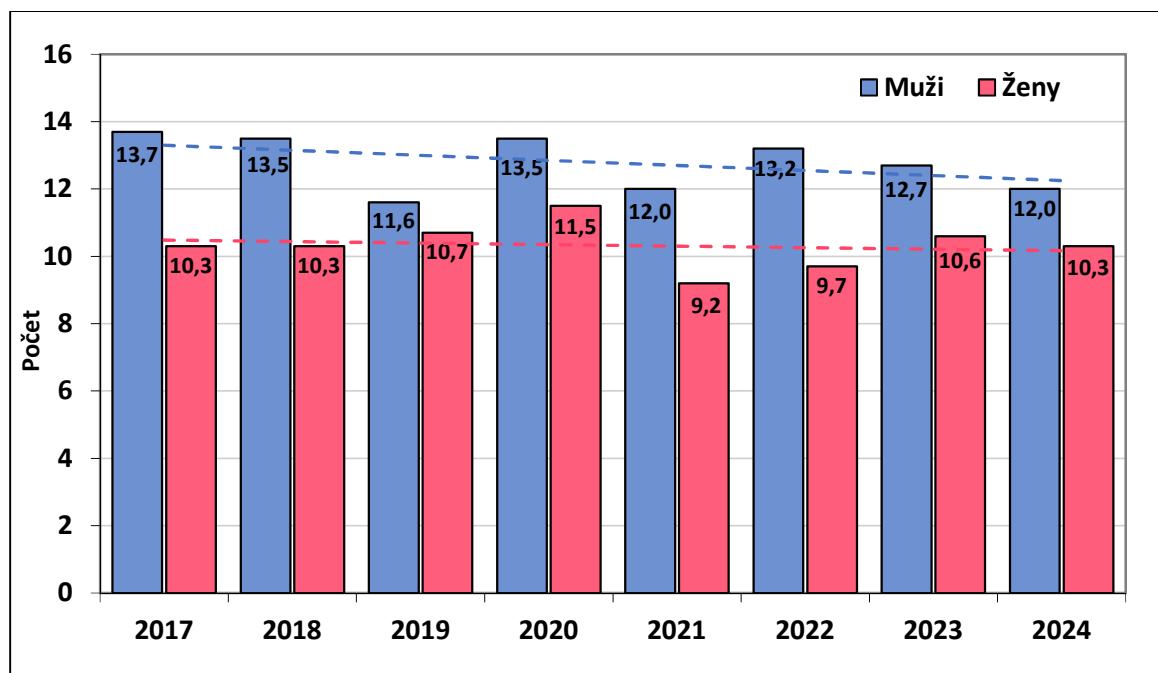
V roce 2024 vykouřili současní denní a příležitostní kuřáci v průměru 8,9 kusů cigaret denně, zatímco denní kuřáci spotřebovali v průměru 11,3 kusů cigaret denně (komerčně vyráběných i ručně balených). Průměrná spotřeba cigaret u denních kuřáků v posledních letech nevykazuje žádný výrazný trend změny vývoje (graf 6). Muži celkově vykouří v průměru přibližně o 1 cigaretu denně více než ženy, přičemž mezi denními kuřáky je tento rozdíl ještě výraznější – činí 1,7 cigarety denně (graf 7).

Graf 6: Počet kusů cigaret v průměru vykouřených za den

Pozn.: Graf zahrnuje kuřáky tabákových výrobků celkem (denní a příležitostní, tj. kouří méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně) a denní kuřáky.

Graf 7: Počet kusů cigaret v průměru vykouřených za den podle pohlaví

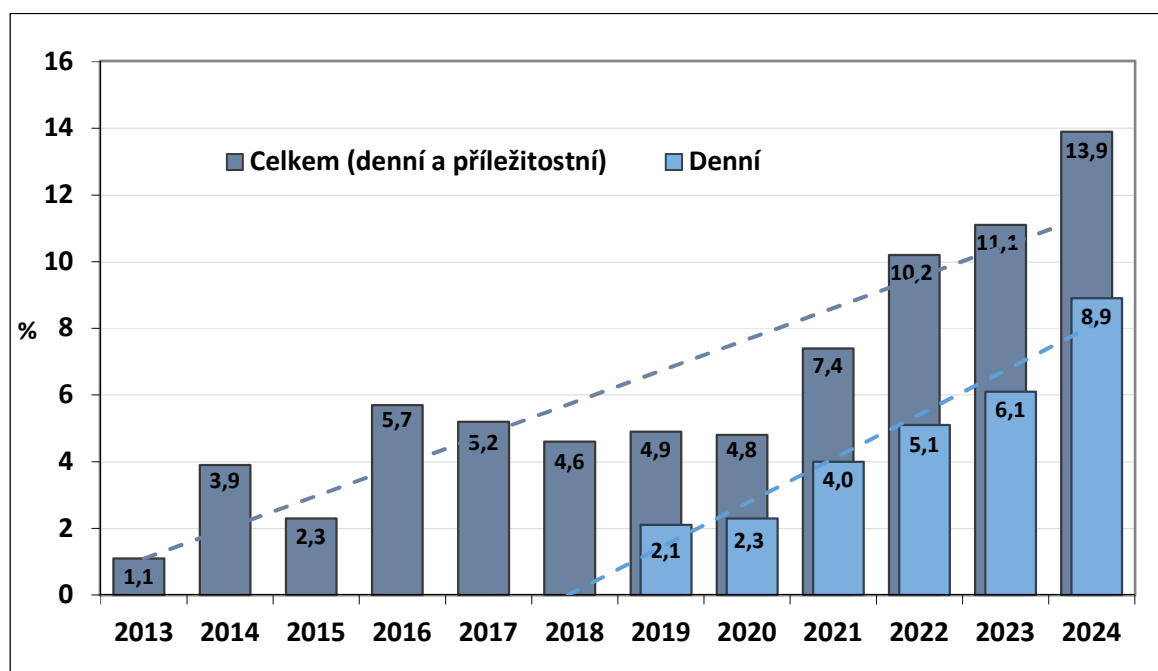

Pozn.: Graf zahrnuje denní kuřáky tabákových výrobků.

Užívání elektronických cigaret

V roce 2024 užívalo elektronické cigarety alespoň jednou měsíčně 13,9 % respondentů, což oproti roku 2023 (11,1 %) představuje nárůst o 2,8 p. b. (graf 8). Denní užívání elektronických cigaret uvedlo 8,9 % osob, přičemž častěji se jednalo o ženy než muže (tabulka 8).

Graf 8: Prevalence užívání elektronických cigaret v ČR v letech 2012–2024

Pozn.: Graf zobrazuje podíl uživatelů elektronických cigaret celkem (denní a příležitostní, tj. užívají elektronické cigarety méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně) a denních uživatelů. Podíl denních uživatelů je sledován od roku 2019.

Tabulka 8: Současní uživatelé elektronických cigaret podle frekvence užívání a vybraných demografických charakteristik

Demografická charakteristika	Uživatelé celkem ¹	Denně	Méně než denně, ale nejméně jednou týdně	Méně než týdně, ale alespoň jednou měsíčně	Méně než měsíčně
	Procenta (95% CI)				
Celkem (n = 1809)	13,9 (12,3–15,6)	8,9 (7,6–10,3)	3,4 (2,6–4,4)	1,5 (1,0–2,2)	2,3 (1,6–3,1)
<i>Pohlaví</i>					
Muži (n = 878)	13,4 (11,3–15,9)	8,8 (7,0–10,8)	3,2 (2,1–4,6)	1,5 (0,8–2,5)	2,5 (1,6–3,8)
Ženy (n = 931)	14,3 (12,1–16,7)	9,0 (7,3–11,0)	3,7 (2,5–5,1)	1,6 (0,9–2,6)	2,0 (1,2–3,2)
<i>Věková skupina</i>					
15–24 (n = 221)	25,3 (19,7–31,6)	18,6 (13,7–24,3)	6,3 (3,5–10,4)	0,5 (0,0–2,5)	5,0 (2,5–8,7)
25–44 (n = 552)	19,9 (16,7–23,5)	12,0 (9,4–15,0)	5,3 (3,5–7,5)	2,7 (1,5–4,4)	3,8 (2,4–5,8)
45–64 (n = 596)	10,4 (8,1–13,1)	7,4 (5,4–9,8)	2,5 (1,4–4,1)	0,5 (0,1–1,5)	0,8 (0,3–1,9)
65+ (n = 440)	5,2 (3,3–7,7)	2,3 (1,1–4,1)	0,9 (0,2–2,3)	2,0 (0,9–3,8)	0,9 (0,2–2,3)
<i>Místo bydliště</i>					
Město (n = 1396)	13,7 (11,9–15,6)	8,7 (7,2–10,3)	3,5 (2,6–4,6)	1,5 (0,9–2,3)	2,2 (1,5–3,1)
Venkov (n = 413)	14,5 (11,3–18,3)	9,7 (7,0–13,0)	3,1 (1,7–5,3)	1,7 (0,7–3,5)	2,4 (1,2–4,4)
<i>Vzdělání²</i>					
ZŠ a SOU (n = 498)	10,8 (8,3–13,9)	7,4 (5,3–10,1)	2,4 (1,3–4,2)	1,0 (0,3–2,3)	0,6 (0,1–1,8)
SŠ s maturitou (n = 768)	13,8 (11,4–16,4)	7,9 (6,1–10,1)	3,9 (2,7–5,5)	2,0 (1,1–3,2)	2,9 (1,8–4,3)
VŠ (n = 322)	10,9 (7,7–14,8)	6,8 (4,3–10,2)	1,9 (0,7–4,0)	2,2 (0,9–4,4)	1,6 (0,5–3,6)

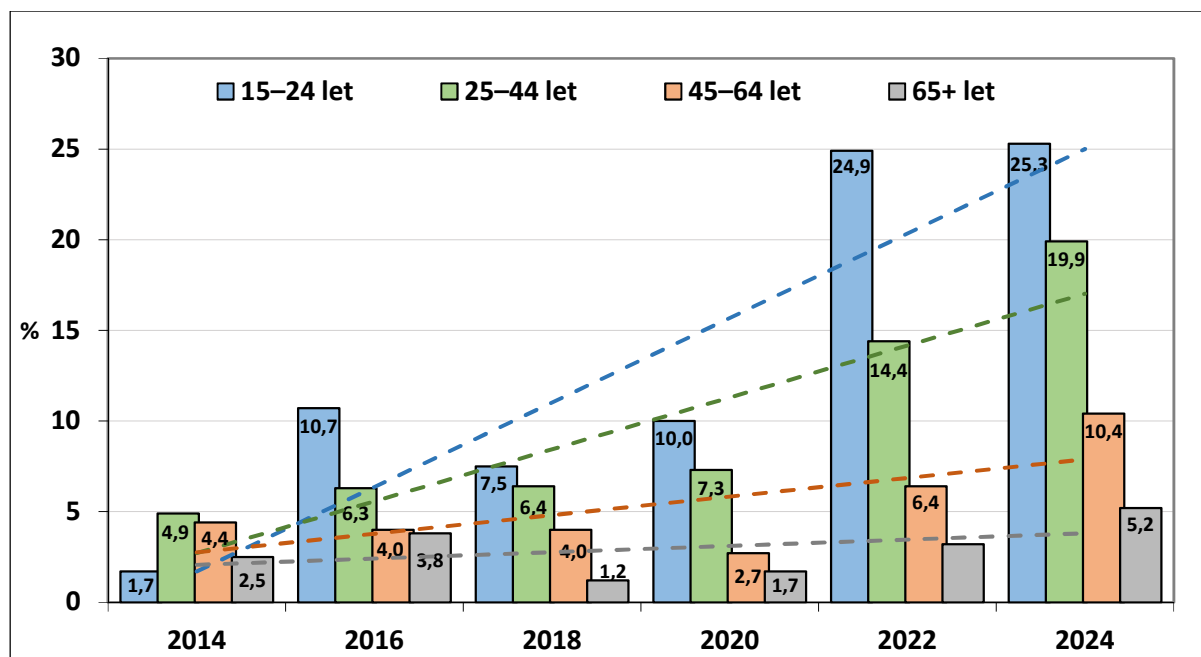
95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Zahrnuje každodenní i příležitostné (méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně) užívání elektronických cigaret.

²Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

Z grafu 9 je patrné, že největší podíl uživatelů elektronických cigaret se nachází ve věkové kategorii 15–24 let; s věkem užívání elektronických cigaret klesá. V meziročním srovnání došlo k nejvýraznějšímu nárůstu uživatelů ve skupině 25–44 let, a to o 5,5 procentních bodů (z 14,4 % v roce 2023 na 19,9 % v roce 2024). Nárůst podílu uživatelů však pozorujeme ve všech věkových skupinách, a to zejména v posledních třech letech.

Graf 9: Uživatelé elektronických cigaret podle věkových skupin

Pozn.: Graf zobrazuje podíl uživatelů elektronických cigaret celkem (denní a příležitostní, tj. užívají elektronické cigarety méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně).

Tabulka 9: Současní uživatelé elektronických cigaret – podle typu elektronické cigarety a vybraných demografických charakteristik

Demografická charakteristika	Jednorázové	Opětovně naplnitelné pomocí náhradní náplně nebo nádržky	Opakovaně použitelné pomocí jednorázových zásobníků	Typ neznámý
	Procenta (95% CI)			
Celkem (n = 251)	32,7 (26,9–38,9)	47,8 (41,5–54,2)	15,9 (11,6–21,1)	3,6 (1,7–6,7)
<i>Pohlaví</i>				
Muži (n = 118)	28,8 (20,8–37,9)	50,8 (41,5–60,2)	16,1 (10,0–24,0)	4,2 (1,4–9,6)
Ženy (n = 133)	36,1 (27,9–44,9)	45,1 (36,5–54,0)	15,8 (10,0–23,1)	3,0 (0,8–7,5)
<i>Věková skupina</i>				
15–24 (n = 56)	26,8 (15,8–40,3)	58,9 (45,0–71,9)	14,3 (6,4–26,2)	0,0 (0,0–6,4)
25–44 (n = 110)	32,7 (24,1–42,3)	45,5 (35,9–55,2)	16,4 (10,0–24,6)	5,5 (2,0–11,5)
45–64 (n = 62)	35,5 (23,7–48,7)	45,2 (32,5–58,3)	14,5 (6,9–25,8)	4,8 (1,0–13,5)
65+ (n = 23)	39,1 (19,7–61,5)	39,1 (19,7–61,5)	21,7 (7,5–43,7)	0,0 (0,0–14,8)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

Pozn.: Tabulka zahrnuje každodenní i příležitostné (méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně) užívání elektronických cigaret.

Nejvíce uživatelů elektronických cigaret používá opětovně naplnitelná zařízení, a to téměř polovina (47,8 %). V roce 2023 byly naopak nejpoužívanějším typem elektronické cigarety jednorázové (45,0 %), které v roce 2024 užívala přibližně pouze třetina respondentů (32,7 %). S věkem respondentů roste podíl uživatelů jednorázových elektronických cigaret (tabulka 9).

Tabulka 10: Věkové rozmezí, kdy začali současní uživatelé elektronických cigaret tyto výrobky pravidelně užívat

Demografická charakteristika	14 a méně let	15–17 let	18–24 let	25 a více let
	Procenta (95% CI)			
Celkem (n = 251)	1,6 (0,4–4,0)	13,1 (9,2–18,0)	24,3 (19,1–30,1)	61,0 (54,6–67,0)
<i>Pohlaví</i>				
Muži (n = 118)	2,5 (0,5–7,3)	12,7 (7,3–20,1)	28,8 (20,8–37,9)	55,9 (46,5–65,1)
Ženy (n = 133)	0,8 (0,0–4,1)	13,5 (8,2–20,5)	20,3 (13,8–28,1)	65,4 (56,7–73,4)
<i>Věková skupina</i>				
15–24 (n = 56)	1,8 (0,0–9,6)	50,0 (36,3–63,7)	48,2 (34,7–62,0)	–
25–44 (n = 110)	2,7 (0,6–7,8)	4,5 (1,5–10,3)	30,9 (22,4–40,4)	61,8 (52,1–70,9)
45–64 (n = 62)	0,0 (0,0–5,8)	0,0 (0,0–5,8)	0,0 (0,0–5,8)	100,0 (94,2–100,0)
65+ (n = 23)	0,0 (0,0–14,8)	0,0 (0,0–14,8)	0,0 (0,0–14,8)	100,0 (85,2–100,0)
<i>Místo bydliště</i>				
Město (n = 191)	1,6 (0,3–4,5)	11,0 (6,9–16,3)	25,1 (19,1–31,9)	62,3 (55,0–69,2)
Venkov (n = 60)	1,7 (0,0–8,9)	20,0 (10,8–32,3)	21,7 (12,1–34,2)	56,7 (43,2–69,4)
<i>Vzdělání¹</i>				
ZŠ a SOU (n = 54)	1,9 (0,0–9,9)	1,9 (0,0–9,9)	14,8 (6,6–27,1)	81,5 (68,6–90,7)
SŠ s maturitou (n = 106)	1,9 (0,2–6,6)	3,8 (1,0–9,4)	18,9 (11,9–27,6)	75,5 (66,2–83,3)
VŠ (n = 35)	0,0 (0,0–10,0)	0,0 (0,0–10,0)	17,1 (6,6–33,6)	82,9 (66,4–93,4)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

Pozn.: Tabulka zahrnuje každodenní i příležitostné (méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně) uživatele.

Tabulka 10 znázorňuje věkové rozmezí, kdy současní uživatelé elektronických cigaret začali pravidelně užívat tyto výrobky. Z tabulky vyplývá, že více než polovina uživatelů začala s pravidelným užíváním ve věku 25 a více let (61,0 %). Tato skutečnost je způsobena tím, že elektronické cigarety jsou na trhu kratší dobu než klasické cigarety. Znepokojující je ale procento uživatelů, kteří začali s užíváním elektronických cigaret ještě před dovršením zákonného věku pro jejich užívání 18 let, celkem se jednalo o 14,7 % uživatelů.

Čtyři z deseti (41,4 %) uživatelů elektronických cigaret uvádí, že současně kouří i klasické cigarety. Více než třetina (35,9 %) uživatelů jsou bývalí kuřáci klasických cigaret a 22,7 % uživatelů před užíváním elektronických cigaret nikdy nekouřilo. Mezi uživateli elektronických cigaret nacházíme více bývalých kuřáček klasických cigaret a větší podíl žen, které před užíváním elektronických cigaret nikdy nekouřily (tabulka 11).

Tabulka 11: Uživatelé elektronických cigaret (EC) ve vztahu ke kouření klasických cigaret (KC) podle vybraných demografických charakteristik

Demografická charakteristika	Současný/á kuřák/kuřačka KC	Bývalý/á kuřák/kuřačka KC	Před užíváním EC nekouřil/a
	Procenta (95% CI)		
Celkem (n = 251)	41,4 (35,3–47,8)	35,9 (29,9–42,1)	22,7 (17,7–28,4)
<i>Pohlaví</i>			
Muži (n = 118)	47,5 (38,2–56,9)	33,9 (25,4–43,2)	18,6 (12,1–26,9)
Ženy (n = 133)	36,1 (27,9–44,9)	37,6 (29,3–46,4)	26,3 (19,1–34,7)
<i>Věková skupina</i>			
15–24 (n = 56)	41,1 (28,1–55,0)	25,0 (14,4–38,4)	33,9 (21,8–47,8)
25–44 (n = 110)	39,1 (29,9–48,9)	38,2 (29,1–47,9)	22,7 (15,3–31,7)
45–64 (n = 62)	38,7 (26,6–51,9)	46,8 (34,0–59,9)	14,5 (6,9–25,8)
65+ (n = 23)	60,9 (38,5–80,3)	21,7 (7,5–43,7)	17,4 (5,0–38,8)
<i>Místo bydliště</i>			
Město (n = 191)	41,4 (34,3–48,7)	34,6 (27,8–41,8)	24,1 (18,2–30,8)
Venkov (n = 60)	41,7 (29,1–55,1)	40,0 (27,6–53,5)	18,3 (9,5–30,4)
<i>Vzdělání¹</i>			
ZŠ a SOU (n = 54)	57,4 (43,2–70,8)	33,3 (21,1–47,5)	9,3 (3,1–20,3)
SŠ s maturitou (n = 106)	35,8 (26,8–45,7)	38,7 (29,4–48,6)	25,5 (17,5–34,9)
VŠ (n = 35)	34,3 (19,1–52,2)	48,6 (31,4–66,0)	17,1 (6,6–33,6)

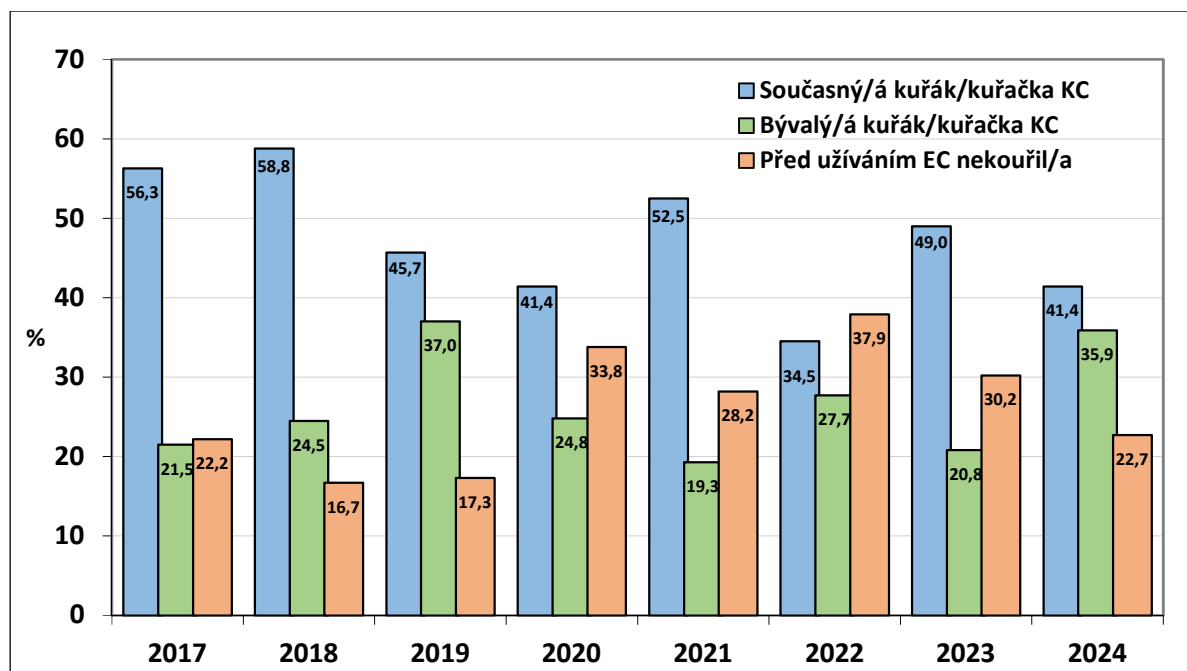
95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

V grafu 10 pozorujeme, že v porovnání s rokem 2023 došlo v roce 2024 k nárůstu uživatelů, kteří jsou bývalými kuřáky klasických cigaret, což naznačuje přechod od kouření k užívání elektronických cigaret (20,8 % v roce 2023 vs. 35,9 % v roce 2024). Tento trend je patrný ve všech věkových skupinách, přičemž v nejmladší věkové kategorii 15–24 let došlo k téměř dvojnásobnému nárůstu podílu (z 13,8 % v roce 2023 na 25,0 % v roce 2024).

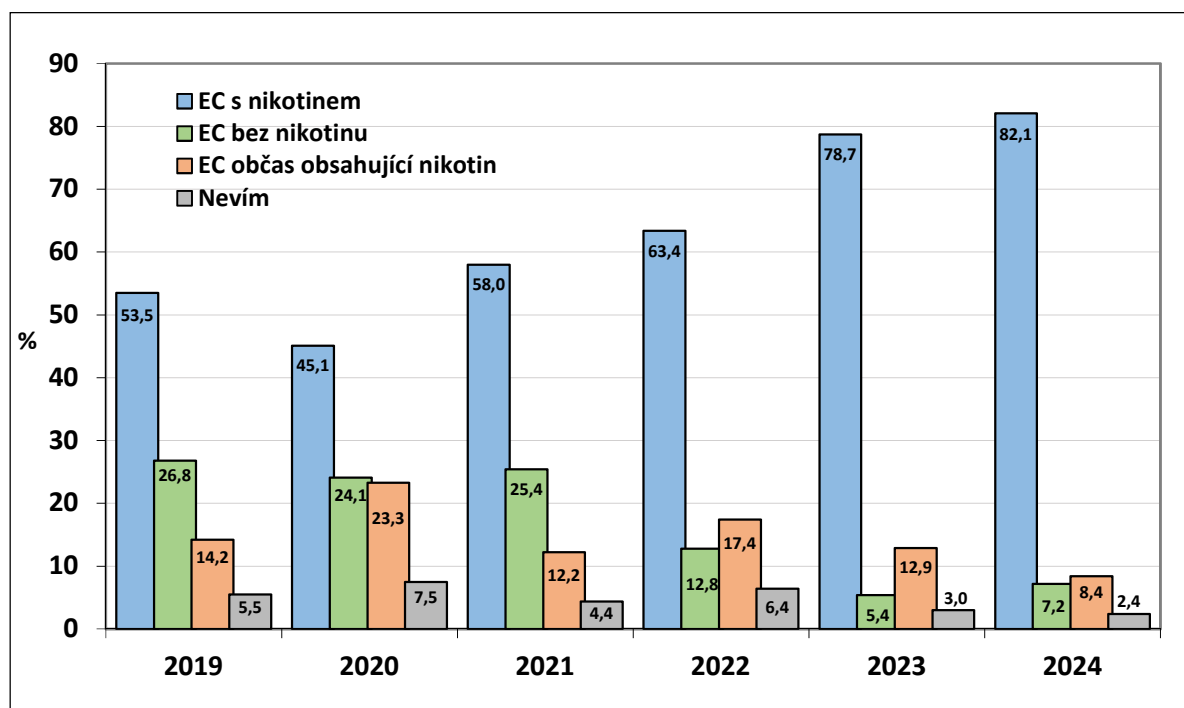
Naopak poklesl podíl uživatelů, kteří před užíváním elektronických cigaret nekouřili klasické cigarety (z 30,2 % v roce 2023 na 22,7 % v roce 2024), přičemž nejvýraznější pokles byl zaznamenán ve věkové kategorii 45–64 let (28,2 % v roce 2023 vs. 14,5 % v roce 2024). K poklesu podílu došlo také u uživatelů, kteří vedle užívání elektronických cigaret současně kouří klasické cigarety (ze 49,0 % v roce 2023 na 41,4 % v roce 2024).

Graf 10: Uživatelé elektronických cigaret (EC) ve vztahu ke kouření klasických cigaret (KC)

Pozn.: Graf zobrazuje podíl uživatelů elektronických cigaret celkem (denní a příležitostní, tj. užívají elektronické cigarety méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně).

Graf 11: Uživatelé elektronických cigaret s nikotinem a bez nikotinu

Pozn.: Graf zobrazuje podíl uživatelů elektronických cigaret celkem (denní a příležitostní, tj. užívají elektronické cigarety méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně).

Tabulka 12: Současní uživatelé elektronických cigaret – elektronické cigarety s nikotinem a bez nikotinu

Demografická charakteristika	S nikotinem	Bez nikotinu	Občas obsahují nikotin	Obsah nikotinu neznámý
	Procenta (95% CI)			
Celkem (n = 251)	82,1 (76,8–86,6)	7,2 (4,3–11,1)	8,4 (5,3–12,5)	2,4 (0,9–5,1)
<i>Pohlaví</i>				
Muži (n = 118)	80,5 (72,2–87,2)	5,1 (1,9–10,7)	11,0 (6,0–18,1)	3,4 (0,9–8,5)
Ženy (n = 133)	83,5 (76,0–89,3)	9,0 (4,7–15,2)	6,0 (2,6–11,5)	1,5 (0,2–5,3)
<i>Věková skupina</i>				
15–24 (n = 56)	85,7 (73,8–93,6)	1,8 (0,0–9,6)	12,5 (5,2–24,1)	0,0 (0,0–6,4)
25–44 (n = 110)	79,1 (70,3–86,3)	9,1 (4,4–16,1)	10,0 (5,1–17,2)	1,8 (0,2–6,4)
45–64 (n = 62)	83,9 (72,3–92,0)	8,1 (2,7–17,8)	3,2 (0,4–11,2)	4,8 (1,0–13,5)
65+ (n = 23)	82,6 (61,2–95,0)	8,7 (1,1–28,0)	4,3 (0,1–21,9)	4,3 (0,1–21,9)
<i>Místo bydliště</i>				
Město (n = 191)	81,2 (74,9–86,4)	7,3 (4,1–12,0)	8,9 (5,3–13,9)	2,6 (0,9–6,0)
Venkov (n = 60)	85,0 (73,4–92,9)	6,7 (1,8–16,2)	6,7 (1,8–16,2)	1,7 (0,0–8,9)
<i>Kuřáctví tabáku v současnosti</i>				
Ano (n = 118)	82,2 (74,1–88,6)	6,8 (3,0–12,9)	9,3 (4,7–16,1)	1,7 (0,2–6,0)
Ne (n = 133)	82,0 (74,4–88,1)	7,5 (3,7–13,4)	7,5 (3,7–13,4)	3,0 (0,8–7,5)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

Pozn.: Zahrnuje každodenní i příležitostné (méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně) užívání elektronických cigaret.

Více než čtyři pětiny (82,1 %) současných uživatelů elektronických cigaret užívají elektronické cigarety výhradně s nikotinem, což představuje meziroční nárůst o 3,4 procentního bodu ve srovnání s rokem 2023 (78,7 %) a pokračování trendu z předchozích let (graf 11). Celkově mírně vzrostl i podíl uživatelů elektronických cigaret bez nikotinu (z 5,4 % v roce 2023 na 7,2 % v roce 2024), ale změny se lišily v závislosti na věku. U nejmladší věkové kategorie došlo k poklesu z 6,2 % v roce 2023 na 1,8 % v roce 2024. Naproti tomu se v nejstarší věkové kategorii podíl uživatelů elektronických cigaret bez nikotinu zvýšil – zatímco v roce 2023 nebyl zaznamenán žádný takový respondent, v roce 2024 činil jejich podíl 8,7 %. Zastoupení uživatelů, kteří kombinují užívání elektronických cigaret s nikotinem a bez nikotinu, v porovnání s předchozími roky pokleslo (8,4 % v roce 2024, 12,9 % v roce 2023). Necelá polovina uživatelů elektronických cigaret (118 z 251, tj. 47,0 %) souběžně také kouří tabák (tabulka 12).

Tabulka 13: Nejčastěji užívané množství nikotinu obsažené v náplních do elektronických cigaret

Demografická charakteristika	1–3 mg/ml	4–9 mg/ml	10–18 mg/ml	19 a více mg/ml
	Procenta (95% CI)			
Celkem (n = 227)	25,1 (19,6–31,3)	30,4 (24,5–36,8)	30,4 (24,5–36,8)	14,1 (9,8–19,3)
<i>Pohlaví</i>				
Muži (n = 108)	25,0 (17,2–34,3)	30,6 (22,1–40,2)	29,6 (21,2–39,2)	14,8 (8,7–22,9)
Ženy (n = 119)	25,2 (17,7–34,0)	30,3 (22,2–39,3)	31,1 (22,9–40,2)	13,4 (7,9–20,9)
<i>Věková skupina</i>				
15–24 (n = 55)	18,2 (9,1–30,9)	23,6 (13,2–37,0)	38,2 (25,4–52,3)	20,0 (10,4–33,0)
25–44 (n = 98)	27,6 (19,0–37,5)	30,6 (21,7–40,7)	31,6 (22,6–41,8)	10,2 (5,0–18,0)
45–64 (n = 54)	25,9 (15,0–39,7)	38,9 (25,9–53,1)	20,4 (10,6–33,5)	14,8 (6,6–27,1)
65+ (n = 20)	30,0 (11,9–54,3)	25,0 (8,7–49,1)	30,0 (11,9–54,3)	15,0 (3,2–37,9)
<i>Místo bydliště</i>				
Město (n = 172)	26,7 (20,3–34,0)	31,4 (24,5–38,9)	30,2 (23,5–37,7)	11,6 (7,2–17,4)
Venkov (n = 55)	20,0 (10,4–33,0)	27,3 (16,1–41,0)	30,9 (19,1–44,8)	21,8 (11,8–35,0)
<i>Vzdělání¹</i>				
ZŠ a SOU (n = 49)	32,7 (19,9–47,5)	32,7 (19,9–47,5)	22,4 (11,8–36,6)	12,2 (4,6–24,8)
SŠ s maturitou (n = 95)	22,1 (14,2–31,8)	33,7 (24,3–44,1)	29,5 (20,6–39,7)	14,7 (8,3–23,5)
VŠ (n = 28)	35,7 (18,6–55,9)	28,6 (13,2–48,7)	32,1 (15,9–52,4)	3,6 (0,1–18,3)

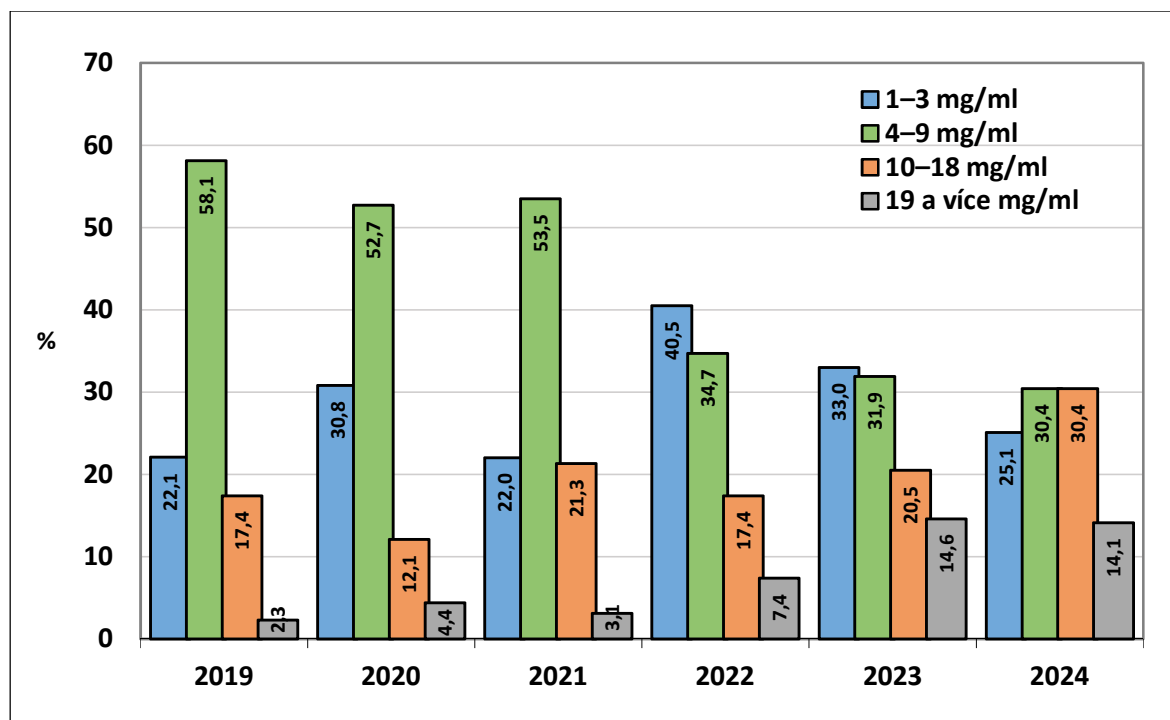
95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

Pozn.: Zahrnuje každodenní i příležitostné (méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně) užívání elektronických cigaret.

Tabulka 13 znázorňuje, jak silné náplně z hlediska obsahu nikotinu současní uživatelé elektronických cigaret preferují. Výsledky ukazují, že respondenti, kteří pravidelně či příležitostně užívají elektronické cigarety s nikotinem, nejčastěji používají náplně s obsahem nikotinu 4–9 mg/ml nebo 10–18 mg/ml, přičemž obě varianty uvedlo shodně 30,4 % respondentů. V roce 2023 byly naopak z hlediska obsahu nikotinu nejvíce užívány nejslabší náplně s obsahem nikotinu 1–3 mg/ml (graf 12). Zastoupení uživatelů nejsilnějších náplní (19 a více mg/ml) bylo celkově podobné jako v roce 2023, ale zejména u nejmladší věkové kategorie 15–24 let došlo k nárůstu (z 11,7 % v roce 2023 na 20,0 % v roce 2024).

Graf 12: Nejčastěji užívané množství nikotinu obsažené v náplních do elektronických cigaret

Respondenti mohli uvést více důvodů, proč užívají elektronické cigarety. Z tabulky 14 je patrné, že nejčastějším důvodem je jejich chuť, kterou uvedla téměř polovina uživatelů (43,8 %) napříč všemi věkovými kategoriemi. Dalšími častými důvody užívání je přesvědčení o jejich menší škodlivosti pro zdraví (29,5 %) a větší tolerance okolí k elektronickým cigaretám (27,1 %). Více než pětina uživatelů (23,5 %) vnímá užívání elektronických cigaret jako prostředek k ukončení nebo omezení kouření klasických cigaret a 8,4 % respondentů uvádí jako důvod užívání nižší cenu elektronických cigaret (graf 13). Zatímco v roce 2023 uvedlo touhu experimentovat jako důvod užívání 14,9 % respondentů, v roce 2024 tento důvod uvedlo pouze 6,8 % uživatelů. V rámci jiných důvodů užívání elektronických cigaret respondenti nejčastěji zmiňují nepřítomnost zápachu, užití jako prostředek pro snižování stresu a pro psychické uvolnění a uklidnění či jako prostředek pro omezení užívání žvýkáčích tabáku a užívání s přáteli a při zábavě.

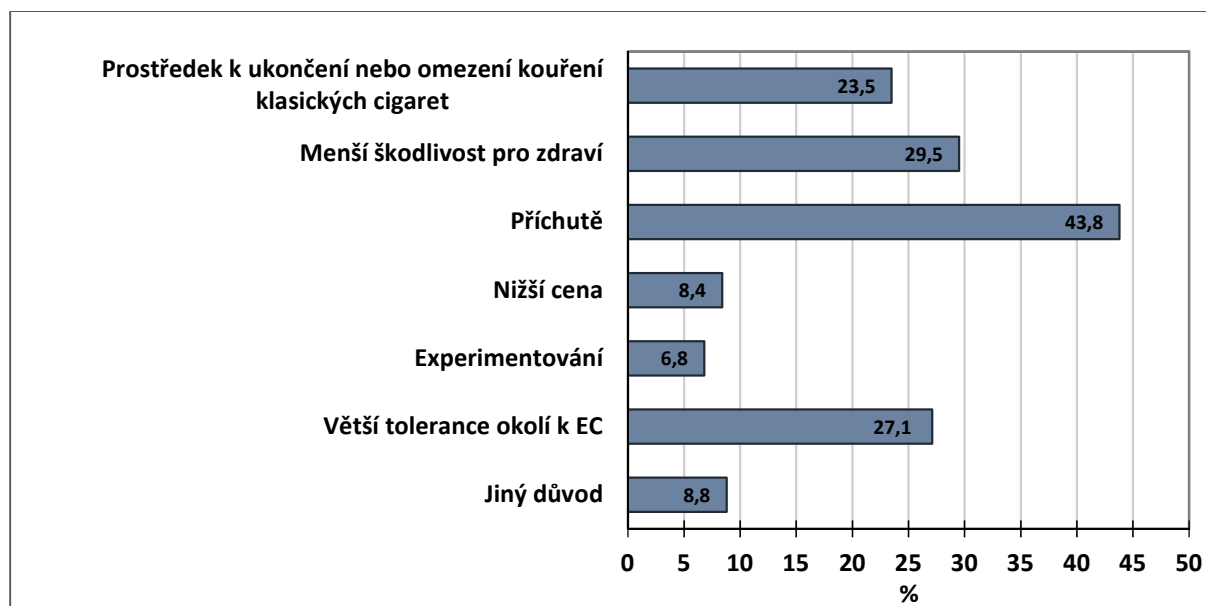
Tabulka 14: Současní uživatelé elektronických cigaret (EC) – důvody užívání EC podle vybraných demografických charakteristik

Demografická charakteristika	Prostředek k ukončení nebo omezení kouření klasických cigaret	Menší škodlivost pro zdraví	Nižší cena	Příchuť	Experimentování	Větší tolerance okolí k EC	Jiný důvod
	Procenta (95% CI)						
Celkem (n = 251)	23,5 (18,4–29,2)	29,5 (23,9–35,5)	8,4 (5,3–12,5)	43,8 (37,6–50,2)	6,8 (4,0–10,6)	27,1 (21,7–33,0)	8,8 (5,6–13,0)
<i>Pohlaví</i>							
Muži (n = 118)	28,8 (20,8–37,9)	33,1 (24,7–42,3)	7,6 (3,5–14,0)	40,7 (31,7–50,1)	11,0 (6,0–18,1)	25,4 (17,9–34,3)	8,5 (4,1–15,0)
Ženy (n = 133)	18,8 (12,5–26,5)	26,3 (19,1–34,7)	9,0 (4,7–15,2)	46,6 (37,9–55,5)	3,0 (0,8–7,5)	28,6 (21,1–37,0)	9,0 (4,7–15,2)
<i>Věková skupina</i>							
15–24 (n = 56)	5,4 (1,1–14,9)	23,2 (13,0–36,4)	1,8 (0,0–9,6)	67,9 (54,0–79,7)	16,1 (7,6–28,3)	28,6 (17,3–42,2)	23,2 (13,0–36,4)
25–44 (n = 110)	34,5 (25,7–44,2)	34,5 (25,7–44,2)	15,5 (9,3–23,6)	50,9 (41,2–60,6)	5,5 (2,0–11,5)	32,7 (24,1–42,3)	10,0 (5,1–17,2)
45–64 (n = 62)	30,6 (19,6–43,7)	29,0 (18,2–41,9)	9,7 (3,6–19,9)	35,5 (23,7–48,7)	6,5 (1,8–15,7)	30,6 (19,6–43,7)	6,5 (1,8–15,7)
65+ (n = 23)	13,0 (2,8–33,6)	39,1 (19,7–61,5)	4,3 (0,1–21,9)	43,5 (23,2–65,5)	8,7 (1,1–28,0)	17,4 (5,0–38,8)	17,4 (5,0–38,8)
<i>Místo bydliště</i>							
Město (n = 191)	25,1 (19,1–31,9)	33,0 (26,4–40,1)	8,9 (5,3–13,9)	42,9 (35,8–50,3)	7,3 (4,1–12,0)	26,2 (20,1–33,0)	7,9 (4,5–12,6)
Venkov (n = 60)	18,3 (9,5–30,4)	18,3 (9,5–30,4)	6,7 (1,8–16,2)	46,7 (33,7–60,0)	5,0 (1,0–13,9)	30,0 (18,8–43,2)	11,7 (4,8–22,6)
<i>Vzdělání¹</i>							
ZŠ a SOU (n = 54)	38,9 (25,9–53,1)	20,4 (10,6–33,5)	7,4 (2,1–17,9)	22,2 (12,0–35,6)	7,4 (2,1–17,9)	29,6 (18,0–43,6)	1,9 (0,0–9,9)
SŠ s maturitou (n = 106)	25,5 (17,5–34,9)	33,0 (24,2–42,8)	10,4 (5,3–17,8)	47,2 (37,4–57,1)	4,7 (1,5–10,7)	31,1 (22,5–40,9)	4,7 (1,5–10,7)
VŠ (n = 35)	22,9 (10,4–40,1)	45,7 (28,8–63,4)	14,3 (4,8–30,3)	40,0 (23,9–57,9)	2,9 (0,1–14,9)	11,4 (3,2–26,7)	17,1 (6,6–33,6)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

Graf 13: Důvody užívání elektronických cigaret v roce 2024

Pozn.: Graf zobrazuje podíl uživatelů elektronických cigaret (EC) celkem (denní a příležitostní, tj. užívají elektronické cigarety méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně).

Užívání bezdýmných tabákových výrobků

Užívání bezdýmných tabákových výrobků (určených ke šňupání, žvýkání či sání) je ve sledovaném vzorku populace relativně omezené (tabulka 15). Současní uživatelé tvoří 4,8 % respondentů, což oproti roku 2023 (3,0 %) představuje nárůst o 1,8 procentního bodu. Denně bezdýmné tabákové výrobky užívá 2,4 % respondentů, zatímco v roce 2023 to bylo 1,1 %. Bezdýmné tabákové výrobky užívají častěji muži než ženy, přičemž tento rozdíl je statisticky významný (6,8 % vs. 2,9 %, $p < 0,001$).

Tabulka 15: Podrobný přehled užívání bezdýmných tabákových výrobků – žvýkáci, šňupací a další formy tabáku, které se vkládají do úst, ale nekouří se (MPOWER – strategie 1)

Podle rozsahu užívání	Celkem (n = 1809)	Muži (n = 878)	Ženy (n = 931)
	Procenta (95% CI)		
Současní uživatelé bezdýmného tabáku (n = 87)	4,8 (3,9–5,9)	6,8 (5,3–8,7)	2,9 (1,9–4,2)
Denní uživatelé (n = 43)	2,4 (1,7–3,2)	3,4 (2,3–4,8)	1,4 (0,7–2,4)
Příležitostní uživatelé (n = 44)	2,4 (1,8–3,3)	3,4 (2,3–4,8)	1,5 (0,8–2,5)
V současné době neužívají bezdýmný tabák (n = 1722)	95,2 (94,1–96,1)	93,2 (91,3–94,7)	97,1 (95,8–98,1)
Bývalí uživatelé (n = 91)	5,0 (4,1–6,1)	5,8 (4,4–7,6)	4,3 (3,1–5,8)
Bývalí denní uživatelé (n = 13)	0,7 (0,4–1,2)	0,8 (0,3–1,6)	0,6 (0,2–1,4)
Bývalí příležitostní uživatelé (n = 78)	4,3 (3,4–5,4)	5,0 (3,7–6,7)	3,7 (2,5–5,1)
Nikdy neužívali bezdýmný tabák (n = 1631)	90,2 (88,7–91,5)	87,4 (85,0–89,5)	92,8 (91,0–94,4)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

Užívání nikotinových sáček bez obsahu tabáku

Otázka týkající se užívání nikotinových sáček bez obsahu tabáku byla do dotazníku poprvé zařazena v roce 2020, kdy jejich užívání uvedlo 1,7 % respondentů (graf 14). Nejnovější výsledky uvedené v tabulce 16 ukazují, že v roce 2024 nikotinové sáčky užívalo 4,9 % respondentů, přitom 2,5 % denně. Nikotinové sáčky užívají častěji muži než ženy. Nejvyšší podíl uživatelů nikotinových sáček nacházíme u nejmladší věkové skupiny 15–24 let, a to 15,4 %, přičemž denně je užívá 8,6 % respondentů. V porovnání s rokem 2023 došlo v této věkové skupině k nárůstu v užívání o 3,9 procentního bodu (graf 15).

Tabulka 16: Současní uživatelé nikotinových sáček bez obsahu tabáku podle frekvence užívání a vybraných demografických charakteristik

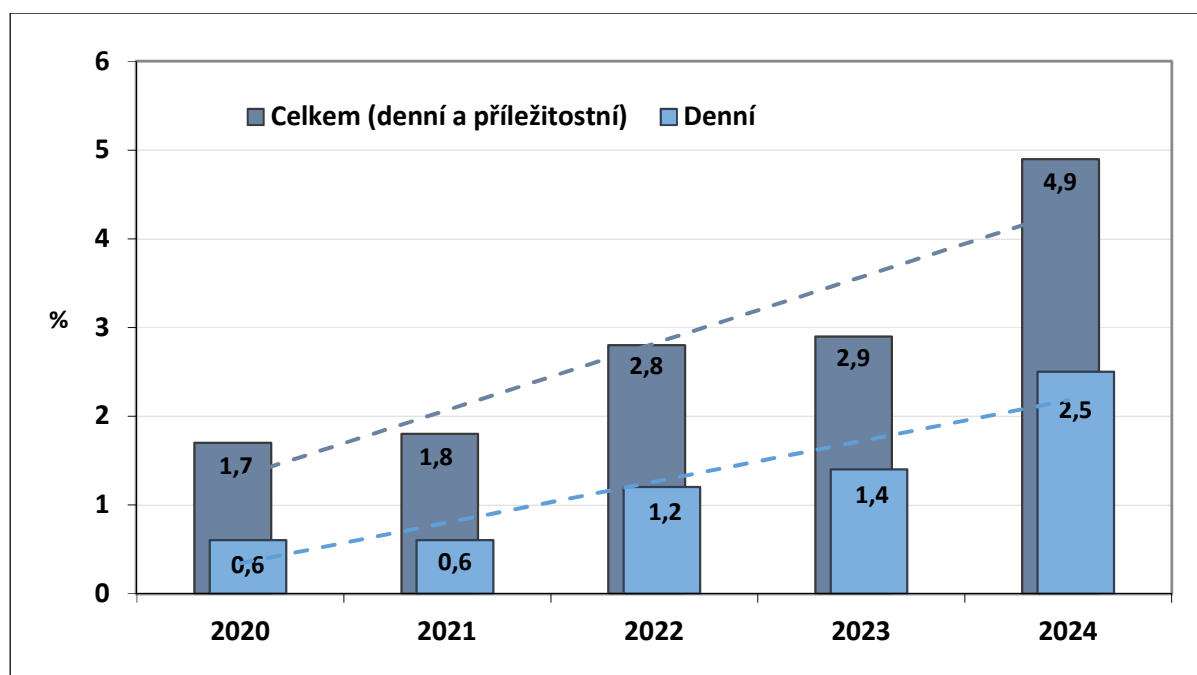
Demografická charakteristika	Uživatelé celkem ¹	Denně	Méně než denně, ale nejméně jednou týdně	Méně než týdně, ale alespoň jednou měsíčně	Méně než měsíčně
	Procenta (95% CI)				
Celkem (n = 1809)	4,9 (4,0–6,0)	2,5 (1,8–3,3)	1,6 (1,1–2,3)	0,8 (0,5–1,4)	1,4 (0,9–2,1)
<i>Pohlaví</i>					
Muži (n = 878)	6,9 (5,4–8,8)	3,8 (2,6–5,2)	2,1 (1,2–3,2)	1,1 (0,5–2,1)	1,3 (0,6–2,2)
Ženy (n = 931)	3,0 (2,0–4,3)	1,3 (0,7–2,2)	1,2 (0,6–2,1)	0,5 (0,2–1,2)	1,6 (0,9–2,6)
<i>Věková skupina</i>					
15–24 (n = 221)	15,4 (10,9–20,8)	8,6 (5,3–13,1)	4,5 (2,2–8,2)	2,3 (0,7–5,2)	4,5 (2,2–8,2)
25–44 (n = 552)	7,1 (5,1–9,5)	3,6 (2,2–5,5)	2,2 (1,1–3,8)	1,3 (0,5–2,6)	1,4 (0,6–2,8)
45–64 (n = 596)	1,8 (0,9–3,3)	0,5 (0,1–1,5)	0,8 (0,3–1,9)	0,5 (0,1–1,5)	1,0 (0,4–2,2)
65+ (n = 440)	1,1 (0,4–2,6)	0,7 (0,1–2,0)	0,5 (0,1–1,6)	0,0 (0,0–0,8)	0,5 (0,1–1,6)
<i>Místo bydliště</i>					
Město (n = 1396)	5,2 (4,1–6,5)	2,5 (1,8–3,5)	1,7 (1,1–2,5)	0,9 (0,5–1,6)	1,5 (0,9–2,3)
Venkov (n = 413)	4,1 (2,4–6,5)	2,4 (1,2–4,4)	1,2 (0,4–2,8)	0,5 (0,1–1,7)	1,2 (0,4–2,8)
<i>Vzdělání²</i>					
ZŠ a SOU (n = 498)	1,2 (0,4–2,6)	0,2 (0,0–1,1)	0,8 (0,2–2,0)	0,2 (0,0–1,1)	1,0 (0,3–2,3)
SŠ s maturitou (n = 768)	5,2 (3,7–7,0)	2,9 (1,8–4,3)	1,6 (0,8–2,7)	0,8 (0,3–1,7)	0,9 (0,4–1,9)
VŠ (n = 322)	2,8 (1,3–5,2)	0,9 (0,2–2,7)	0,9 (0,2–2,7)	0,9 (0,2–2,7)	1,2 (0,3–3,1)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Zahrnuje každodenní i příležitostné (méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně) užívání nikotinových sáček bez obsahu tabáku.

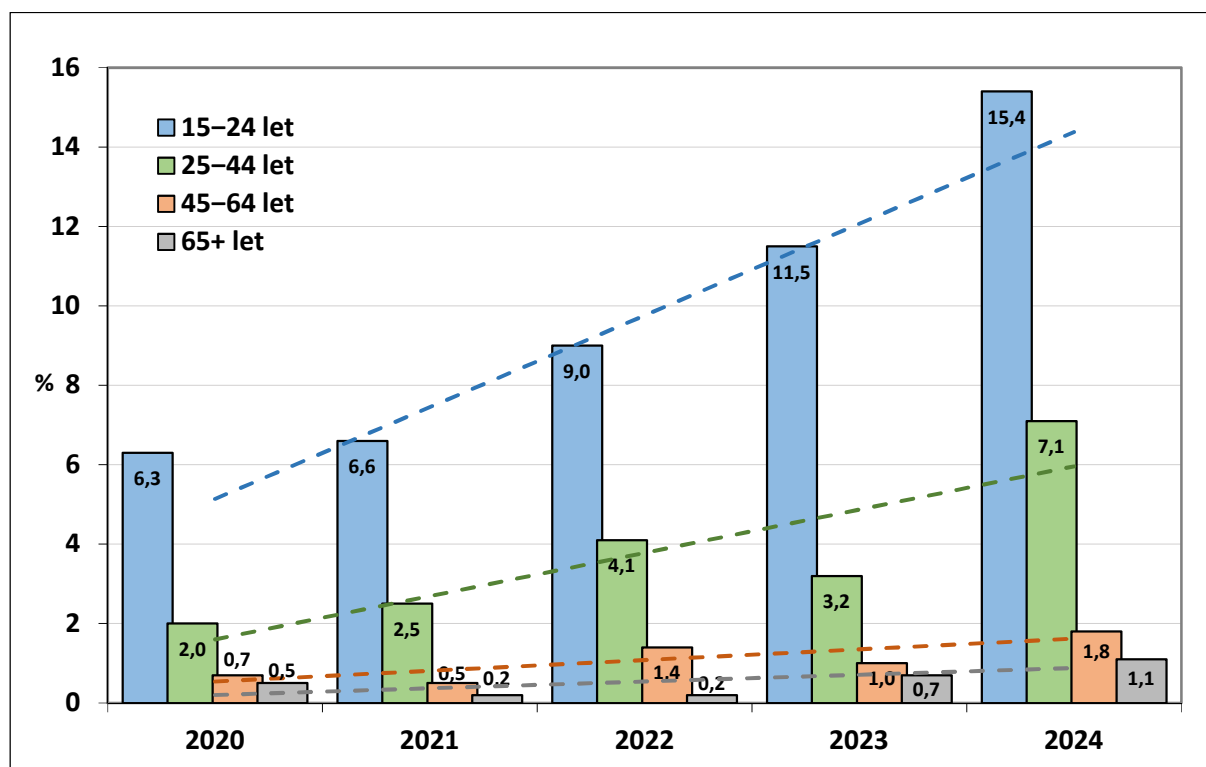
²Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

Graf 14: Prevalence uživatelů nikotinových sáček bez obsahu tabáku v ČR v letech 2020–2024

Pozn.: Graf zobrazuje podíl uživatelů nikotinových sáček celkem (denní a příležitostní, tj. užívají nikotinové sáčky méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně) a denních uživatelů.

Graf 15: Zastoupení uživatelů nikotinových sáček bez obsahu tabáku podle věkových skupin

Pozn.: Graf zobrazuje podíl uživatelů nikotinových sáček celkem (denní a příležitostní, tj. užívají nikotinové sáčky méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně).

Užívání zahřívaných tabákových výrobků

Zahřívané tabákové výrobky v současné době užívá 5,3 % respondentů (tabulka 17), což v porovnání s rokem 2023 (4,4 %) představuje nárůst o 0,9 procentního bodu (graf 16). Denně je užívá 3,6 % respondentů, zatímco v roce 2023 to bylo 3,3 %. Zahřívané tabákové výrobky jsou častěji užívány ženami. V meziročním srovnání pozorujeme nárůst jejich užívání ve věkových skupinách 15–24 let, 25–44 let a v nejstarší věkové skupině 65+ let. Ve věkové kategorii 45–64 let zůstává podíl uživatelů přibližně stejný (graf 17).

Tabulka 17: Současní uživatelé zahřívaných tabákových výrobků podle vybraných demografických charakteristik

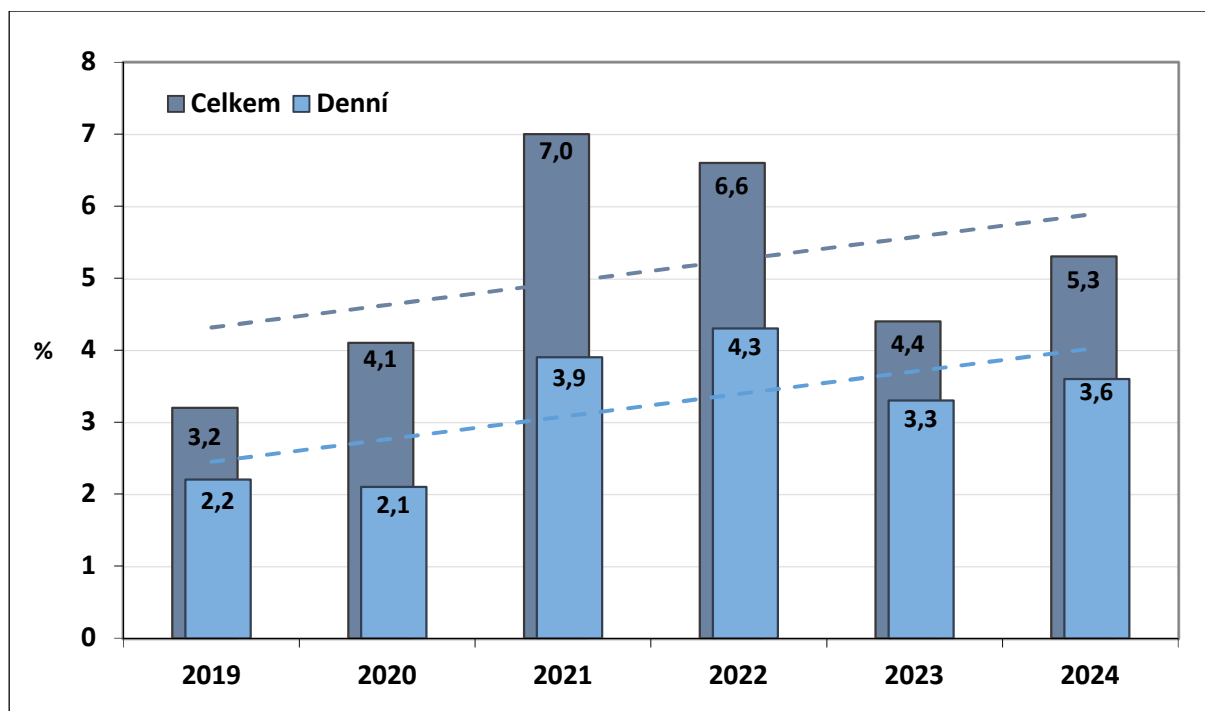
Demografická charakteristika	Uživatelé celkem ¹	Denně	Méně než denně, ale nejméně jednou týdně	Méně než týdně, ale alespoň jednou měsíčně	Méně než měsíčně
	Procenta (95% CI)				
Celkem (n = 1809)	5,3 (4,3–6,4)	3,6 (2,8–4,6)	0,8 (0,4–1,3)	0,9 (0,5–1,4)	1,1 (0,7–1,7)
<i>Pohlaví</i>					
Muži (n = 878)	4,8 (3,5–6,4)	3,2 (2,1–4,6)	0,8 (0,3–1,6)	0,8 (0,3–1,6)	1,0 (0,5–1,9)
Ženy (n = 931)	5,8 (4,4–7,5)	4,1 (2,9–5,6)	0,8 (0,3–1,5)	1,0 (0,4–1,8)	1,2 (0,6–2,1)
<i>Věková skupina</i>					
15–24 (n = 221)	9,5 (6,0–14,2)	7,7 (4,5–12,0)	1,4 (0,3–3,9)	0,5 (0,0–2,5)	3,2 (1,3–6,4)
25–44 (n = 552)	7,2 (5,2–9,7)	5,1 (3,4–7,2)	0,9 (0,3–2,1)	1,3 (0,5–2,6)	1,4 (0,6–2,8)
45–64 (n = 596)	4,2 (2,7–6,1)	3,0 (1,8–4,7)	0,8 (0,3–1,9)	0,3 (0,0–1,2)	0,5 (0,1–1,5)
65+ (n = 440)	2,3 (1,1–4,1)	0,7 (0,1–2,0)	0,2 (0,0–1,3)	1,4 (0,5–2,9)	0,5 (0,1–1,6)
<i>Místo bydliště</i>					
Město (n = 1396)	5,4 (4,2–6,7)	3,6 (2,7–4,7)	0,8 (0,4–1,4)	1,0 (0,5–1,7)	1,0 (0,5–1,7)
Venkov (n = 413)	5,1 (3,2–7,7)	3,9 (2,2–6,2)	0,7 (0,2–2,1)	0,5 (0,1–1,7)	1,5 (0,5–3,1)
<i>Vzdělání²</i>					
ZŠ a SOU (n = 498)	4,2 (2,6–6,4)	2,8 (1,5–4,7)	1,0 (0,3–2,3)	0,4 (0,0–1,4)	0,8 (0,2–2,0)
SŠ s maturitou (n = 768)	4,8 (3,4–6,6)	3,4 (2,2–4,9)	0,5 (0,1–1,3)	0,9 (0,4–1,9)	0,7 (0,2–1,5)
VŠ (n = 322)	5,3 (3,1–8,3)	2,8 (1,3–5,2)	0,6 (0,1–2,2)	1,9 (0,7–4,0)	1,2 (0,3–3,1)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Zahrnuje každodenní i příležitostné (méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně) užívání zahřívaných tabákových výrobků.

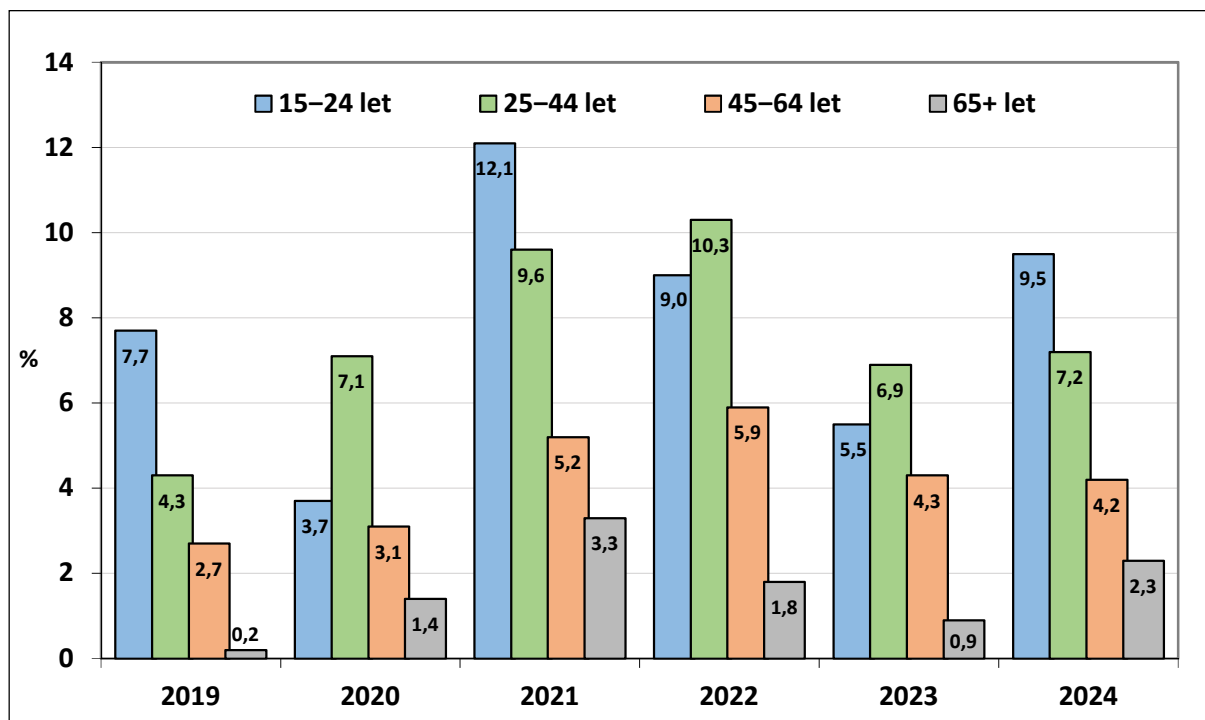
²Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

Graf 16: Uživatelé zahřívaných tabákových výrobků v letech 2019–2024

Pozn.: Graf zobrazuje podíl uživatelů zahřívaných tabákových výrobků celkem (denní a příležitostní, tj. užívají zahřívané tabákové výrobky méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně).

Graf 17: Uživatelé zahřívaných tabákových výrobků podle věkových skupin

Pozn.: Graf zobrazuje podíl uživatelů zahřívaných tabákových výrobků celkem (denní a příležitostní, tj. užívají zahřívané tabákové výrobky méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně).

Tabulka 18: Užívání zahřívaných tabákových výrobků ve vztahu ke kouření klasických cigaret (KC) a užívání elektronických cigaret (EC) podle vybraných demografických charakteristik

Demografická charakteristika	Současně kuřák/kuřačka KC	Současně uživatel/ka EC	Bývalý/á kuřák/kuřačka KC	Bývalý/á uživatel/ka EC	Před užíváním zahřívaných tabákových výrobků nekouřil/a KC ani neužíval/a EC
<i>Procenta (95% CI)</i>					
Celkem (n = 116)	40,5 (31,5–50,0)	19,8 (13,0–28,3)	25,0 (17,4–33,9)	0,0 (0,0–3,1)	13,8 (8,1–21,4)
<i>Pohlaví</i>					
Muži (n = 51)	43,1 (29,3–57,8)	23,5 (12,8–37,5)	15,7 (7,0–28,6)	0,0 (0,0–7,0)	17,6 (8,4–30,9)
Ženy (n = 65)	38,5 (26,7–51,4)	16,9 (8,8–28,3)	32,3 (21,2–45,1)	0,0 (0,0–5,5)	10,8 (4,4–20,9)
<i>Věková skupina</i>					
15–24 (n = 28)	39,3 (21,5–59,4)	14,3 (4,0–32,7)	25,0 (10,7–44,9)	0,0 (0,0–12,3)	21,4 (8,3–41,0)
25–44 (n = 48)	41,7 (27,6–56,8)	18,8 (8,9–32,6)	29,2 (17,0–44,1)	0,0 (0,0–7,4)	8,3 (2,3–20,0)
45+ (n = 40)	40,0 (24,9–56,7)	25,0 (12,7–41,2)	20,0 (9,1–35,6)	0,0 (0,0–8,8)	15,0 (5,7–29,8)
<i>Místo bydliště</i>					
Město (n = 89)	42,7 (32,3–53,6)	18,0 (10,6–27,5)	24,7 (16,2–35,0)	0,0 (0,0–4,1)	14,6 (8,0–23,7)
Venkov (n = 27)	33,3 (16,5–54,0)	25,9 (11,1–46,3)	25,9 (11,1–46,3)	0,0 (0,0–12,8)	11,1 (2,4–29,2)
<i>Vzdělání¹</i>					
ZŠ a SOU (n = 25)	52,0 (31,3–72,2)	20,0 (6,8–40,7)	24,0 (9,4–45,1)	0,0 (0,0–13,7)	4,0 (0,1–20,4)
SŠ s maturitou (n = 42)	35,7 (21,6–52,0)	21,4 (10,3–36,8)	26,2 (13,9–42,0)	0,0 (0,0–8,4)	14,3 (5,4–28,5)
VŠ (n = 21)	38,1 (18,1–61,6)	23,8 (8,2–47,2)	23,8 (8,2–47,2)	0,0 (0,0–16,1)	14,3 (3,0–36,3)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

Z tabulky 18 vyplývá, že 40,5 % uživatelů zahřívaných tabákových výrobků zároveň kouří klasické cigarety, což představuje pokles oproti roku 2023 (51,6 %). Bývalí kuřáci klasických cigaret tvoří čtvrtinu uživatelů těchto výrobků (25,0 %). Souběžné užívání elektronických cigaret uvádí téměř pětina uživatelů zahřívaných tabákových výrobků (19,8 %), podíl roste s věkem. Mírný meziroční nárůst sledujeme u podílu respondentů, kteří před užíváním zahřívaných tabákových výrobků nekouřili klasické cigarety ani neužívali elektronické cigarety (12,9 % v roce 2023 vs. 13,8 % v roce 2024). Vzhledem k nízkému počtu respondentů byly v tabulce 18 věkové kategorie 45–64 let a 65+ sloučeny.

Názory na škodlivost tabákových a nikotinových výrobků

Z výsledků v tabulce 19 vyplývá, že méně než polovina respondentů (44,3 %) nespatřuje rozdíl ve škodlivosti mezi kouřením klasických cigaret a užíváním elektronických cigaret či zahříváných tabákových výrobků, což představuje pokles oproti roku 2023 (56,3 %). Klasické cigarety považuje za nejvíce škodlivé více než třetina respondentů (39,3 %), což ve srovnání s rokem 2023 (29,6 %) představuje nárůst o 9,7 procentních bodů. Pouze desetina respondentů (10,2 %) vnímá jako nejškodlivější elektronické cigarety a 6,2 % respondentů považuje za nejškodlivější zahřívané tabákové výrobky. Vnímání škodlivosti se liší podle věku: s rostoucím věkem přibývá respondentů, kteří mezi těmito výrobky nevidí rozdíl, zatímco podíl těch, kteří považují klasické cigarety za nejškodlivější, naopak s věkem klesá (graf 18).

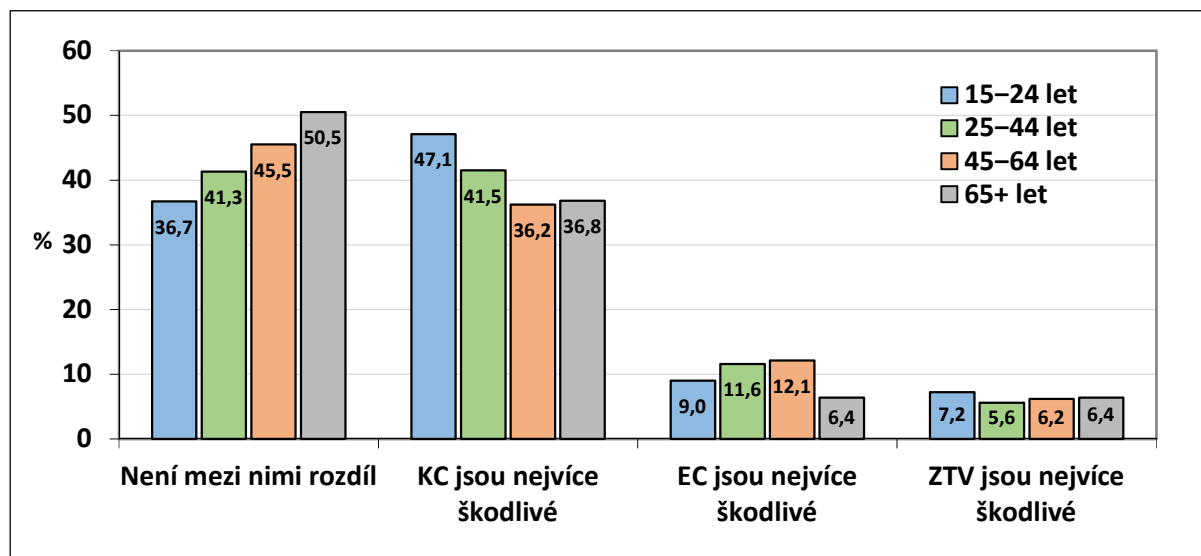
Tabulka 19: Názor respondentů na škodlivost kouření klasických cigaret (KC) v porovnání s užíváním elektronických cigaret (EC) nebo zahříváných tabákových výrobků (ZTV)

Demografická charakteristika	Není mezi nimi rozdíl	KC jsou nejvíce škodlivé	EC jsou nejvíce škodlivé	ZTV jsou nejvíce škodlivé
	Procenta (95% CI)			
Celkem (n = 1809)	44,3 (42,0–46,7)	39,3 (37,0–41,6)	10,2 (8,8–11,7)	6,2 (5,1–7,4)
<i>Pohlaví</i>				
Muži (n = 878)	43,8 (40,5–47,2)	39,3 (36,0–42,6)	10,6 (8,6–12,8)	6,3 (4,8–8,1)
Ženy (n = 931)	44,8 (41,6–48,1)	39,3 (36,2–42,5)	9,8 (7,9–11,9)	6,1 (4,7–7,9)
<i>Věková skupina</i>				
15–24 (n = 221)	36,7 (30,3–43,4)	47,1 (40,3–53,9)	9,0 (5,6–13,6)	7,2 (4,2–11,5)
25–44 (n = 552)	41,3 (37,2–45,5)	41,5 (37,3–45,7)	11,6 (9,0–14,6)	5,6 (3,8–7,9)
45–64 (n = 596)	45,5 (41,4–49,6)	36,2 (32,4–40,2)	12,1 (9,6–15,0)	6,2 (4,4–8,5)
65+ (n = 440)	50,5 (45,7–55,2)	36,8 (32,3–41,5)	6,4 (4,3–9,1)	6,4 (4,3–9,1)
<i>Vzdělání¹</i>				
ZŠ a SOU (n = 498)	50,6 (46,1–55,1)	31,1 (27,1–35,4)	12,0 (9,3–15,2)	6,2 (4,3–8,7)
SŠ s maturitou (n = 768)	42,1 (38,5–45,6)	41,3 (37,8–44,9)	10,5 (8,5–12,9)	6,1 (4,5–8,1)
VŠ (n = 322)	45,3 (39,8–51,0)	41,9 (36,5–47,5)	7,1 (4,6–10,5)	5,6 (3,3–8,7)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

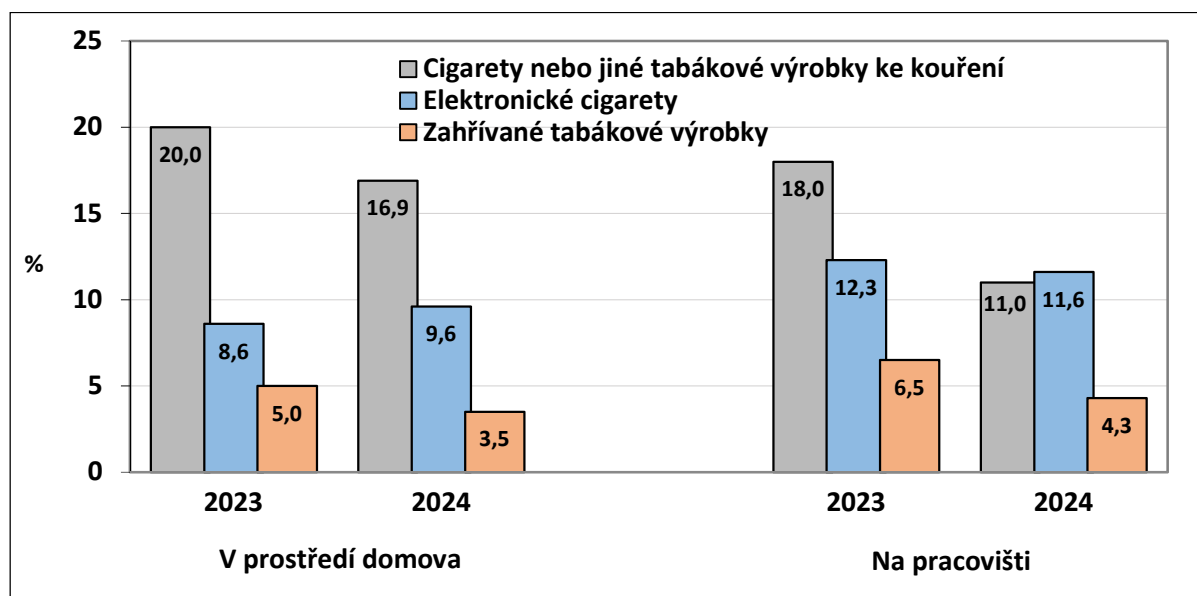
Graf 18: Názor respondentů na škodlivost kouření klasických cigaret (KC) v porovnání s užíváním elektronických cigaret (EC) nebo zahřívaných tabákových výrobků (ZTV), rok 2024 podle věkových skupin

Expozice pasivnímu kouření nebo aerosolu

Kouři z cigaret či jiných tabákových výrobků byla v posledních 30 dnech v průzkumu za rok 2024 vystavena necelá pětina respondentů (16,9 %) ve svých domovech (tabulka 20) a zhruba desetina (11,0 %) na pracovišti (tabulka 21). Expozici aerosolu z elektronických cigaret a zahřívaných tabákových výrobků jsme začali sledovat v roce 2023. V roce 2024 bylo v domácím prostředí aerosolu z elektronických cigaret vystaveno 9,6 % respondentů a aerosolu ze zahřívaných tabákových výrobků 3,5 % respondentů (graf 19). Nejvíce je tabákovému kouři v prostředí domova vystavena nejmladší věková skupina 15–24 let, do které patří i mládež ve věku 15–18 let (tabulka 20). Jak dále ukazuje graf 19, v roce 2024 byl větší podíl respondentů vystaven aerosolu z elektronických cigaret a zahřívaných tabákových výrobků ve vnitřních prostorách pracoviště než v prostředí domova, a to zejména v případě elektronických cigaret (11,6 % vs. 9,6 %). Expozice cigaretám a tabákovým výrobkům byla ale procentuálně vyšší v domácím prostředí.

Graf 19: Expozice pasivnímu kouření nebo aerosolu v prostředí domova nebo ve vnitřních prostorách pracoviště v posledních 30 dnech

Tabulka 20: Expozice pasivnímu kouření nebo aerosolu v prostředí domova v posledních 30 dnech podle vybraných demografických charakteristik (MPOWER – strategie 2)

Demografická charakteristika	Respondenti vystavení pasivnímu kouření nebo aerosolu z následujících typů výrobků v prostředí domova		
	Klasické cigarety nebo jiné tabákové výrobky ke kouření ¹	Elektronické cigarety	Zahříváné tabákové výrobky
	Procenta (95% CI)		
Celkem (n = 1809)	16,9 (15,2–18,7)	9,6 (8,2–11,0)	3,5 (2,7–4,4)
<i>Pohlaví</i>			
Muži (n = 878)	17,2 (14,8–19,9)	9,9 (8,0–12,1)	3,6 (2,5–5,1)
Ženy (n = 931)	16,6 (14,3–19,2)	9,2 (7,5–11,3)	3,3 (2,3–4,7)
<i>Věková skupina</i>			
15–24 (n = 221)	25,3 (19,7–31,6)	14,5 (10,1–19,8)	5,0 (2,5–8,7)
25–44 (n = 552)	16,5 (13,5–19,8)	12,7 (10,0–15,7)	5,4 (3,7–7,7)
45–64 (n = 596)	16,6 (13,7–19,8)	8,9 (6,7–11,5)	2,7 (1,5–4,3)
65+ (n = 440)	13,6 (10,6–17,2)	4,1 (2,4–6,4)	1,4 (0,5–2,9)
<i>Místo bydliště</i>			
Město (n = 1396)	16,3 (14,4–18,3)	10,4 (8,8–12,1)	3,2 (2,4–4,3)
Venkov (n = 413)	19,1 (15,4–23,3)	6,8 (4,6–9,6)	4,4 (2,6–6,8)
<i>Vzdělání²</i>			
ZŠ a SOU (n = 498)	20,1 (16,6–23,9)	6,2 (4,3–8,7)	3,0 (1,7–4,9)
SŠ s maturitou (n = 768)	15,6 (13,1–18,4)	10,2 (8,1–12,5)	3,1 (2,0–4,6)
VŠ (n = 322)	9,3 (6,4–13,0)	9,9 (6,9–13,7)	4,0 (2,2–6,8)
<i>Kuřáctví tabáku v současnosti³</i>			
Ano (n = 405)	39,3 (34,5–44,2)	11,4 (8,4–14,9)	4,9 (3,0–7,5)
Ne (n = 1404)	10,5 (8,9–12,2)	9,0 (7,6–10,7)	3,1 (2,2–4,1)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Zahrnuje cigarety (průmyslově vyráběné i ručně balené), dýmky, doutníky, doutníčky a vodní dýmky.

²Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

³Zahrnuje každodenní i příležitostné (méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně) kouření různých druhů tabákových výrobků – cigarety (průmyslově vyráběné i ručně balené), dýmky, doutníky, doutníčky a vodní dýmky.

Tabulka 21: Expozice pasivnímu kouření nebo aerosolu ve vnitřních prostorách pracoviště v posledních 30 dnech podle vybraných demografických charakteristik (MPOWER – strategie 2)

Demografická charakteristika	Respondenti vystavení pasivnímu kouření nebo aerosolu z následujících typů výrobků na pracovišti ¹		
	Klasické cigarety nebo jiné tabákové výrobky ke kouření ²	Elektronické cigarety	Zahřívané tabákové výrobky
	Procenta (95% CI)		
Celkem (n = 1195)	11,0 (9,3–13,0)	11,6 (9,9–13,6)	4,3 (3,2–5,6)
<i>Pohlaví</i>			
Muži (n = 561)	17,1 (14,1–20,5)	10,3 (7,9–13,2)	5,0 (3,3–7,1)
Ženy (n = 634)	5,7 (4,0–7,8)	12,8 (10,3–15,6)	3,6 (2,3–5,4)
<i>Věková skupina</i>			
15–24 (n = 116)	12,9 (7,4–20,4)	22,4 (15,2–31,1)	6,0 (2,5–12,0)
25–44 (n = 462)	10,2 (7,6–13,3)	13,0 (10,1–16,4)	5,6 (3,7–8,1)
45–64 (n = 496)	12,7 (9,9–16,0)	9,1 (6,7–12,0)	3,4 (2,0–5,4)
65+ (n = 121)	5,8 (2,4–11,6)	6,6 (2,9–12,6)	0,8 (0,0–4,5)
<i>Místo bydliště</i>			
Město (n = 938)	10,1 (8,3–12,2)	12,0 (10,0–14,3)	4,2 (3,0–5,6)
Venkov (n = 257)	14,4 (10,3–19,3)	10,1 (6,7–14,5)	4,7 (2,4–8,0)
<i>Vzdělání³</i>			
ZŠ a SOU (n = 260)	18,5 (13,9–23,7)	8,5 (5,4–12,5)	5,8 (3,3–9,3)
SŠ s maturitou (n = 554)	10,6 (8,2–13,5)	10,8 (8,4–13,7)	2,5 (1,4–4,2)
VŠ (n = 265)	3,8 (1,8–6,8)	11,7 (8,1–16,2)	5,7 (3,2–9,2)
<i>Kuřáctví tabáku v současnosti⁴</i>			
Ano (n = 294)	20,1 (15,6–25,1)	12,2 (8,7–16,5)	5,8 (3,4–9,1)
Ne (n = 901)	8,1 (6,4–10,1)	11,4 (9,4–13,7)	3,8 (2,6–5,2)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Zahrnuje podíl respondentů, kteří uvedli, že pracují převážně ve vnitřních prostorách pracoviště nebo ve vnitřních i venkovních prostorách pracoviště z celkového počtu respondentů. Nezahrnuje respondenty, kteří uvedli, že nepracují.

²Zahrnuje cigarety (průmyslově vyráběné i ručně balené), dýmky, doutníky, doutníčky a vodní dýmky.

³Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

⁴Zahrnuje každodenní i příležitostné (méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně) kouření různých druhů tabákových výrobků – cigarety (průmyslově vyráběné i ručně balené), dýmky, doutníky, doutníčky a vodní dýmky.

Konzumní zvyklosti zjišťované lékařem

Přibližně polovina respondentů (53,6 %), kteří v posledních 12 měsících navštívili lékaře nebo jiného poskytovatele zdravotní péče, byla dotázána, zda kouří nebo užívá jiný tabákový či nikotinový výrobek; podíl mužů a žen byl téměř shodný (tabulka 22). Jak plyne z posledních dvou sloupců tabulky 22, téměř polovina kuřáků nebo uživatelů (49,0 %; 95% CI: 43,6 % – 54,4 %), kterých se lékař na kouření či užívání tabákových či nikotinových výrobků dotázal, současně obdržela doporučení, aby přestali kouřit nebo užívat tyto výrobky. V 6,2 % případů jim byl navíc doporučen i některý ze způsobů léčby.

Tabulka 22: Respondenti, kterých se lékař během posledních 12 měsíců dotazoval, zda kouří nebo užívají tabákové či nikotinové výrobky, včetně návrhu opatření (MPOWER – strategie 3,4)

Demografická charakteristika	Zájem lékařů o kouření nebo užívání tabákových či nikotinových výrobků		
	Dotázání na kouření nebo užívání tabákových či nikotinových výrobků ¹ (n = 1564)	Pouze doporučeno přestat kouřit nebo užívat ² (n = 341)	Doporučeno přestat a zároveň doporučen způsob léčby ² (n = 341)
	Procenta (95% CI)		
Celkem	53,6 (51,1–56,1)	42,8 (37,5–48,3)	6,2 (3,9–9,3)
<i>Pohlaví</i>			
Muži	53,9 (50,2–57,5)	47,0 (39,6–54,5)	7,7 (4,2–12,5)
Ženy	53,3 (49,8–56,8)	38,0 (30,4–46,0)	4,4 (1,8–8,9)
<i>Věková skupina</i>			
15–24	59,8 (52,6–66,7)	35,2 (24,2–47,5)	2,8 (0,3–9,8)
25–44	53,8 (49,2–58,3)	33,9 (25,3–43,3)	5,2 (1,9–11,0)
45–59	55,3 (50,9–59,7)	51,0 (40,9–61,0)	5,9 (2,2–12,4)
65+	47,8 (42,6–52,9)	56,6 (42,3–70,2)	13,2 (5,5–25,3)
<i>Místo bydliště</i>			
Město	54,0 (51,1–56,8)	44,2 (38,1–50,4)	5,6 (3,2–9,1)
Venkov	52,3 (47,1–57,5)	37,8 (26,8–49,9)	8,1 (3,0–16,8)
<i>Vzdělání³</i>			
ZŠ a SOU	52,1 (47,3–56,8)	54,1 (44,3–63,7)	8,3 (3,8–15,1)
SŠ s maturitou	52,5 (48,6–56,3)	36,5 (28,1–45,6)	5,6 (2,3–11,1)
VŠ	54,2 (48,0–60,3)	45,7 (28,8–63,4)	8,6 (1,8–23,1)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Týká se všech respondentů, kteří v posledních 12 měsících navštívili lékaře nebo jiného poskytovatele zdravotní péče.

²Týká se kuřáků nebo uživatelů tabákových či nikotinových výrobků, kterých se lékař během posledních 12 měsíců dotazoval na to, zda kouří nebo užívají jiný tabákový či nikotinový výrobek.

³Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

Z tabulky 23 vyplývá, že lékaři se stále nejčastěji dotazují na kouření klasických cigaret (54,1 %), avšak začínají se zajímat i o další tabákové a nikotinové výrobky. Respondenti mohli uvést i více druhů výrobků, na které se lékař dotazoval.

Tabulka 23: Zájem lékařů o druh užívaného tabákového či nikotinového výrobku (strategie 4)

Demografická charakteristika	Druh užívaného výrobku				Nedotazoval se konkrétně na žádný výrobek
	Klasické tabákové výrobky ¹ (cigarety, doutníky, doutníčky, dýmky)	Elektronické cigarety	Zahřívané tabákové výrobky	Nikotinové sáčky	
	Procenta (95% CI)				
Celkem (n = 838)	54,1 (50,6–57,5)	11,1 (9,1–13,4)	5,1 (3,7–6,8)	4,5 (3,2–6,2)	43,2 (39,8–46,6)
Pohlaví					
Muži (n = 403)	56,6 (51,6–61,5)	11,7 (8,7–15,2)	6,0 (3,9–8,7)	6,0 (3,9–8,7)	39,7 (34,9–44,7)
Ženy (n = 435)	51,7 (46,9–56,5)	10,6 (7,8–13,9)	4,4 (2,6–6,7)	3,2 (1,8–5,3)	46,4 (41,7–51,2)
Věková skupina					
15–24 (n = 119)	64,7 (55,4–73,2)	18,5 (12,0–26,6)	4,2 (1,4–9,5)	8,4 (4,1–14,9)	29,4 (21,4–38,5)
25–44 (n = 257)	50,6 (44,3–56,9)	11,3 (7,7–15,8)	7,4 (4,5–11,3)	5,8 (3,3–9,4)	46,3 (40,1–52,6)
45–64 (n = 281)	53,7 (47,7–59,7)	10,0 (6,7–14,1)	5,0 (2,8–8,2)	2,5 (1,0–5,1)	43,8 (37,9–49,8)
65+ (n = 181)	52,5 (44,9–59,9)	7,7 (4,3–12,6)	2,8 (0,9–6,3)	3,3 (1,2–7,1)	47,0 (39,5–54,5)
Místo bydliště					
Město (n = 644)	53,9 (49,9–57,8)	11,5 (9,1–14,2)	5,6 (3,9–7,7)	5,1 (3,6–7,1)	43,2 (39,3–47,1)
Venkov (n = 194)	54,6 (47,4–61,8)	9,8 (6,0–14,9)	3,6 (1,5–7,3)	2,6 (0,8–5,9)	43,3 (36,2–50,6)
Vzdělání ²					
ZŠ a SOU (n = 109)	60,1 (53,4–66,5)	6,6 (3,7–10,6)	3,1 (1,2–6,2)	2,6 (1,0–5,6)	39,0 (32,7–45,7)
SŠ s maturitou (n = 126)	50,4 (45,1–55,8)	10,6 (7,6–14,3)	5,4 (3,3–8,4)	4,3 (2,4–7,0)	46,4 (41,1–51,8)
VŠ (n = 35)	44,4 (36,0–52,9)	13,4 (8,3–20,1)	8,5 (4,4–14,3)	4,9 (2,0–9,9)	53,5 (45,0–61,9)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

Pozn.: Týká se respondentů, kterých se lékař během posledních 12 měsíců dotazoval na to, zda kouří nebo užívají jiný tabákový či nikotinový výrobek.

¹Zahrnuje cigarety (průmyslově vyráběné i ručně balené), dýmky, doutníky, doutníčky a vodní dýmky.

²Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

Zkušenosti s odvykáním

Více než třetina (34,6 %) současných kuřáků se v roce 2024 pokusila přestat kouřit, což představuje výrazný nárůst oproti roku 2023 (20,7 %). Častěji se o odvykání pokoušeli muži (36,8 %) než ženy (31,9 %). V nejmladší věkové skupině 15–24 let se o zanechání kouření pokusila polovina současných kuřáků (50,0 %), ale s rostoucím s věkem toto úsilí klesá. Nejvyšší snahu přestat kouřit projevili respondenti s vysokoškolským a středoškolským vzděláním (tabulka 24). V roce 2024 jsme poprvé sledovali také snahu uživatelů elektronických cigaret o odvykání. Přestat s užíváním se pokoušela více než čtvrtina uživatelů elektronických cigaret (27,1 %), přičemž nejvyšší podíl byl opět mezi nejmladšími uživateli (37,3 %).

Tabulka 24: Respondenti, kteří se během posledních 12 měsíců pokusili přestat kouřit nebo užívat elektronické cigarety (MPOWER – strategie 3)

Demografická charakteristika	Pokus během posledních 12 měsíců	
	Přestat kouřit ¹ (n = 405)	Přestat užívat elektronické cigarety ² (n = 292)
	Procenta (95% CI)	
Celkem	34,6 (29,9–39,4)	27,1 (22,0–32,5)
<i>Pohlaví</i>		
Muži	36,8 (30,4–43,5)	27,9 (20,6–36,1)
Ženy	31,9 (25,2–39,2)	26,3 (19,5–34,1)
<i>Věková skupina</i>		
15-24	50,0 (36,8–63,2)	37,3 (25,8–50,0)
25–44	40,2 (31,7–49,0)	25,2 (18,0–33,5)
45–59	28,4 (21,1–36,6)	22,4 (13,1–34,2)
65+	23,6 (14,4–35,1)	22,2 (8,6–42,3)
<i>Vzdělání³</i>		
ZŠ a SOU	27,1 (20,3–34,8)	17,5 (8,7–29,9)
SŠ s maturitou	35,5 (27,9–43,7)	24,2 (17,1–32,6)
VŠ	36,8 (21,8–54,0)	32,5 (18,6–49,1)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Týká se současných kuřáků.

²Týká se současných uživatelů elektronických cigaret.

³Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

V tabulce 25 je uvedeno rozdělení kuřáků podle způsobu, jakým se pokusili přestat kouřit, a podíl těch, kteří se o zanechání kouření nepokusili. Graf 20 ukazuje, že největší podíl kuřáků, kteří se v posledních 12 měsících pokusili přestat kouřit, se tohoto návyku snažil zbavit sám, bez pomoci (70,0 %). Další významnou skupinu tvoří kuřáci, kteří jako prostředek odvykání využili elektronické cigarety (19,3 %). Náhradní nikotinovou terapii (NNT) využilo 11,4 % kuřáků, kteří se rozhodli přestat kouřit. Mobilní aplikaci pro podporu odvykání zkusilo 3,6 % kuřáků a linku pro odvykání kouření zvolilo necelé jedno procento kuřáků (0,7 %).

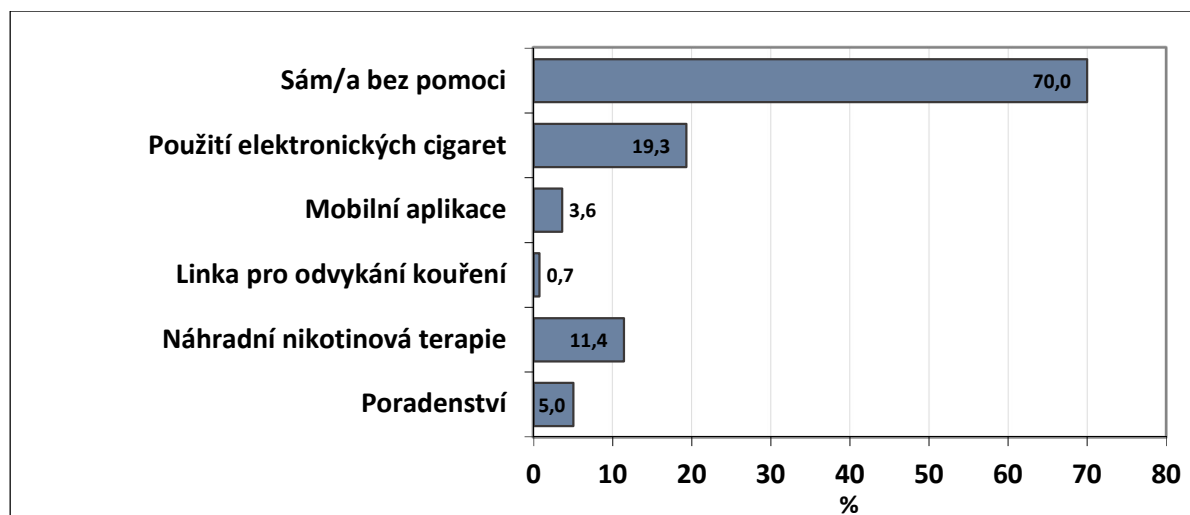
Tabulka 25: Použití vybraných způsobů, jak přestat kouřit, podle vybraných demografických charakteristik (MPOWER – strategie 3)

Demografická charakteristika	Vybrané způsoby, jak přestat kouřit						
	Poradenství (např. Centrum pro závislé na tabáku)	Náhradní nikotinová terapie	Linka pro odvykání kouření	Mobilní aplikace	Použití elektronických cigaret	Sám/bez pomoci	Nepokusil/a se přestat kouřit
	Procenta (95% CI)						
Celkem (n=405)	1,7 (0,7–3,5)	4,0 (2,3–6,3)	0,2 (0,0–1,4)	1,2 (0,4–2,9)	6,7 (4,4–9,6)	24,2 (20,1–28,7)	65,4 (60,6–70,1)
<i>Pohlaví</i>							
Muži (n=223)	1,8 (0,5–4,5)	4,0 (1,9–7,5)	0,4 (0,0–2,5)	0,9 (0,1–3,2)	8,1 (4,9–12,5)	24,7 (19,2–30,9)	63,2 (56,5–69,6)
Ženy (n=182)	1,6 (0,3–4,7)	3,8 (1,6–7,8)	0,0 (0,0–2,0)	1,6 (0,3–4,7)	4,9 (2,3–9,2)	23,6 (17,7–30,5)	68,1 (60,8–74,8)
<i>Věková skupina</i>							
15–24 (n=60)	3,3 (0,4–11,5)	5,0 (1,0–13,9)	0,0 (0,0–6,0)	5,0 (1,0–13,9)	5,0 (1,0–13,9)	40,0 (27,6–53,5)	50,0 (36,8–63,2)
25–44 (n=132)	1,5 (0,2–5,4)	5,3 (2,2–10,6)	0,8 (0,0–4,1)	0,8 (0,0–4,1)	11,4 (6,5–18,0)	25,0 (17,9–33,3)	59,8 (51,0–68,3)
45–64 (n=141)	1,4 (0,2–5,0)	3,5 (1,2–8,1)	0,0 (0,0–2,6)	0,7 (0,0–3,9)	5,7 (2,5–10,9)	18,4 (12,4–25,8)	71,6 (63,4–78,9)
65+ (n=72)	1,4 (0,0–7,5)	1,4 (0,0–7,5)	0,0 (0,0–5,0)	0,0 (0,0–5,0)	1,4 (0,0–7,5)	20,8 (12,2–32,0)	76,4 (64,9–85,6)
<i>Místo bydliště</i>							
Město (n=315)	2,2 (0,9–4,5)	4,4 (2,5–7,3)	0,3 (0,0–1,8)	1,6 (0,5–3,7)	6,7 (4,2–10,0)	24,8 (20,1–29,9)	64,1 (58,6–69,4)
Venkov (n=90)	0,0 (0,0–4,0)	2,2 (0,3–7,8)	0,0 (0,0–4,0)	0,0 (0,0–4,0)	6,7 (2,5–13,9)	22,2 (14,1–32,2)	70,0 (59,4–79,2)
<i>Vzdělání¹</i>							
ZŠ a SOU (n=155)	0,6 (0,0–3,5)	4,5 (1,8–9,1)	0,6 (0,0–3,5)	0,0 (0,0–2,4)	5,8 (2,7–10,7)	16,8 (11,3–23,6)	72,9 (65,2–79,7)
SŠ s maturitou (n=152)	2,0 (0,4–5,7)	2,0 (0,4–5,7)	0,0 (0,0–2,4)	0,7 (0,0–3,6)	7,2 (3,7–12,6)	26,3 (19,5–34,1)	64,5 (56,3–72,1)
VŠ (n=38)	2,6 (0,1–13,8)	7,9 (1,7–21,4)	0,0 (0,0–9,3)	2,6 (0,1–13,8)	10,5 (2,9–24,8)	21,1 (9,6–37,3)	63,2 (46,0–78,2)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

Pozn.: Procenta jsou vypočtena z celkového počtu současných kuřáků. Respondenti mohli uvést více způsobů odvykání.

Graf 20: Použití vybraných způsobů, jak přestat kouřit, u kuřáků, kteří se o to pokusili

Pozn.: Procenta jsou vypočtena z celkového počtu současných kuřáků, kteří se pokusili přestat kouřit (n = 140). Respondenti mohli uvést více způsobů odvykání.

Reklama na vybrané tabákové nebo nikotinové výrobky

Z tabulky 26 vyplývá, že reklamu nebo jiné známky propagace u elektronických cigaret zaznamenalo 29,7 % respondentů. V případě zahříváných tabákových výrobků se s reklamou či propagací setkala necelá pětina respondentů (18,7 %), zatímco u nikotinových sáčků to bylo 11,3 % respondentů.

Tabulka 26: Respondenti, kteří si během posledních 30 dní všimli nějaké reklamy nebo jiných způsobů propagace vybraných výrobků, podle vybraných demografických charakteristik

Demografická charakteristika	Druh výrobku			Nezaznamenal/a jsem žádnou reklamu ani známky propagace
	Elektronické cigarety	Zahříváné tabákové výrobky	Nikotinové sáčky bez obsahu tabáku	
	Procenta (95% CI)			
Celkem (n = 1809)	29,7 (27,6–31,8)	18,7 (17,0–20,6)	11,3 (9,9–12,9)	58,4 (56,1–60,7)
Pohlaví				
Muži (n = 878)	30,3 (27,3–33,5)	21,2 (18,5–24,0)	13,8 (11,6–16,2)	55,9 (52,6–59,2)
Ženy (n = 931)	29,1 (26,2–32,1)	16,4 (14,1–19,0)	9,0 (7,3–11,0)	60,7 (57,5–63,8)
Věková skupina				
15–24 (n = 221)	44,3 (37,7–51,2)	26,7 (21,0–33,0)	23,5 (18,1–29,7)	39,4 (32,9–46,1)
25+ (n = 1588)	27,6 (25,5–29,9)	17,6 (15,8–19,6)	9,6 (8,2–11,2)	61,0 (58,6–63,4)
Místo bydliště				
Město (n = 1396)	30,6 (28,2–33,1)	18,8 (16,8–20,9)	11,7 (10,1–13,6)	57,4 (54,7–60,0)
Venkov (n = 413)	26,6 (22,4–31,2)	18,6 (15,0–22,7)	9,9 (7,2–13,2)	61,7 (56,9–66,5)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

První pokus s užitím tabákových či nikotinových výrobků

V roce 2024 jsme do dotazníku poprvé zařadili otázku zaměřenou na první zkušenost s tabákovými nebo nikotinovými výrobky. Zajímalo nás, který z těchto výrobků respondenti vyzkoušeli jako první, pokud někdy kouřili tabákové výrobky či užívali některý z alternativních tabákových nebo nikotinových výrobků. Takových respondentů byla přibližně polovina (50,7 %). Většina z nich (84,1 %) uvedla jako svou první zkušenost cigarety, přičemž podíl těchto odpovědí klesá s rostoucí úrovní vzdělání (tabulka 27).

Tabulka 27: První pokus s užitím tabákových či nikotinových výrobků (MPOWER – strategie 1)

Demografická charakteristika	Typ výrobku							
	Cigarety (průmyslově vyráběné či ručně balené)	Doutníky, doutníčky	Vodní dýmka	Bezdyšné tabákové výrobky	Elektronická cigareta	Zahřívávané tabákové výrobky	Nikotinové sáčky	Dýmky plněné tabákem
	Procenta (95% CI)							
Celkem (n= 917)	84,1 (81,5–86,4)	2,7 (1,8–4,0)	4,3 (3,0–5,8)	2,0 (1,2–3,1)	4,1 (2,9–5,6)	0,9 (0,4–1,7)	1,0 (0,4–1,9)	1,0 (0,4–1,9)
<i>Pohlaví</i>								
Muži (n= 487)	84,2 (80,6–87,3)	3,1 (1,7–5,0)	4,3 (2,7–6,5)	2,3 (1,1–4,0)	3,3 (1,9–5,3)	0,8 (0,2–2,1)	1,2 (0,5–2,7)	0,8 (0,2–2,1)
Ženy (n= 430)	84,0 (80,1–87,3)	2,3 (1,1–4,2)	4,2 (2,5–6,5)	1,6 (0,7–3,3)	5,1 (3,2–7,6)	0,9 (0,3–2,4)	0,7 (0,1–2,0)	1,2 (0,4–2,7)
<i>Věková skupina</i>								
15–24 (n= 136)	71,3 (62,9–78,7)	2,9 (0,8–7,4)	7,4 (3,6–13,1)	1,5 (0,2–5,2)	10,3 (5,7–16,7)	2,2 (0,5–6,3)	3,7 (1,2–8,4)	0,7 (0,0–4,0)
25–44 (n= 306)	81,7 (76,9–85,9)	3,3 (1,6–5,9)	4,9 (2,8–8,0)	2,6 (1,1–5,1)	5,2 (3,0–8,4)	0,7 (0,1–2,3)	1,3 (0,4–3,3)	0,3 (0,0–1,8)
45–64 (n= 291)	88,7 (84,4–92,1)	3,1 (1,4–5,8)	3,1 (1,4–5,8)	1,4 (0,4–3,5)	1,7 (0,6–4,0)	0,7 (0,1–2,5)	0,0 (0,0–1,3)	1,4 (0,4–3,5)
65+ (n= 184)	90,2 (85,0–94,1)	1,1 (0,1–3,9)	2,7 (0,9–6,2)	2,2 (0,6–5,5)	1,6 (0,3–4,7)	0,5 (0,0–3,0)	0,0 (0,0–2,0)	1,6 (0,3–4,7)
<i>Místo bydliště</i>								
Město (n= 703)	83,5 (80,5–86,2)	2,8 (1,7–4,4)	4,7 (3,3–6,5)	2,0 (1,1–3,3)	4,1 (2,8–5,9)	0,9 (0,3–1,8)	1,0 (0,4–2,0)	1,0 (0,4–2,0)
Venkov (n= 214)	86,0 (80,6–90,3)	2,3 (0,8–5,4)	2,8 (1,0–6,0)	1,9 (0,5–4,7)	4,2 (1,9–7,8)	0,9 (0,1–3,3)	0,9 (0,1–3,3)	0,9 (0,1–3,3)
<i>Vzdělání¹</i>								
ZŠ a SOU (n= 274)	93,8 (90,3–96,3)	1,5 (0,4–3,7)	1,8 (0,6–4,2)	0,7 (0,1–2,6)	1,1 (0,2–3,2)	0,0 (0,0–1,3)	0,0 (0,0–1,3)	1,1 (0,2–3,2)
SŠ s maturitou (n= 382)	83,2 (79,1–86,9)	2,9 (1,4–5,1)	5,0 (3,0–7,7)	2,1 (0,9–4,1)	3,7 (2,0–6,1)	1,0 (0,3–2,7)	1,0 (0,3–2,7)	1,0 (0,3–2,7)
VŠ (n= 125)	79,2 (71,0–85,9)	4,8 (1,8–10,2)	4,0 (1,3–9,1)	4,8 (1,8–10,2)	5,6 (2,3–11,2)	0,8 (0,0–4,4)	0,0 (0,0–2,9)	0,8 (0,0–4,4)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

Pozn.: Zahrnuje kuřáky nebo uživatele, kteří někdy kouřili tabákový výrobek či užívali některý z alternativních nikotinových výrobků.

Cenové náklady na krabičku cigaret

V tabulce 28 jsou na základě odpovědí dotázaných osob vypočteny průměrné náklady vynaložené na nákup jedné krabičky průmyslově vyráběných cigaret. Tyto náklady v podstatě odpovídají průměrné ceně levnějších cigaret na trhu. Druhá položka tabulky vypovídá o míře cenové dostupnosti cigaret. Cena 100 krabiček cigaret představuje 2,01 % HDP na osobu (odhad HDP dle ČSÚ za rok 2024).

Tabulka 28: Průměrné náklady na krabičku cigaret a cena 100 krabiček cigaret jako procento hrubého domácího produktu na osobu (strategie 6)

Ukazatel	Hodnota
Průměrné náklady na krabičku 20 průmyslově vyráběných cigaret	141,9 Kč
Cena 100 krabiček cigaret jako procento hrubého domácího produktu (HDP) na osobu	2,01 %

Přehled uživatelů nikotinu a tabáku

Tabulka 29 shrnuje podíl konzumentů tabáku a uživatelů nikotinu. Je nutné si uvědomit, že někteří respondenti uvádějí konzumaci více způsobů, proto se jednotlivé kategorie mohou překrývat.

Tabulka 29: Přehled uživatelů nikotinu a konzumentů tabáku podle vybraných demografických charakteristik

Demografická charakteristika	Uživatelé nikotinu ¹		Konzumenti tabáku ²	
	Celkem (denní a příležitostní)	Denní	Celkem (denní a příležitostní)	Denní
	Procenta (95% CI)			
Celkem (n=1809)	33,8 (31,6–36,0)	25,9 (23,9–28,0)	27,4 (25,3–29,5)	20,1 (18,3–22,0)
<i>Pohlaví</i>				
Muži (n=878)	37,5 (34,3–40,8)	29,2 (26,2–32,3)	31,3 (28,3–34,5)	22,8 (20,0–25,7)
Ženy (n=931)	30,3 (27,4–33,4)	22,9 (20,2–25,7)	23,6 (20,9–26,5)	17,6 (15,2–20,2)
<i>Věková skupina</i>				
15–24 (n=221)	49,8 (43,0–56,6)	41,6 (35,1–48,4)	39,4 (32,9–46,1)	29,4 (23,5–35,9)
25–44 (n=552)	40,4 (36,3–44,6)	29,3 (25,6–33,3)	30,1 (26,3–34,1)	21,7 (18,4–25,4)
45–64 (n=596)	31,4 (27,7–35,3)	24,7 (21,3–28,3)	26,8 (23,3–30,6)	20,3 (17,1–23,8)
65+ (n=440)	20,7 (17,0–24,8)	15,5 (12,2–19,2)	18,6 (15,1–22,6)	13,2 (10,2–16,7)

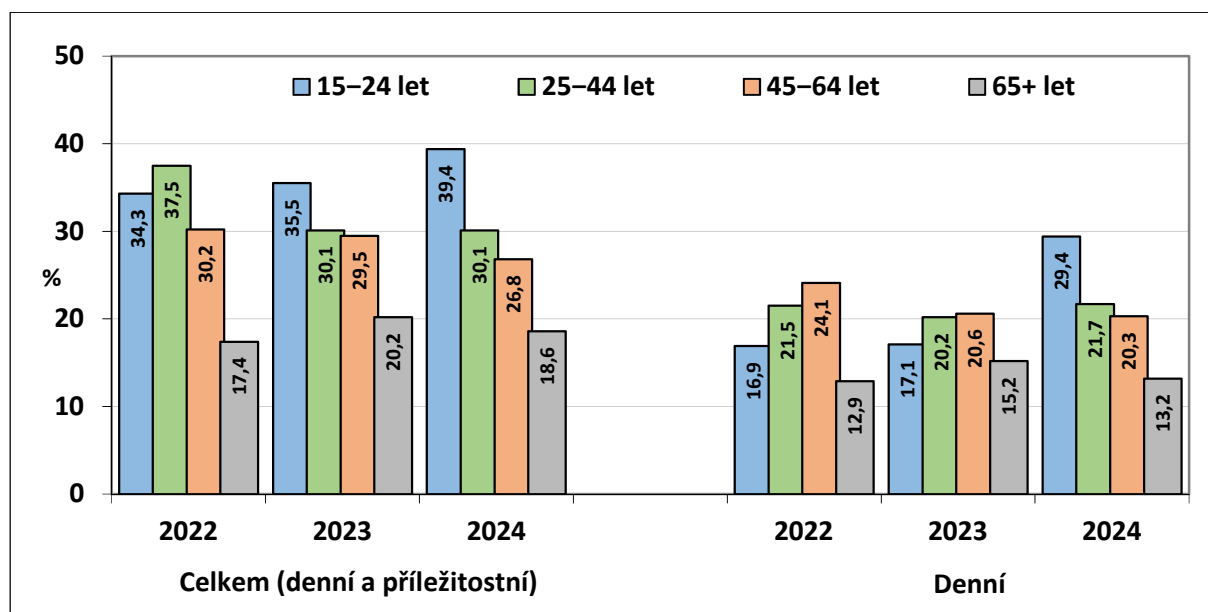
95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Zahrnuje kuřáctví tabáku – cigaret (jak průmyslově vyrobených, tak i ručně ubalených), dýmek, doutníků, doutníčků a vodních dýmek, užívání zahříváných tabákových výrobků a bezdýmných tabákových výrobků – žvýkáci, šňupací a další formy tabáku, které se vkládají do úst, ale nekouří se, užívání elektronických cigaret a nikotinových sáčků.

²Zahrnuje kuřáctví tabáku – cigaret (jak průmyslově vyrobených, tak i ručně ubalených), dýmek, doutníků, doutníčků a vodních dýmek, užívání zahříváných tabákových výrobků a bezdýmných tabákových výrobků – žvýkáci, šňupací a další formy tabáku, které se vkládají do úst, ale nekouří se.

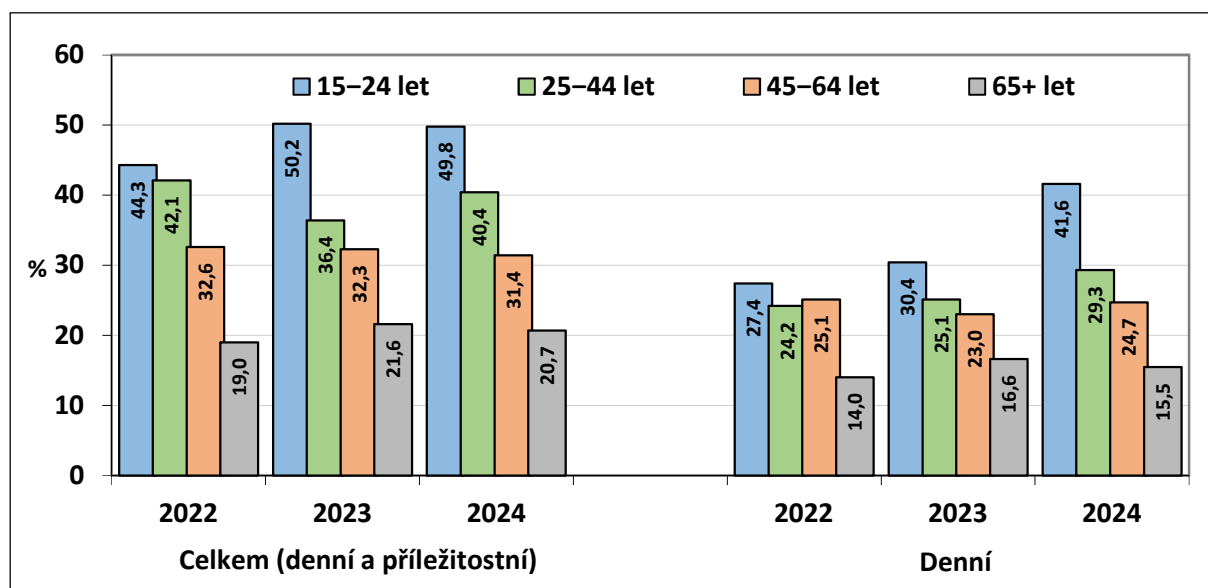
Mezi konzumenty tabáku je možné pozorovat meziroční nárůst zejména u nejmladší věkové kategorie 15–24 let (graf 21). Nikotin z různých typů výrobků denně užívá přibližně čtvrtina respondentů (25,9 %). Pokud zahrneme i příležitostné uživatele, tedy ty, kteří neužívají nikotin denně, ale alespoň jednou měsíčně, jedná se o přibližně třetinu respondentů (33,8 %). U nejmladší kategorie 15–24 let je to téměř polovina respondentů (49,8 %) a s věkem množství uživatelů klesá (graf 22). V šetření jsme se zaměřili také na skupinu 15–17 let, tedy na uživatele pod zákonem stanovenou věkovou hranicí pro užívání tabákových a nikotinových výrobků. Zde jsme zaznamenali 23,3 % denních uživatelů nikotinu a téměř třetinu uživatelů nikotinu (30,2 %), pokud zahrneme i příležitostné uživatele. Jedná se však o malý vzorek 43 respondentů.

Graf 21: Konzumenti tabáku podle věkových skupin

Pozn.: Graf zobrazuje podíl konzumentů tabáku celkem (denní a příležitostní, tj. užívají nikotin méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně) a podíl denních konzumentů tabáku.

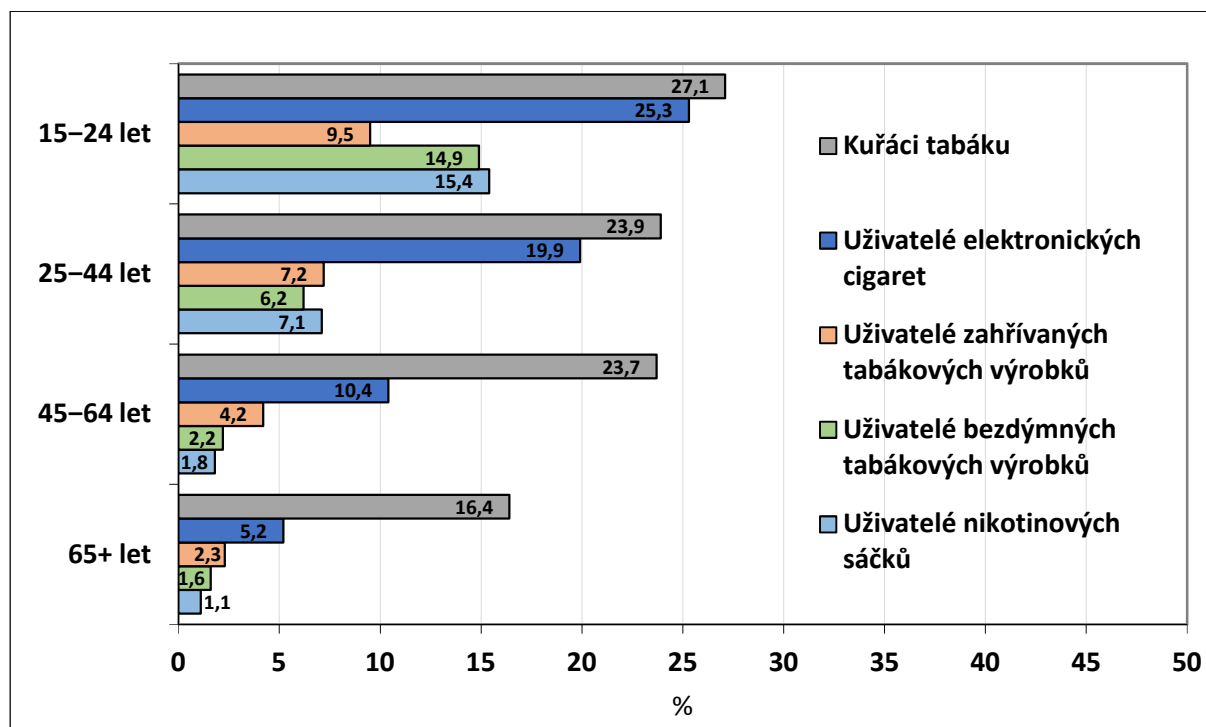
Graf 22: Uživatelé nikotinu podle věkových skupin

Pozn.: Graf zobrazuje podíl uživatelů nikotinu celkem (denní a příležitostní, tj. užívají nikotin méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně) a podíl denních uživatelů nikotinu.

Ve studii byli zaznamenáni i výhradní konzumenti nikotinu obsaženého v náplních elektronických cigaret nebo v nikotinových sáčkích bez obsahu tabáku, kteří neužívali žádné tabákové výrobky. V roce 2024 bylo zaznamenáno 113 takových konzumentů (6,2 %), v roce 2023 to bylo 99 takových konzumentů (5,5 %), v roce 2022 pak 66 konzumentů (3,7 %) a v roce 2021 celkem 32 konzumentů (1,8 %).

Graf 23: Přehled užívání tabákových a nikotinových výrobků podle věkových skupin v roce 2024

Pozn.: Graf zobrazuje podíl uživatelů celkem (denní a příležitostní, tj. konzumenty, kteří kouří nebo užívají vybrané výrobky méně často než denně, ale alespoň jednou měsíčně).

Graf 23 zobrazuje konzumenty tabákových a nikotinových výrobků podle věkových skupin, kteří kouří nebo užívají tyto výrobky denně nebo alespoň jednou měsíčně. Nejvyšší zastoupení mají kuřáci tabáku a uživatelé elektronických cigaret. U obou těchto skupin zastoupení klesá s věkem, ale v případě uživatelů elektronických cigaret mnohem výrazněji. Ostatní výrobky jsou zastoupeny v menší míře.

Kuřáctví tabákových výrobků a užívání elektronických cigaret – porovnání podle let

V tabulce 30 sledujeme na podkladě publikovaných zpráv (Sovinová a Csémy, 2013; Csémy a kol., 2014; Sovinová a Csémy, 2015; Sovinová a Csémy, 2016; Váňová a kol., 2017; Váňová a kol., 2018; Csémy a kol., 2019; Csémy a kol., 2020; Csémy a kol., 2021; Csémy a kol., 2022; Csémy a kol., 2023; Csémy a kol., 2024) vývoj kuřáctví v ČR od roku 2012, kdy jsme začali používat standardizovanou metodiku TQS vyvinutou CDC v USA a doporučenou Světovou zdravotnickou organizací. Srovnání za posledních 13 let ukazuje, že výskyt kuřáctví v české populaci má přes meziroční výkyvy, které jsou s ohledem na intervaly spolehlivosti zpravidla statisticky nevýznamné, mírně klesající tendenci. Stoupá naopak užívání elektronických cigaret (tabulka 31).

Tabulka 30: Kuřáctví tabákových výrobků – srovnání let 2012 až 2024

Rozsah kuřáckých návyků	Rok	Celkem	Muži	Ženy
		Procenta (95% CI)		
Kuřáci tabáku	2024	22,4 (20,5–24,4)	25,4 (22,5–28,4)	19,5 (17,0–22,2)
	2023	24,6 (22,6–26,6)	29,1 (26,1–32,2)	20,3 (17,7–23,0)
	2022	24,4 (22,5–26,5)	30,5 (27,4–33,6)	18,7 (16,2–21,3)
	2021	24,4 (22,5–26,5)	30,0 (27,0–33,2)	19,1 (16,6–21,8)
	2020	23,1 (21,2–25,2)	28,3 (25,3–31,4)	18,2 (15,7–20,9)
	2019	24,9 (22,9–26,9)	29,2 (26,2–32,3)	20,7 (18,1–23,5)
	2018	28,5 (26,5–30,7)	34,7 (31,6–38,0)	22,7 (20,0–25,5)
	2017	25,2 (23,3–27,3)	30,8 (27,8–33,9)	19,9 (17,4–22,6)
	2016	28,6 (26,6–30,7)	35,0 (31,9–38,1)	22,5 (19,9–25,3)
	2015	24,1 (22,1–26,1)	27,3 (24,4–30,5)	21,0 (18,5–23,8)
	2014	31,4 (29,3–33,6)	37,4 (34,2–40,7)	25,8 (23,0–28,7)
	2013	29,9 (27,8–32,1)	36,4 (33,2–39,7)	23,7 (21,0–26,6)
	2012	31,3 (29,2–33,5)	36,5 (33,4–39,8)	26,3 (23,5–29,3)
Denní kuřáci	2024	16,4 (14,7–18,2)	18,6 (16,0–21,3)	14,4 (12,2–16,8)
	2023	15,9 (14,2–17,7)	20,1 (17,5–22,9)	11,9 (9,9–14,2)
	2022	16,2 (14,5–18,0)	20,6 (18,0–23,5)	12,0 (9,9–14,3)
	2021	17,6 (15,8–19,4)	22,0 (19,3–24,9)	13,3 (11,1–15,6)
	2020	16,6 (14,9–18,4)	21,2 (18,5–24,1)	12,2 (10,1–14,5)
	2019	18,1 (16,3–19,9)	21,1 (18,4–23,9)	15,2 (12,9–17,6)
	2018	21,1 (19,3–23,1)	24,5 (21,7–27,5)	17,9 (15,5–20,5)
	2017	18,4 (16,7–20,3)	22,6 (20,0–25,5)	14,5 (12,4–16,9)
	2016	19,6 (17,2–21,5)	23,8 (21,2–26,7)	15,6 (13,4–18,0)
	2015	18,2 (16,5–20,1)	21,8 (19,1–24,7)	14,8 (12,6–17,3)
	2014	23,5 (21,6–25,5)	28,2 (25,3–31,3)	19,0 (16,6–21,7)
	2013	22,2 (20,3–24,2)	27,2 (24,3–30,3)	17,4 (15,1–20,1)
	2012	23,1 (21,2–25,1)	26,7 (23,9–29,8)	19,6 (17,1–22,4)
Příležitostní kuřáci	2024	6,0 (4,9–7,2)	6,8 (5,3–8,7)	5,2 (3,8–6,8)
	2023	8,7 (7,4–10,1)	9,0 (7,2–11,1)	8,4 (6,7–10,3)
	2022	8,2 (7,0–9,6)	9,9 (8,0–12,0)	6,7 (5,2–8,5)
	2021	6,9 (5,7–8,2)	8,0 (6,3–10,0)	5,8 (4,4–7,5)
	2020	6,5 (5,4–7,8)	7,0 (5,4–8,9)	6,0 (4,5–7,7)
	2019	6,8 (5,7–8,1)	8,2 (6,4–10,2)	5,5 (4,1–7,2)
	2018	7,4 (6,3–8,7)	10,3 (8,3–12,4)	4,8 (3,5–6,3)
	2017	6,8 (5,7–8,0)	8,2 (6,6–10,2)	5,4 (4,1–7,1)
	2016	9,0 (7,7–10,4)	11,1 (9,2–13,4)	6,9 (5,4–8,7)
	2015	5,9 (4,9–7,1)	5,5 (4,2–7,3)	6,2 (4,8–8,0)
	2014	8,0 (6,8–9,3)	9,2 (7,4–11,4)	6,8 (5,3–8,6)
	2013	7,7 (6,5–9,0)	9,2 (7,4–11,3)	6,3 (4,8–8,1)
	2012	8,2 (7,0–9,6)	9,8 (7,9–12,0)	6,7 (5,2–8,6)

Pokračování tabulky na str. 49

Tabulka 30: Kuřáctví tabákových výrobků – srovnání let 2012 až 2024 (pokračování ze str. 48)

Rozsah kuřáckých návyků	Rok	Celkem	Muži	Ženy
		Procenta (95% CI)		
Současní nekuřáci	2024	77,6 (75,6–79,5)	74,6 (71,6–77,5)	80,5 (77,8–83,0)
	2023	75,4 (73,4–77,4)	70,9 (67,8–73,9)	79,7 (77,0–82,3)
	2022	75,6 (73,5–77,5)	69,5 (66,4–72,6)	81,3 (78,7–83,8)
	2021	75,6 (73,5–77,5)	70,0 (66,8–73,0)	80,9 (78,2–83,4)
	2020	76,9 (74,8–78,8)	71,7 (68,6–74,7)	81,8 (79,1–84,3)
	2019	75,1 (73,1–77,1)	70,8 (67,7–73,8)	79,3 (76,5–81,9)
	2018	71,5 (69,3–73,5)	65,3 (62,0–68,4)	77,3 (74,5–80,0)
	2017	74,8 (72,8–76,8)	69,2 (66,1–72,2)	80,1 (77,4–82,6)
	2016	71,4 (69,3–73,5)	65,0 (61,9–68,1)	77,5 (74,8–80,1)
	2015	75,9 (73,9–77,9)	72,7 (69,5–75,6)	79,0 (76,2–81,5)
	2014	68,6 (66,4–70,7)	62,6 (59,3–65,8)	74,2 (71,3–77,0)
	2013	70,1 (67,9–72,2)	63,6 (60,3–66,8)	76,3 (73,4–79,0)
	2012	68,7 (66,5–70,8)	63,5 (60,2–66,7)	73,7 (70,7–76,5)
Bývalí kuřáci	2024	19,6 (17,8–21,5)	21,0 (18,3–23,8)	18,4 (15,9–21,0)
	2023	18,7 (16,9–20,6)	21,6 (18,9–24,5)	16,0 (13,7–18,5)
	2022	16,6 (14,9–18,5)	15,9 (13,6–18,5)	17,3 (14,9–20,0)
	2021	17,3 (15,6–19,2)	18,7 (16,2–21,5)	16,0 (13,7–18,6)
	2020	15,3 (13,7–17,1)	15,7 (13,3–18,3)	15,0 (12,7–17,5)
	2019	16,4 (14,7–18,2)	17,8 (15,3–20,5)	15,1 (12,8–17,5)
	2018	17,4 (15,7–19,2)	18,0 (15,5–20,7)	16,8 (14,5–19,4)
	2017	18,4 (16,7–20,3)	18,8 (16,3–21,5)	18,1 (15,8–20,8)
	2016	15,3 (13,0–18,0)	16,3 (13,0–20,3)	14,4 (11,4–18,2)
	2015	17,2 (15,5–19,0)	18,1 (15,6–20,9)	16,3 (14,0–18,9)
	2014	14,7 (13,1–16,4)	15,5 (13,2–18,1)	13,8 (11,7–16,3)
	2013	12,6 (11,1–14,2)	15,1 (12,8–17,7)	10,2 (8,4–12,4)
	2012	13,1 (11,6–14,8)	14,6 (12,3–17,1)	11,7 (9,7–14,0)
Nekuřáci celoživotní	2024	58,0 (55,7–60,3)	53,6 (50,3–57,0)	62,1 (58,9–65,2)
	2023	56,7 (54,4–59,0)	49,3 (46,0–52,7)	63,7 (60,6–66,8)
	2022	58,9 (56,6–61,2)	53,6 (50,2–57,0)	64,0 (60,8–67,1)
	2021	58,2 (55,9–60,5)	51,3 (47,9–54,6)	64,9 (61,7–68,0)
	2020	61,6 (59,2–63,8)	56,1 (52,7–59,4)	66,9 (63,7–69,9)
	2019	58,7 (56,4–61,0)	53,0 (49,6–56,3)	64,2 (61,1–67,3)
	2018	54,0 (51,7–56,4)	47,3 (43,9–50,6)	60,5 (57,2–63,6)
	2017	56,4 (54,1–58,6)	50,5 (47,2–53,8)	62,0 (58,8–65,1)
	2016	56,1 (53,8–58,4)	48,8 (45,5–52,1)	63,1 (59,9–66,2)
	2015	58,7 (56,4–61,0)	54,6 (51,2–57,9)	62,6 (59,4–65,7)
	2014	53,9 (51,6–56,2)	47,1 (43,8–50,5)	60,4 (57,1–63,5)
	2013	57,5 (55,2–59,8)	48,5 (45,2–51,9)	66,1 (63,0–69,1)
	2012	55,6 (53,3–57,9)	48,9 (45,6–52,3)	62,0 (58,7–65,1)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

Tabulka 31: Uživatelé elektronických cigaret – srovnání let 2013 až 2024

Rozsah užívání elektronických cigaret	Rok	Celkem	Muži	Ženy
		Procenta (95% CI)		
Uživatelé elektronických cigaret	2024	13,9 (12,3–15,6)	13,4 (11,3–15,9)	14,3 (12,1–16,7)
	2023	11,1 (9,7–12,7)	10,9 (8,9–13,2)	11,4 (9,4–13,6)
	2022	10,2 (8,8–11,7)	10,4 (8,5–12,6)	10,0 (8,1–12,1)
	2021	7,4 (6,2–8,7)	8,8 (7,0–10,9)	6,0 (4,6–7,8)
	2020	4,8 (3,9–5,9)	6,1 (4,6–7,9)	3,5 (2,4–5,0)
	2019	4,9 (3,9–6,0)	6,2 (4,7–8,0)	3,6 (2,5–5,0)
	2018	4,6 (3,7–5,7)	5,9 (4,5–7,7)	3,3 (2,3–4,7)
	2017	5,2 (4,2–6,3)	5,9 (4,4–7,7)	4,5 (3,3–6,1)
	2016	5,7 (4,7–6,8)	6,6 (5,1–8,4)	4,8 (3,5–6,4)
	2015	2,3 (1,7–3,1)	3,2 (2,2–4,7)	1,4 (0,8–2,4)
	2014	3,9 (3,1–4,9)	4,6 (3,3–6,2)	3,2 (2,2–4,6)
	2013	1,1 (0,7–1,7)	1,4 (0,8–2,5)	0,8 (0,3–1,3)
Denní uživatelé elektronických cigaret	2024	8,9 (7,6–10,3)	8,8 (7,0–10,8)	9,0 (7,3–11,0)
	2023	6,1 (5,0–7,3)	6,5 (4,9–8,3)	5,7 (4,3–7,4)
	2022	5,1 (4,1–6,2)	5,4 (4,0–7,1)	4,8 (3,5–6,4)
	2021	4,0 (3,1–5,0)	4,5 (3,2–6,0)	3,5 (2,4–4,9)
	2020	2,3 (1,7–3,1)	2,9 (1,9–4,2)	1,8 (1,0–2,9)
	2019	2,1 (1,5–2,9)	2,4 (1,5–3,6)	1,8 (1,1–2,9)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

Pozn.: Podíl denních uživatelů je sledován od roku 2019.

VÝSLEDKY – ALKOHOL

Výsledky shrnující poznatky o spotřebě alkoholu jsou strukturovány obdobně jako v předchozí části o užívání tabákových a nikotinových výrobků. Hlavní tabulky jsou členěny dle základních socio-demografických znaků (pohlaví, věková skupina, charakter místa bydliště – venkov, město a výše dosaženého vzdělání). Grafy k tabulkám usnadňují pohled na hlavní výsledky, v některých případech zachycují trendy za období od roku 2012, kdy bylo zahájeno dotazování na pití alkoholu.

Základním ukazatelem chování ve vztahu k alkoholu je výše jeho spotřeby. Lze ji vyjadřovat více způsoby. Nejběžnějším ukazatelem je průměrná spotřeba alkoholu na osobu a rok v přepočtu na litry 100% alkoholu. Rozlišujeme tzv. registrovanou spotřebu, kterou vykazuje Český statistický úřad, a výši spotřeby zjištěnou v rámci dotazníkového šetření. Registrovanou spotřebu je možné definovat jako ukazatel odvozený od dat o prodeji (tj. zachycuje, kolik alkoholu se prodalo v domácí obchodní síti). Tento údaj se pak přebírá do národních i mezinárodních přehledů. Údaj o registrované spotřebě neumožňuje sledovat rozdíly v konzumních zvyklostech v závislosti na demografických a socioekonomických znacích. Právě pro potřebu získat podrobnější obraz o souvislostech spotřeby alkoholu se provádí dotazníková šetření v populaci. Jejich omezením je, že vycházejí z výpovědí respondentů, které mohou být ovlivněny faktory, jakými je např. sociální žádoucnost nebo schopnost korektně si z paměti vybavit zjišťované informace. Minimalizovat tato omezení lze jen pečlivou aplikací metodologických postupů. McKenna a kol. (2018) publikovali systematický přehled naznačující dobrou validitu a reliabilitu odhadů spotřeby alkoholu založených na dotazníkových šetřeních, i když vzhledem k metodologickým odlišnostem jsou data o spotřebě u dotazníkových šetření nižší ve srovnání s registrovanou spotřebou. V našem dotazníkovém šetření zjišťujeme spotřebu alkoholu od roku 2012 standardním postupem, metodou *beverage specific quantity-frequency*, tedy na základě zjištění frekvence pití a obvykle konzumované kvantity podle druhu alkoholického nápoje (pivo, víno, destiláty). Rozdíly v registrované a přiznané spotřebě jsou uvedeny v tabulce 32B.

Spotřeba alkoholu na hlavu

Výpočet spotřeby alkoholu byl v dotazníkovém šetření proveden jednak pro celý soubor včetně abstinentů, jednak pro tu část souboru, která alkohol během posledního roku konzumovala (tabulka 32A). Prvním způsobem byla celková spotřeba alkoholu v roce 2024 spočtena na 7,1 litru alkoholu na osobu včetně abstinentů. Oproti předchozímu roku byla spotřeba nevýznamně vyšší (2023 – 6,9 litru). Vývoj spotřeby od roku 2014 je naznačen v grafu 24. Mezi lety 2014–2020 spotřeba alkoholu mírně stoupala. V letech 2021 až 2024 byla výše spotřeby na hlavu v podstatě stabilní s výkyvy, které nebyly statisticky významné.

Spotřeba v letech 2020 a 2021 byla patrně ovlivněna omezeními, která souvisela s pandemií covidu-19. Metodologie našeho šetření neumožňovala posuzovat vliv těchto omezení na spotřební chování, proto by atribuce změn konzumních zvyklostí restrikcím v době pandemie byla pouhou spekulací.

Druhým způsobem, při němž do výpočtu spotřeby nezahrneme abstinenty, vychází v roce 2024 celková spotřeba na hlavu 8,7 litru alkoholu (8,1 litru v roce 2023 a 8,5 litru v roce 2022). Muži mají ve srovnání s ženami výrazně vyšší spotřebu (11,5 oproti 5,8 litru).

Pokud jde o průměrnou spotřebu alkoholu podle věkových skupin, zaznamenali jsme v roce 2024 v celém souboru včetně abstinentů ve věkové skupině 15 až 24 let spotřebu 6,4 litru čistého alkoholu a 6,2 l alkoholu ve věkové skupině 25 až 44 let. Nejvyšší spotřebu na hlavu vykazovala věková skupina 45 až 64 let (8,6 litru), tedy lidé ve vyšším středním věku. Typ místa bydliště v rozlišení město vs. venkov celkovou úroveň spotřeby neovlivňuje statisticky významně ($p > 0,05$), přestože byla u venkovských konzumentů zjištěna průměrná spotřeba vyšší než u konzumentů žijících ve městech (8,2 litru proti 6,8 litru). Úroveň vzdělání se uplatňuje zřetelně. Spotřeba alkoholu má k výši dosaženého vzdělání nepřímý vztah. Respondenti s vysokoškolským vzděláním a úplným středoškolským vzděláním (maturita) udávali výrazně nižší spotřebu než skupina se základním vzděláním nebo vyučením.

Tabulka 32A: Průměrná roční spotřeba alkoholu v přepočtu na litry čistého alkoholu

Demografická charakteristika	Celý soubor včetně abstinentů (n = 1809)	Soubor bez abstinentů (n = 1487)
	<i>Litry na osobu (95% CI)</i>	
Celkem	7,1 (6,4–7,8)	8,7 (7,9–9,5)
<i>Pohlaví</i>		
Muži	9,9 (8,8–11,0)	11,5 (10,2–12,7)
Ženy	4,5 (3,8–5,2)	5,8 (4,9–6,7)
<i>Věková skupina</i>		
15–24	6,4 (3,9–8,9)	7,5 (4,6–10,4)
25–44	6,2 (5,3–7,1)	7,4 (6,3–8,4)
45–64	8,6 (7,4–9,8)	10,3 (8,9–11,7)
65+	6,5 (5,1–7,9)	8,8 (7,0–10,7)
<i>Místo bydliště</i>		
Město	6,8 (6,1–7,5)	8,4 (7,6–9,3)
Venkov	8,2 (6,5–9,9)	9,5 (7,6–11,4)
<i>Vzdělání¹</i>		
ZŠ a SOU	10,0 (8,4–11,6)	12,2 (10,3–14,1)
SŠ s maturitou	6,2 (5,4–7,0)	7,2 (6,4–8,1)
VŠ	5,3 (4,1–6,4)	6,5 (5,1–7,8)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

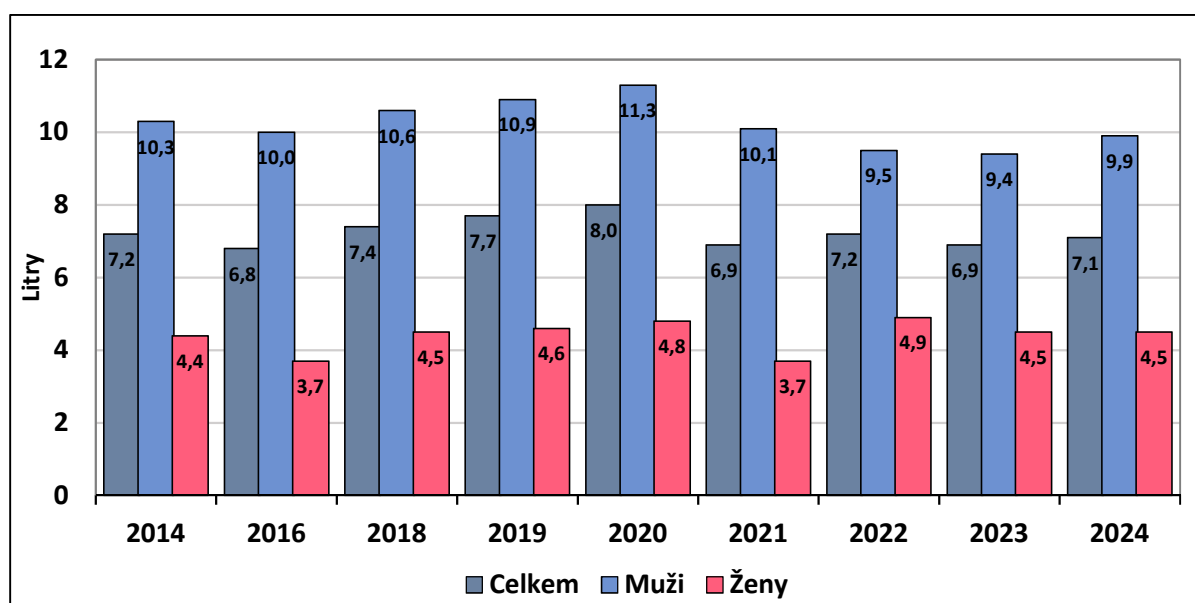
Tabulka 32B: Průměrná roční spotřeba alkoholu v přepočtu na litry čistého alkoholu (registrovaná spotřeba dle Českého statistického úřadu a přiznaná spotřeba z dotazníkového šetření – NAUTA)

Spotřeba na osobu a rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Český statistický úřad*	9,9	9,8	10,1	9,8	9,9	9,8	9,9	10,0	9,7	9,7	9,7	9,4	n.a.
NAUTA**	7,4	-	7,2	-	6,8	-	7,4	7,7	8,0	6,9	7,2	6,9	7,1

*Hodnoty pro celou populaci (včetně dětí). Zdroj: Český statistický úřad, 2024a.

**Hodnoty pro populaci ve věku 15 let a více; v letech 2013, 2015 a 2017 nebyly údaje o spotřebě alkoholu dotazníkovým šetřením v rámci národního výzkumu zjišťovány.

Graf 24: Spotřeba alkoholu na hlavu včetně abstinentů v litrech čistého alkoholu za rok na základě dotazníkového šetření od roku 2014 do roku 2024

Četnost pití alkoholických nápojů

Pravidelné a časté pití alkoholického nápoje (tj. pití denně nebo obden) v roce 2024 udávalo 14,8 % dotázaných (tabulka 33). V předešlém roce to bylo 15,4 %, v roce 2022 15,9 %, tedy prakticky stejně. Častých konzumentů bylo více pouze v letech 2020 a 2019 (19,8 % a 17,4 %). Časté pití alkoholických nápojů je výrazně více přítomné mezi muži (21,2 %) než ženami (8,8 %). Více než 40 % dotázaných mužů (43,6 %) pilo nějaký alkohol alespoň jednou týdně nebo častěji, u žen to bylo 24,6 %. Ve srovnání s rokem 2023 jsme v roce 2024 zaznamenali jen nepatrně nižší hodnoty ve výskytu častého pití alkoholu, a to jak u mužů, tak u žen.

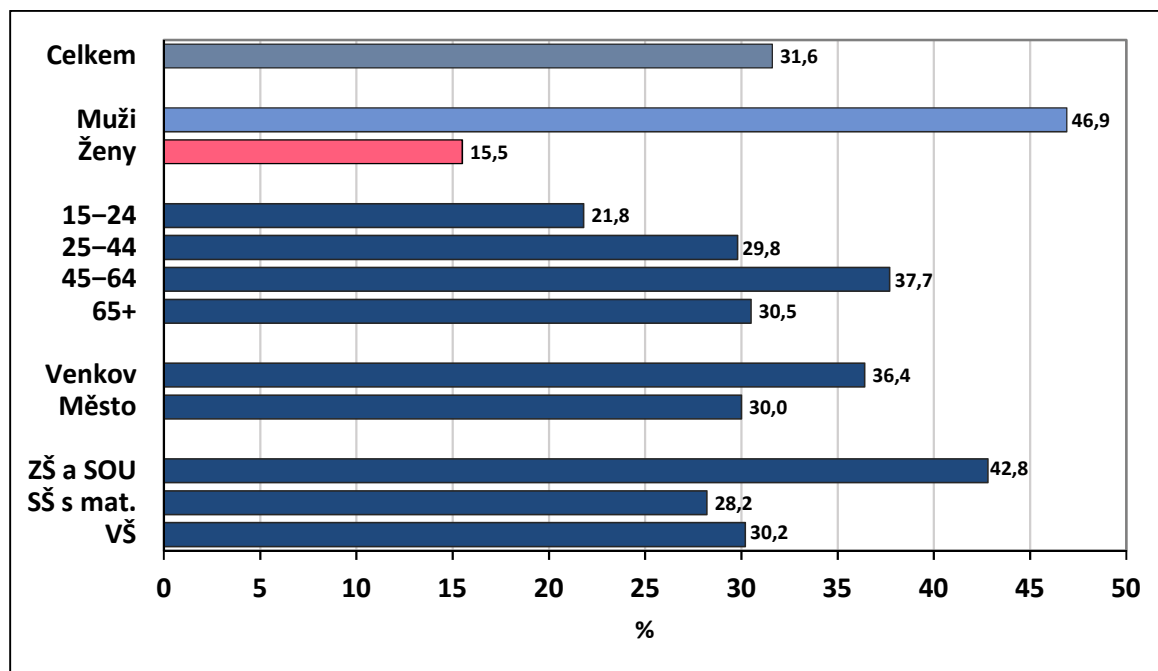
Distribuce četnosti pití se velmi liší podle druhu nápoje a pohlaví dotázaného. Nejrozšířenějším nápojem českých konzumentů je pivo, které pije týdně nebo častěji 31,6 % konzumentů alkoholu. Časté pití piva je spojeno s mužským pohlavím, vyšším středním věkem a nižším vzděláním (graf 25). Pití vína týdně nebo častěji uvedlo 17,6 % konzumentů. Pití vína je preferováno více ženami než muži a je spojeno s vyšším středním věkem a také vyšším stupněm vzdělání (graf 26). U lihovin uvedlo pití týdně a častěji 11,0 % konzumentů alkoholu. Výrazně vyšší hodnoty zaznamenáváme u mužů a respondentů ve věkové skupině 65+. Vztah ke vzdělání je nepřímo úměrný – osoby s nízkým vzděláním jsou ve větší míře častými konzumenty lihovin (graf 27).

Tabulka 33: Frekvence pití alkoholických nápojů – celý soubor a podle pohlaví

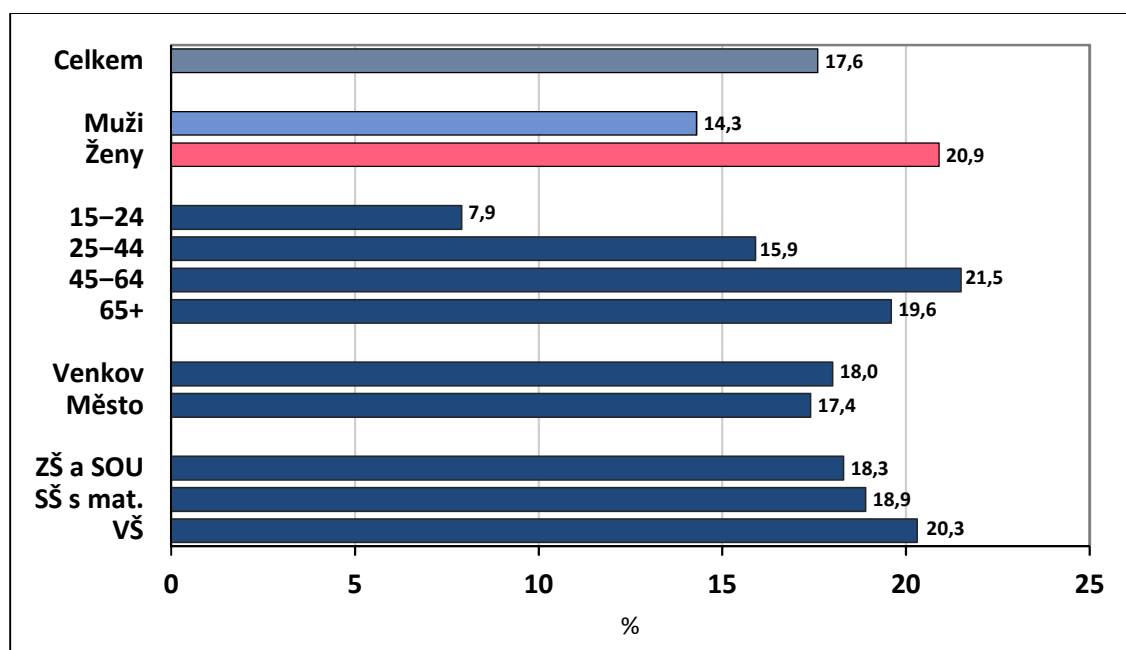
Frekvenční kategorie	Celý soubor (n=1809)	Muži (n=878)	Ženy (n=931)
	Procenta (95% CI)		
Každý den nebo téměř každý den	7,3 (6,1–8,5)	11,5 (9,4–13,6)	3,3 (2,1–4,4)
3–4krát týdně	7,5 (6,3–8,8)	9,7 (7,8–11,7)	5,5 (4,0–6,9)
1–2krát týdně	19,0 (17,2–20,8)	22,4 (19,6–25,2)	15,8 (13,5–18,2)
2–3krát za měsíc	18,3 (16,5–20,1)	18,8 (16,2–21,4)	17,9 (15,4–20,4)
Jednou za měsíc	12,8 (11,2–14,3)	10,7 (8,6–12,7)	14,8 (12,5–17,1)
6–11krát za rok	5,6 (4,6–6,7)	4,8 (3,3–6,2)	6,4 (4,9–8,0)
2–5krát za rok	8,5 (7,2–9,8)	6,7 (5,1–8,4)	10,2 (8,2–12,1)
Jednou za rok	2,8 (2,0–3,6)	1,5 (0,7–2,3)	4,0 (2,8–5,3)
Nikdy v posledním roce nepil/a	13,2 (11,6–14,8)	9,9 (7,9–11,9)	16,4 (14,0–18,8)
Nikdy v životě nepil/a	4,9 (3,9–5,9)	4,0 (2,7–5,4)	5,7 (4,2–7,2)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

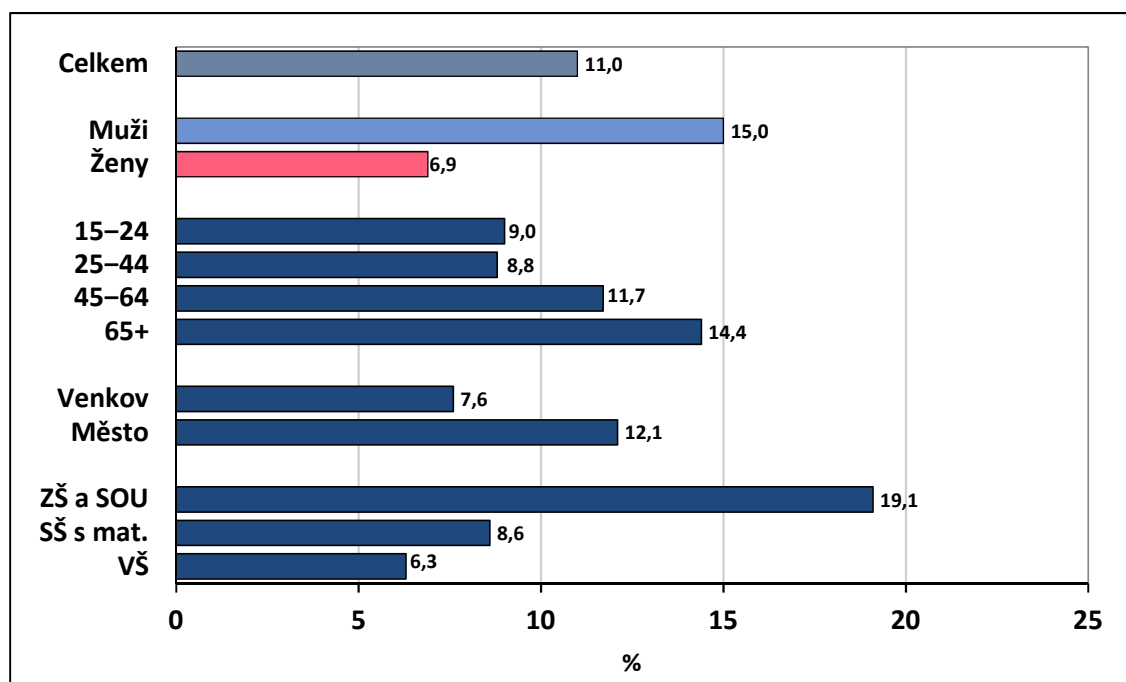
Graf 25: Pití piva týdně a častěji (výpočet jen pro konzumenty, n = 1469)

Graf 26: Pití vína týdně a častěji (výpočet jen pro konzumenty, n = 1474)

Graf 27: Pití destilátů týdně a častěji (výpočet jen pro konzumenty, n=1478)

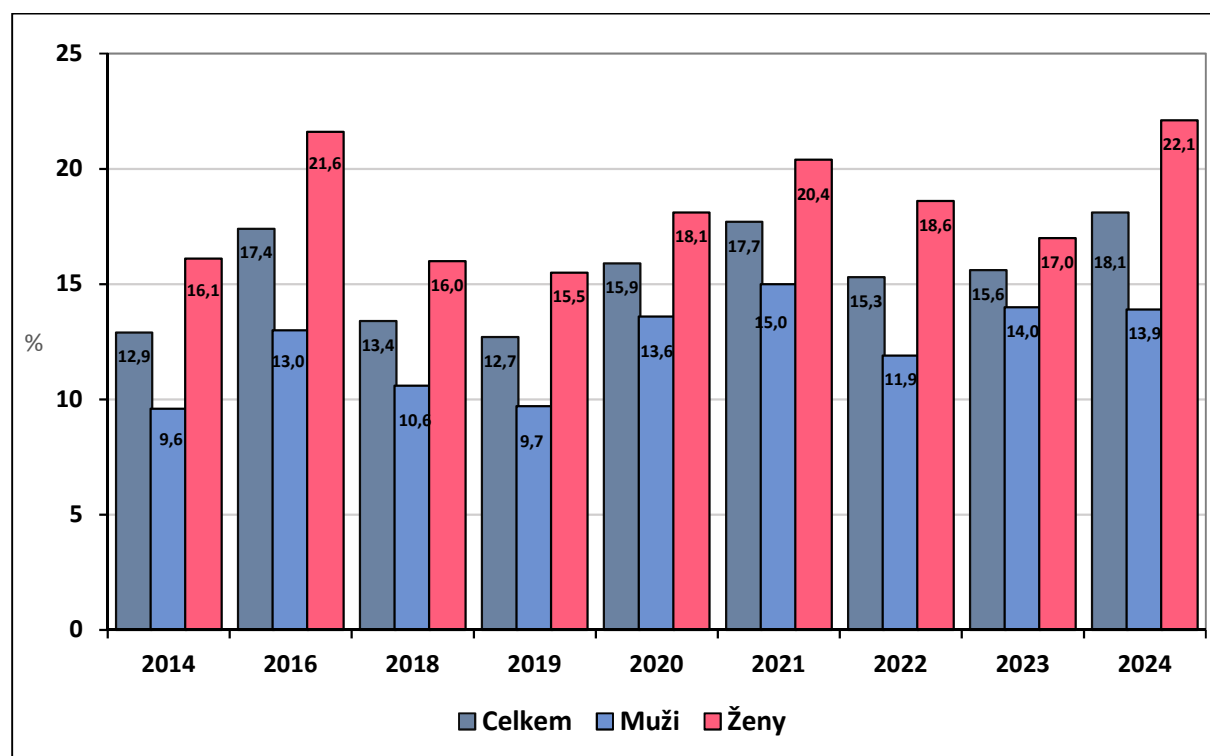

Výskyt abstinence

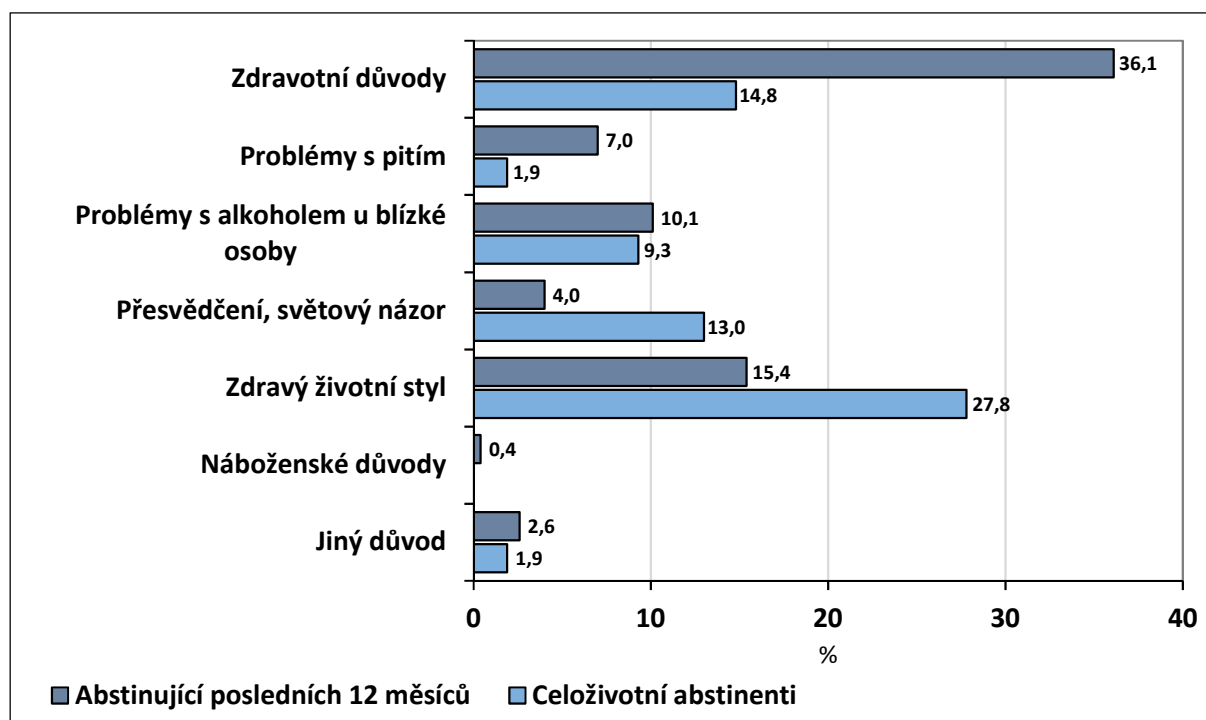
Celoživotních abstinentů bylo v dotázaném souboru 4,9 %. Mezi muži bylo celoživotních abstinentů 4,0 %, celoživotně abstinovalo 5,7 % žen. Ve srovnání s celoživotní abstinencí byla míra abstinence v posledním roce výrazně vyšší, a to 13,2 % v celém souboru, 9,9 % mezi muži a 16,4 % mezi ženami. Míra abstinence v našich měřeních kolísala. V letech 2019 až 2021 (druhý rok pandemie covidu-19) rostla, poté v následujících dvou letech u mužů klesala a u žen rostla. Přihlédneme-li k intervalům spolehlivosti odhadu, lze konstatovat, že jde o náhodná kolísání a celková míra abstinence je relativně stabilní (graf 28). V rámci šetření v roce 2023 jsme poprvé zjišťovali důvody abstinence. Navázali jsme tím na rostoucí zájem o problematiku abstinence a zejména jejích důvodů v mezinárodní literatuře. Rosansky a Rosenberg (2020) publikovali systematický přehled, v němž pro celoživotní abstinenty určili

jako hlavní motivy abstinence *nezájem o pití* a *odpor k účinkům alkoholu*, pro současné abstinenty *zdravotní důvody* a *nezájem o pití*, a konečně pro bývalé problémové pijáky jako hlavní důvod *obavy o zdraví*. Delle a kol. (2022) zjistili, že chronickou nemoc udává jako důvod abstinence 9,5 % mužů a 17,7 % žen. Hlavním motivem abstinence u celoživotních abstinentů byly *odpor k chuti nebo vůni alkoholu*, *obavy ze ztráty kontroly* a *omezení ze strany rodiny*. V případě abstinentů v posledním roce byly hlavními důvody obavy ze ztráty kontroly a zdravotní omezení. Podobně jako v těchto studiích jsme i v našem výzkumu srovnávali důvody abstinence mezi celoživotními abstinenty a těmi, kdo abstinují v posledním roce. Srovnání důvodů abstinence se mezi těmito skupinami výrazně lišilo ($p=0,01$). Celoživotní abstinenti jako důvod uváděli nejčastěji *zdravý životní styl* (27,8 %), *zdravotní důvody* (14,8 %) a důvody spojené se *světovým názorem a přesvědčením* (13,0 %). Skupina, která neabstinuje celý život, uvedla nejčastěji tyto důvody pro nepití: *zdravotní důvody* (36,1 %), *zdravý životní styl* (15,4 %) a *problémy s pitím* (7,0 %). Za povšimnutí stojí, že u obou skupin abstinentů byly *problémy s alkoholem u blízké osoby* udávány v přibližně stejné míře (9,3 %, resp. 10,1%). Důvody abstinence jsou naznačeny v grafu 29.

Graf 28: Vývoj abstinence (celoživotní a v posledním roce) od roku 2014 do roku 2024

Graf 29: Důvody abstinence u celoživotních abstinentů a u abstinujících v posledním roce na základě dat pořízených v roce 2023

Průměrná denní spotřeba alkoholu

Spotřeba vyjádřená v gramech alkoholu za den v tabulce 34 je jiným vyjádřením spotřeby v litrech na osobu a rok. Přepočet uvádíme proto, že se v (nejen odborné) literatuře často udává denní spotřeba v gramech na osobu. Informace o ještě přípustné spotřebě z hlediska zdravotních rizik se rovněž obvykle udává v gramech etanolu na den. Limity zdravotně přípustné spotřeby nejsou jednotné. Novější vědecké práce upozorňují na zdravotní rizika i v případě *jakkoli vysoké spotřeby alkoholu*, tedy i v případě expozice dávkám nižším než uvedeným níže (Karlsen a kol., 2022).

Nejčastěji se jako přípustná dávka udává 20 g denní spotřeby pro ženy a 40 g pro muže (WHO, 2018a; Anderson a kol., 2005). Přísnější limity udávají některé odborné lékařské společnosti. Rovněž doporučení Státního zdravotního ústavu je přísnější: 16 g pro ženy a 24 g pro muže (Ruprich, 2015). Pokud bychom doporučení SZÚ vzali v úvahu, pak by se významná část mužů české populace ocitla za hranicí potenciálních zdravotních rizik (tedy pokud se jedná o konzumenty alkoholu bez započtení abstinentů). Pro tabulku 34 platí vztahy, které byly uvedeny v komentáři k tabulce 32A.

Tabulka 34: Průměrná denní spotřeba v gramech alkoholu

Demografická charakteristika	Celý soubor včetně abstinentů (n = 1809)	Soubor bez abstinentů (n = 1487)
	Gramy alkoholu (95% CI)	
Celkem	16,5 (15,0–18,0)	20,1 (18,3–22,0)
<i>Pohlaví</i>		
Muži	23,0 (20,4–25,5)	26,7 (23,8–29,6)
Ženy	10,4 (8,7–12,1)	13,3 (11,2–15,4)
<i>Věková skupina</i>		
15–24	14,6 (9,1–20,2)	17,1 (10,6–23,5)
25–44	14,5 (12,4–16,6)	17,1 (14,6–19,5)
45–64	20,1 (17,3–22,9)	24,1 (20,8–27,3)
65+	15,1 (11,9–18,4)	20,5 (16,2–24,8)
<i>Místo bydliště</i>		
Město	15,8 (14,1–17,4)	19,6 (17,6–21,5)
Venkov	19,0 (15,1–22,9)	22,0 (17,5–26,4)
<i>Vzdělání¹</i>		
ZŠ a SOU	22,5 (18,9–26,1)	28,5 (24,1–32,9)
SŠ s maturitou	14,1 (12,4–15,8)	16,6 (14,7–18,6)
VŠ	12,0 (9,5–14,6)	14,9 (11,8–18,0)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

Konzumní kategorie: umírněné, rizikové a škodlivé pití

Tabulka 35 shrnuje informace o zastoupení konzumních kategorií v reprezentativním souboru. Definice konzumních kategorií jsme převzali ze zdrojů WHO (projekt PHEPA) a OECD. Jako umírněné pití je definován průměrný denní příjem alkoholu do 40 g u mužů a do 20 g u žen. Za rizikové pití se považuje denní příjem 40–60 g pro muže a 20–40 g pro ženy a za škodlivé pití průměrná denní spotřeba více než 60 g u mužů a 40 g u žen. Komplexní definici rizikového pití a poruch užívání alkoholu a jejich zdravotních a sociálních dopadů přináší nedávná rozsáhlá práce zveřejněná v Nature Reviews Disease Primers (MacKillop a kol., 2022).

Ve smyslu takto definovaných kategorií je v našem souboru nejběžnější umírněný konzum alkoholu (67,1 %). Kritéria pro rizikové pití splňuje 7,4 % dotázaných a rovněž 7,4 % splňuje kritéria škodlivého pití. Míra abstinence byla u žen výrazně vyšší oproti mužům (22,1 % oproti 13,9 %), četnost mužů v kategorii umírněného pití byla statisticky významně vyšší než žen (70,4 % proti 63,9 %; $p < 0,05$). V kategorii škodlivého pití převyšuje prevalence mužů prevalenci žen o 4,1 procentního bodu, jde o rozdíl statisticky významný (9,5 % proti 5,4 %; $p < 0,05$).

Tabulka 35: Konzumní kategorie v roce 2024

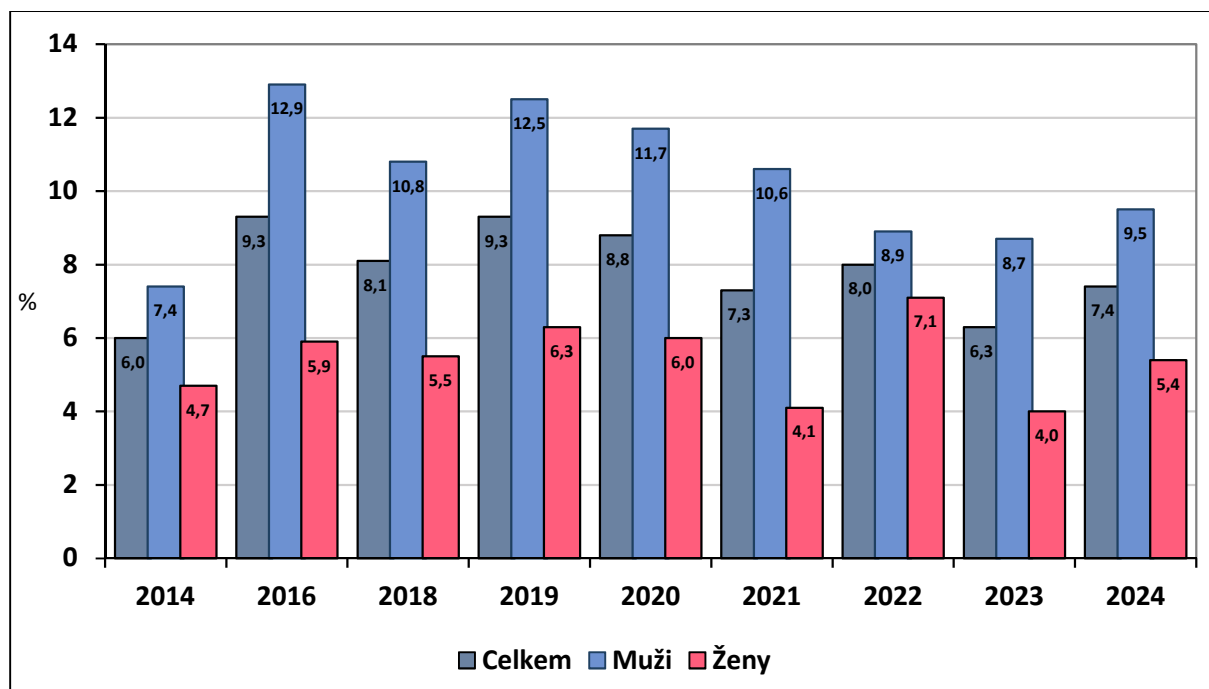
Demografická charakteristika	Abstinující (celoživotní a v posledním roce)	Umírněné pití	Rizikové pití	Škodlivé pití
	Procenta (95% CI)			
Celkem (n = 1809)	18,1 (16,3–19,9)	67,1 (64,9–69,3)	7,4 (6,2–8,6)	7,4 (6,2–8,6)
<i>Pohlaví</i>				
Muži (n = 878)	13,9 (11,6–16,2)	70,4 (67,4–73,5)	6,1 (4,5–7,8)	9,5 (7,6–11,5)
Ženy (n = 931)	22,1 (19,4–24,8)	63,9 (60,8–67,0)	8,6 (6,8–10,5)	5,4 (3,9–6,8)
<i>Věková skupina</i>				
15–24 (n = 221)	14,2 (9,6–18,9)	74,3 (68,5–80,1)	6,4 (3,2–9,7)	5,0 (2,1–8,0)
25–44 (n = 552)	15,2 (12,2–18,2)	71,3 (67,5–75,1)	9,1 (6,7–11,6)	4,4 (2,7–6,1)
45–64 (n = 596)	16,4 (13,4–19,4)	64,9 (61,1–68,8)	7,4 (5,3–9,6)	11,2 (8,7–13,8)
65+ (n = 440)	26,1 (22,0–30,2)	61,0 (56,4–65,6)	5,8 (3,6–8,0)	7,2 (4,7–9,6)
<i>Místo bydliště</i>				
Město (n = 1396)	19,5 (17,4–21,6)	66,5 (64,0–69,0)	7,1 (5,7–8,4)	6,9 (5,6–8,3)
Venkov (n = 413)	13,5 (10,2–16,8)	69,0 (64,6–73,5)	8,6 (5,9–11,3)	8,8 (6,1–11,6)
<i>Vzdělání¹</i>				
ZŠ a SOU (n = 498)	21,6 (17,9–25,2)	58,0 (53,7–62,4)	7,1 (4,9–9,4)	13,2 (10,2–16,2)
SŠ s maturitou (n = 768)	16,2 (13,6–18,8)	70,0 (66,7–73,3)	8,1 (6,2–10,0)	5,7 (4,1–7,4)
VŠ (n = 322)	20,0 (15,6–24,4)	69,2 (64,1–74,3)	7,0 (4,2–9,8)	3,8 (1,7–5,9)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

Vývoj prevalence škodlivého pití v období od roku 2014 ukazuje graf 30. Vyšší hodnoty byly zaznamenány v letech 2016 a 2019, a to zejména u mužů. Sestupný trend vidíme u mužů od roku 2019. Výskyt škodlivého pití u žen kolísá, není však zanedbatelný, i když je výrazně nižší oproti hodnotám u mužů.

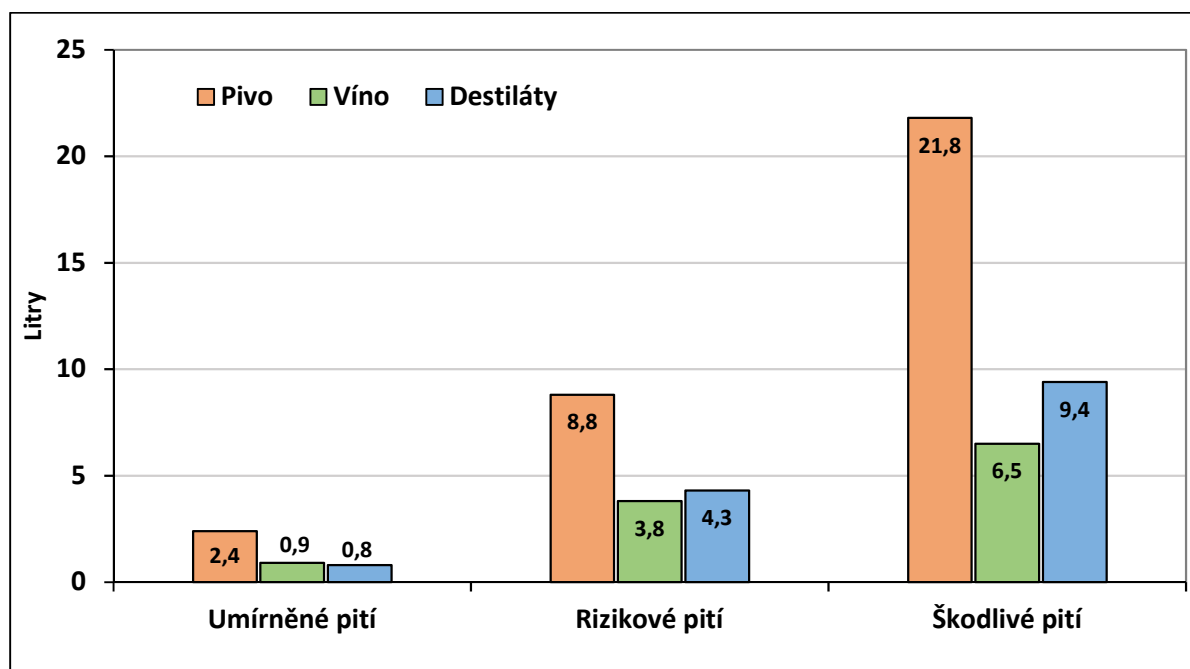
Graf 30: Prevalence škodlivého pití od roku 2014 do roku 2024 celkem a podle pohlaví

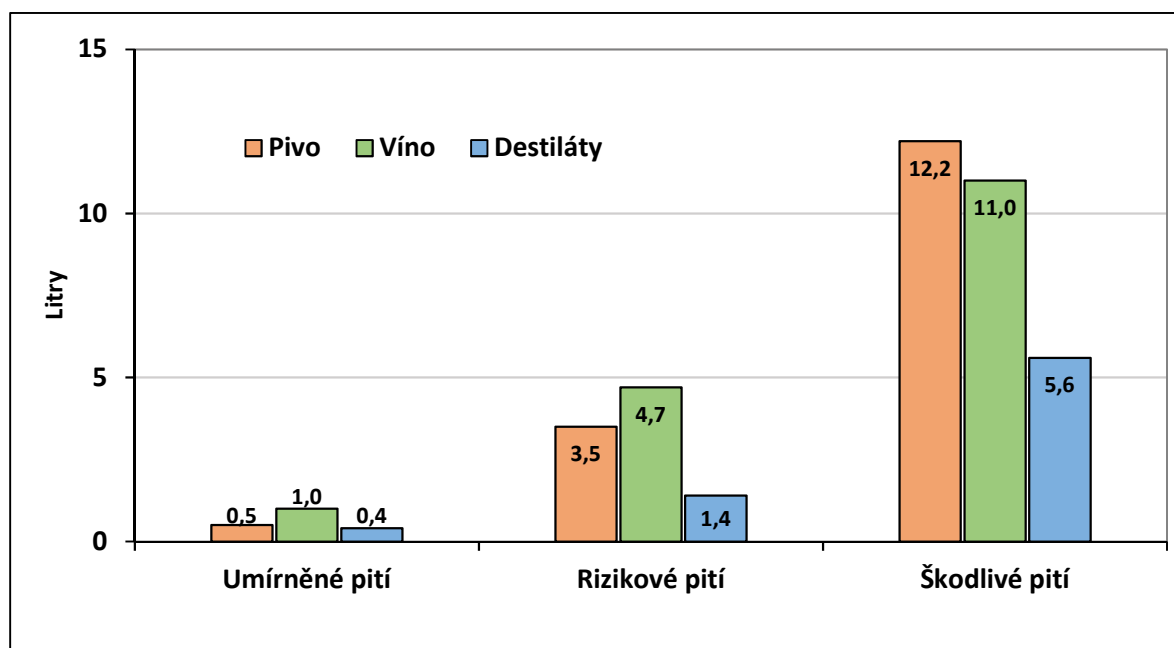
Spotřeba piva, vína a destilátů podle konzumních kategorií

Prakticky užitečný pohled na konzumní zvyklosti ukazují analýzy spotřeby podle konzumních kategorií, druhu nápoje a pohlaví. Jednak je dobře patrné, jak velké jsou rozdíly v příjmu alkoholu mezi jednotlivými kategoriemi pití, ale také, jak se na spotřebě podílí jednotlivé druhy alkoholických nápojů. U mužů i žen prakticky lineárně s konzumními kategoriemi roste spotřeba všech druhů alkoholu, s tím, že u mužů (graf 31) je zřetelné dominantní zastoupení piva, zatímco u žen (graf 32) je vysoký podíl vína, a to i v kategorii škodlivého pití.

Graf 31: Průměrná spotřeba piva, vína a destilátů v přepočtu na 100% alkohol, osobu a rok – muži

Graf 32: Průměrná spotřeba piva, vína a destilátů v přepočtu na 100% alkohol, osobu a rok – ženy

Pití nadměrných dávek alkoholu

Pití nadměrných dávek alkoholu při jedné konzumní příležitosti (heavy episodic drinking nebo binge drinking) je ukazatelem, který je považován za silný prediktor zdravotních a sociálních problémů s alkoholem. Časté pití nadměrných dávek alkoholu (týdně a častěji) lze považovat za zvlášť rizikové z hlediska řady možných nežádoucích důsledků (např. úrazy, dopravní nehody, násilné chování apod.).

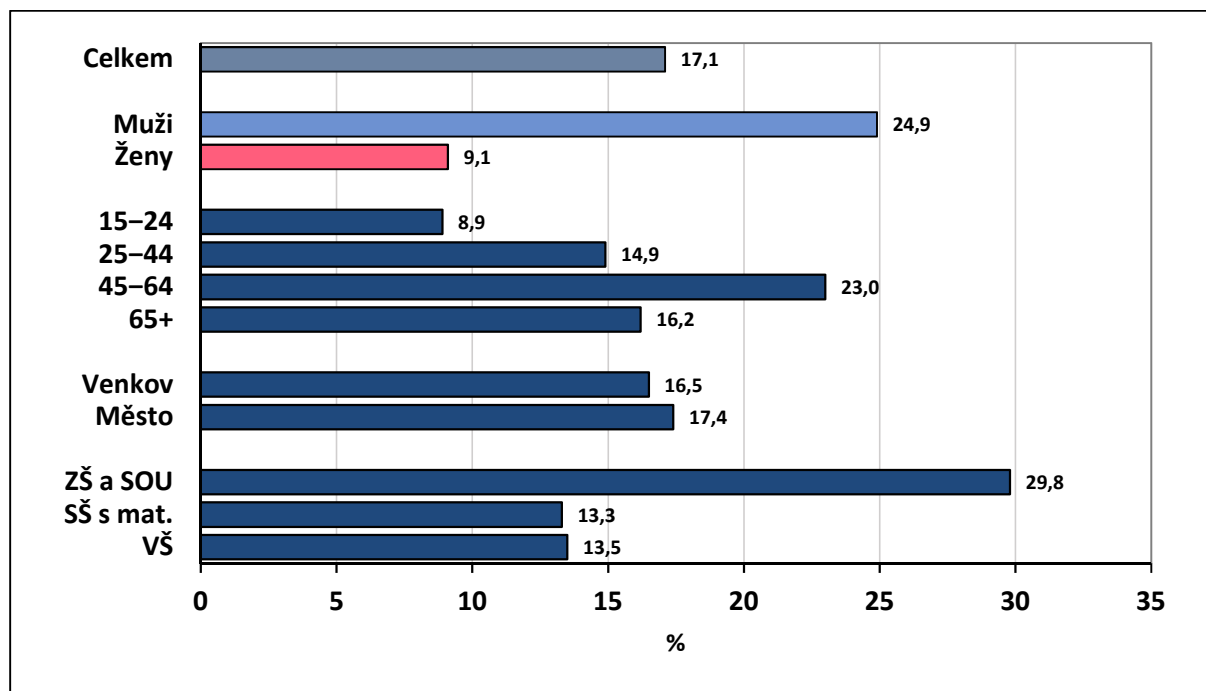
Časté pití nadměrných dávek (tj. alespoň týdně) udává 14,1 % dotázaných v roce 2024 (13,3 % v roce 2023 a 12,4 % v roce 2022). Časté epizodické pití nadměrných dávek alkoholu se u mužů vyskytuje výrazně více než u žen (21,5 % vs. 7,1 %). Výskyt častého pití nadměrných dávek je v tomto výzkumu nejvyšší mezi respondenty ve věkové skupině 45–64 let (19,3 %), nejnižší pak u osob ve věkové kategorii 15–24 let (7,7 %). Hodnoty v tabulce 36 platí pro celý soubor včetně abstinentů. Pokud do výpočtu nezahrneme abstinenty, pak budou hodnoty vyšší. Mezi konzumenty je pak výskyt častého pití nadměrných dávek alkoholu u téměř čtvrtiny mužů (24,9 %) a u 9,1 % žen (viz graf 33).

Tabulka 36: Pití nadměrných dávek alkoholu při jedné konzumní epizodě (spotřeba 60 a více gramů alkoholu)

Demografická charakteristika	Týdně a častěji	1–3krát za měsíc	1–11krát za rok	Nikdy
	Procenta (95% CI)			
Celkem (n = 1809)	14,1 (12,5–15,7)	24,8 (22,8–26,8)	29,0 (26,9–31,1)	32,1 (30,0–34,3)
<i>Pohlaví</i>				
Muži (n = 878)	21,5 (18,8–24,2)	28,2 (25,3–31,2)	26,4 (23,5–29,3)	23,8 (21,0–26,6)
Ženy (n = 931)	7,1 (5,4–8,7)	21,6 (18,9–24,2)	31,4 (28,4–34,3)	40,0 (36,8–43,1)
<i>Věková skupina</i>				
15–24 (n = 221)	7,7 (4,2–11,2)	28,5 (22,6–34,5)	37,6 (31,2–43,9)	26,2 (20,4–32,0)
25–44 (n = 552)	12,7 (9,9–15,5)	30,6 (26,8–34,5)	29,5 (25,7–33,3)	27,2 (23,5–30,9)
45–64 (n = 596)	19,3 (16,1–22,5)	23,7 (20,2–27,1)	26,8 (23,3–30,4)	30,2 (26,5–33,9)
65+ (n = 440)	12,0 (9,0–15,1)	17,3 (13,7–20,8)	26,8 (22,7–31,0)	43,9 (39,2–48,5)
<i>Místo bydliště</i>				
Město (n = 1396)	14,0 (12,2–15,9)	25,2 (22,9–27,5)	27,7 (25,4–30,1)	33,0 (30,6–35,5)
Venkov (n = 413)	14,3 (10,9–17,7)	23,5 (19,4–27,6)	33,2 (28,6–37,7)	29,1 (24,7–33,4)
<i>Vzdělání¹</i>				
ZŠ a SOU (n = 498)	23,5 (19,8–27,2)	19,1 (15,6–22,5)	25,3 (21,5–29,1)	32,1 (28,0–36,2)
SŠ s maturitou (n = 768)	11,2 (9,0–13,4)	28,5 (25,3–31,7)	29,4 (26,2–32,7)	30,9 (27,6–34,1)
VŠ (n = 322)	10,9 (7,5–14,3)	22,4 (17,8–26,9)	27,6 (22,8–32,5)	39,1 (33,8–44,5)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

Graf 33: Pití nadměrných dávek alkoholu (spotřeba 60 a více gramů alkoholu při jedné konzumní epizodě) týdně a častěji v roce 2024 podle vybraných demografických kategorií (výpočet jen pro konzumenty, n=1487)

Konzumní zvyklosti zjišťované lékařem

Významnou okolností z hlediska snižování zdravotních rizik spojených s nadužíváním alkoholu je to, zda lékař u svého pacienta zjišťuje jeho konzumní zvyklosti a zda dává doporučení k omezení příjmu alkoholu.

Výsledky dotazování v jednotlivých letech opakovaně potvrzují, že část lékařů zjišťuje konzumní zvyklosti svých pacientů. V šetření v roce 2023 uvedlo 51,8 % respondentů, že se jich lékař ptal na pití alkoholu (v roce 2022 to bylo u 37,4 % dotázaných). Ovšem v posledním šetření v roce 2024 pouze 17,6 % dotázaných uvedlo, že lékař při návštěvě zjišťoval, jak pijí alkohol. Je to nejnižší hodnota za celou dobu zjišťování, přičemž znění otázky se neměnilo.

Omezit pití alkoholu doporučil lékař 16,6 % dotázaných. Lékaři se na pití alkoholu v roce 2024 dotazovali mužů a žen stejně často. Na konzumaci alkoholu se častěji dotazovali dospělých starších 45 let (tabulka 37). Lékař doporučil omezit pití jedné čtvrtině mužů, u nichž konzumní zvyklosti zjišťoval, u žen to bylo 8,2 %. Omezit pití doporučovali lékaři častěji starším osobám a osobám s nižším vzděláním. Potřebu omezit své pití reflektuje pouze 2,1 % dotázaných konzumentů alkoholu, což svědčí o tom, že naprostá většina respondentů si zdravotních rizik souvisejících s nadměrnou konzumací alkoholu není vědoma (možná i v důsledku nedostatečné zdravotní gramotnosti) nebo doporučení lékaře ignoruje.

Tabulka 37: Lékař zjišťoval pití alkoholu a doporučoval omezit nebo zanechat pití alkoholu

Demografická charakteristika	Lékař se dotazoval na pití alkoholu	Lékař doporučil omezit nebo zanechat pití alkoholu ²	Osobní pocit, že by měl/a omezit nebo zanechat pití alkoholu ³
	Procenta (95% CI)		
Celkem	17,6 (15,9–19,4)	16,6 (12,5–20,7)	2,1 (1,4–2,8)
<i>Pohlaví</i>			
Muži	18,2 (15,7–20,8)	25,0 (18,3–31,7)	3,0 (1,8–4,3)
Ženy	17,1 (14,7–19,5)	8,2 (3,9–12,4)	1,1 (0,3–1,9)
<i>Věková skupina</i>			
15–24	12,2 (7,9–16,5)	14,8 (0,5–29,1)	1,2 (0,0–2,8)
25–44	17,6 (14,4–20,7)	11,3 (5,0–17,7)	2,1 (0,8–3,4)
45–64	19,8 (16,6–23,0)	18,6 (11,6–25,7)	3,0 (1,5–4,5)
65+	17,5 (13,9–21,1)	20,8 (11,7–29,8)	0,4 (0,0–1,2)
<i>Místo bydliště</i>			
Město	18,2 (16,2–20,2)	16,1 (11,6–20,7)	2,2 (1,4–3,1)
Venkov	15,7 (12,2–19,3)	18,5 (9,0–27,9)	1,7 (0,3–3,0)
<i>Vzdělání¹</i>			
ZŠ a SOU	18,7 (15,3–22,1)	22,6 (14,1–31,1)	3,3 (1,5–5,1)
SŠ s maturitou	18,1 (15,4–20,8)	15,8 (9,8–21,9)	1,7 (0,7–2,7)
VŠ	18,6 (14,4–22,9)	10,0 (2,4–17,6)	1,0 (0,0–2,3)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Kategorie podle vzdělání je zpracována pro dospělé ve věku 25 let a starší.

²Odpovídali pouze respondenti, kterých se lékař dotazoval na spotřebu alkoholu (n = 319).

³Odpovídali pouze respondenti, kteří v posledních 12 měsících konzumovali alkohol (n = 1455).

Zájem lékaře o pití dotázaných souvisí s konzumní kategorií, do níž respondent spadá. Lékaři častěji zjišťovali pití alkoholu u osob, které splňují kritéria škodlivého pití, a také těmto lidem výrazně častěji doporučovali omezit pití alkoholu (tabulka 38). Otázka na subjektivní pocit potřeby omezit pití byla pokládána respondentům, kteří v posledním roce konzumovali alkohol, tedy bez ohledu na to, zda se lékař dotazoval na pití alkoholu anebo doporučoval pití omezit. Z výsledků je zřejmé, že s mírou rizikovosti konzumní kategorie roste subjektivní pocit potřeby omezit své pití, i tak je však míra sebereflexe nízká: potřebu omezit příjem alkoholu reflektovalo jen 12,2 % dotázaných spadajících do kategorie škodlivého pití (poslední řádek čtvrtého sloupce tabulky 38).

Poznátky o jednání lékařů – být udávané na základě zkušeností subjektů dotázaného souboru – jednoznačně potvrzují, že lékaři korektně posuzují rizika nadměrného pití alkoholu pro zdravotní stav svých pacientů. Je zřejmé, že působení lékařů by bylo ještě účinnější, pokud by byli vzdělávání v možnostech systematického screeningu a postupech krátké intervence zaměřené na snižování škod působených alkoholem.

Tabulka 38: Lékař zjišťoval pití alkoholu a doporučoval omezit nebo zanechat pití alkoholu podle kategorií pití

Demografická charakteristika	Lékař se dotazoval na pití alkoholu (n = 809)	Lékař doporučil omezit nebo zanechat pití alkoholu ¹ (n = 319)	Osobní pocit, že by měl/a omezit nebo zanechat pití alkoholu ² (n = 1455)
	Procenta (95% CI)		
Celkem (n = 1809)	17,6 (15,9–19,4)	16,6 (12,5–20,7)	2,1 (1,4–2,8)
<i>Kategorie pití</i>			
Umírněné pití	17,4 (15,2–19,5)	12,1 (7,6–16,5)	0,7 (0,2–1,1)
Rizikové pití	11,4 (5,9–16,8)	40,0 (11,9–68,0)	4,5 (1,0–8,1)
Škodlivé pití	31,3 (23,4–39,2)	51,2 (35,9–66,5)	12,2 (6,6–17,8)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

¹Odpovídali pouze respondenti, kteří v posledních 12 měsících konzumovali alkohol.

²Odpovídali pouze respondenti, kterých se lékař dotazoval na spotřebu alkoholu.

Pyramida konzumenta alkoholu – jiný pohled na rizika spojená s nadměrným pitím

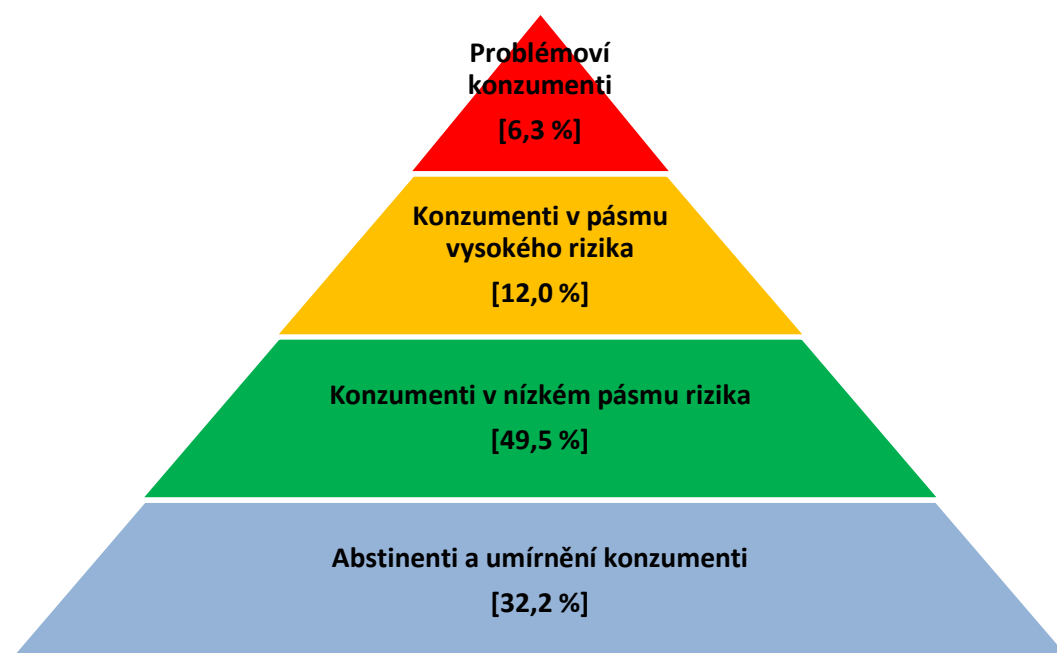
Pyramida konzumenta alkoholu v tabulce 39 je jiným dělením, než je kategorizace založená pouze na průměrném denním příjmu alkoholu (konzumní kategorie – viz tabulka 35). Pyramida konzumenta (graf 34) je kompozitním ukazatelem, který zahrnuje jak konzumní kategorie, tak frekvenci pití nadměrných dávek alkoholu, a umožňuje tak lépe odhadnout pití s vysokým rizikem (abúzus alkoholu) a problémové pití, které může zahrnovat i osoby se závislostí na alkoholu. Rozložení hodnot v pyramidě je v roce 2024 velmi podobné situaci v předchozím roce. Prevalenci *problémových konzumentů* odhadujeme na 6,3 % (5,9 % v roce 2023) a *vysoce rizikových konzumentů* na 12,0 % (12,3 % v roce 2023). Pokud sečteme vysoce rizikové a problémové konzumenty, dostáváme hodnotu 18,3 %. Je to hodnota o 0,1 procentního bodu vyšší než v předchozím roce (tehdy 18,2 %). Zvýšená zdravotní, sociální a ekonomická rizika vyplývající z nadměrné konzumace alkoholu se týkají této necelé pětiny české dospělé populace. Je to také segment populace, u něhož by bylo vhodné usilovat o změnu konzumních zvyklostí.

Tabulka 39: Pyramida konzumenta alkoholu

Demografická charakteristika	Abstinenti a umírnění konzumenti	Konzumenti s nízkým rizikem	Konzumenti s vysokým rizikem	Problémoví konzumenti (pravděpodobná závislost)
	Procenta (95% CI)			
Celý soubor (n = 1777)	32,2 (30,2–34,3)	49,5 (46,9–51,8)	12,0 (10,5–13,7)	6,3 (5,2–7,5)
<i>Pohlaví</i>				
Muži (n = 862)	23,9 (21,0–26,7)	52,1 (48,5–55,6)	15,3 (12,9–17,8)	8,7 (6,8–10,7)
Ženy (n = 915)	40,1 (37,0–43,2)	47,0 (43,9–50,3)	8,9 (7,2–10,7)	4,0 (2,8–5,3)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

Graf 34: Pyramida konzumenta alkoholu v roce 2024

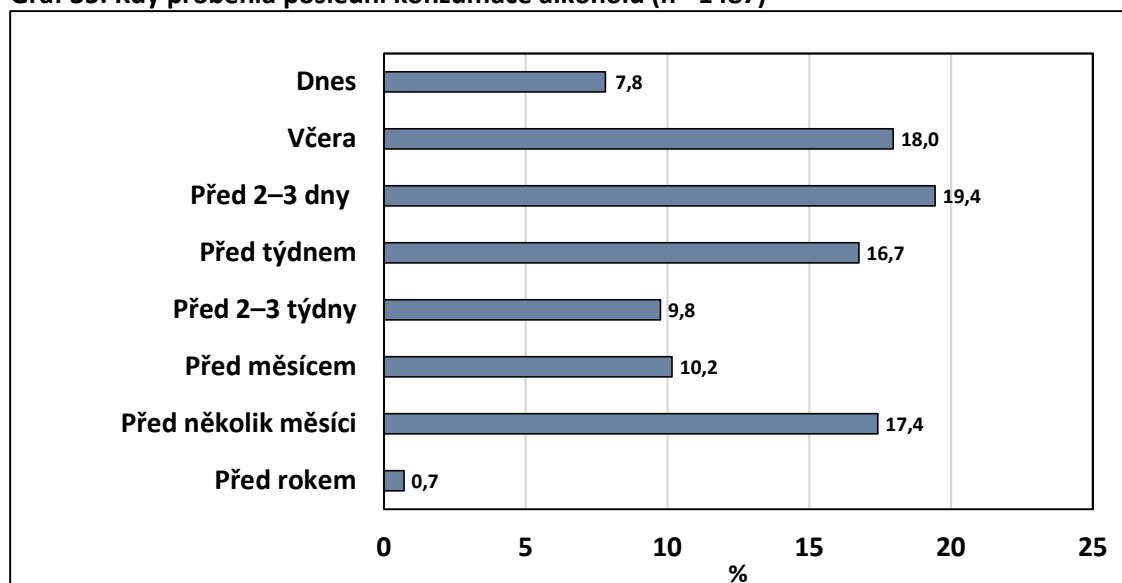

Poslední konzumní epizoda

Jako zvláštní část jsme do výzkumu v roce 2024 zařadili údaje o poslední konzumní příležitosti. Analýza poslední konzumní příležitosti umožňuje ucelený pohled na kontextové souvislosti pití české populace a vhodně doplňuje poznatky o obvyklé frekvenci a kvantitě pití. Z analýz poslední konzumní epizody se dovídáme nejen, kdy respondent naposledy konzumoval alkohol, ale také kde, s kým a při jaké příležitosti, a navíc jaké množství alkoholu při dané příležitosti vypil.

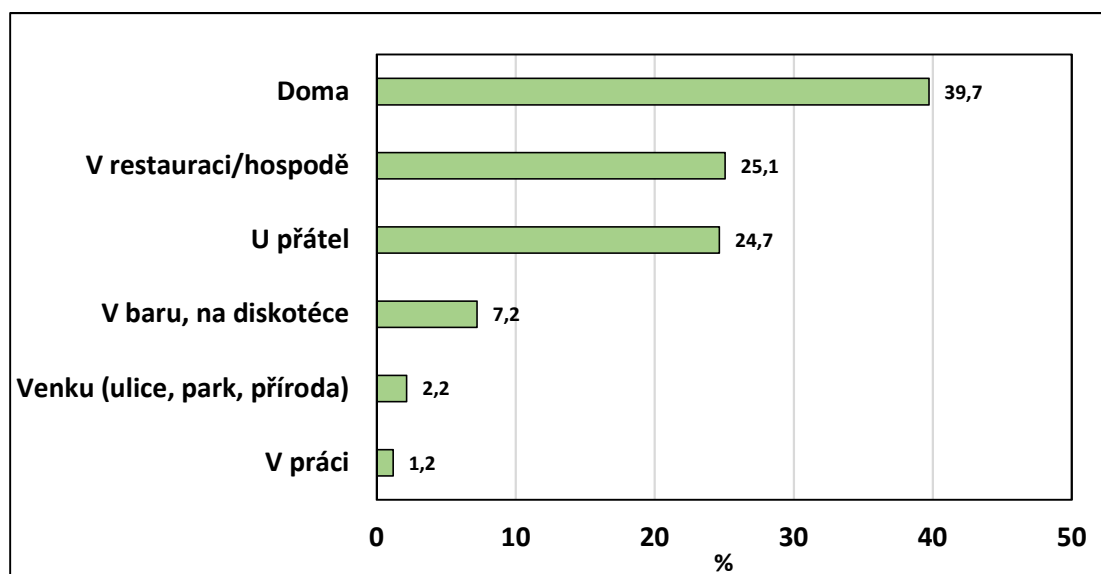
Z odpovědí na dobu posledního napití je zřejmé, že téměř polovina dotázaných se napila alkoholu během uplynulého týdne (45,2 %). Poslední napití před měsícem a dříve uvedlo 28,3 % dotázaných (graf 35).

Graf 35: Kdy proběhla poslední konzumace alkoholu (n = 1487)

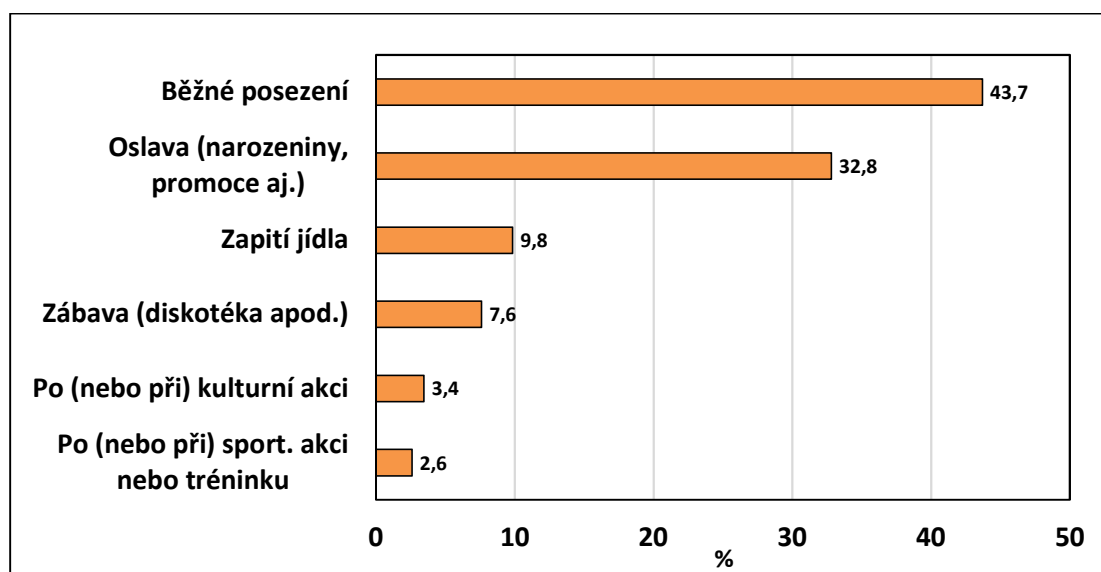
Domov byl uváděn nejčastěji jako místo poslední konzumace alkoholu (39,7 %). Místem každé čtvrté konzumace alkoholu byla restaurace nebo hospoda (25,1 %) a prakticky stejně často se respondenti napili u svých přátel (24,7 %). Poslední napití v baru nebo na diskotéce uvedlo 7,2 % dotázaných. Relativně zřídka byla uváděna konzumace alkoholu v přírodě nebo někde ve venkovním prostředí (2,2 %). Pití v zaměstnání uvedlo jen 1,2 % respondentů (graf 36).

Graf 36: Místo poslední konzumace alkoholu (n = 1440)

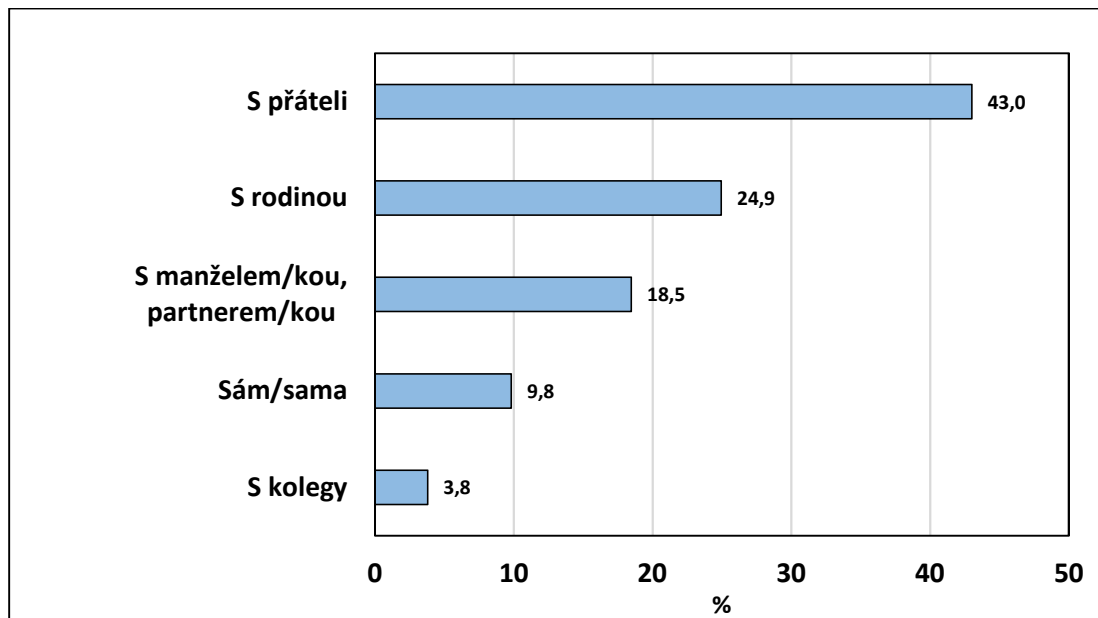
Zajímavý pohled nabízí odpovědi na otázku, při jaké příležitosti došlo k poslednímu napití. Pití při běžném posezení uvedlo 43,7 % dotázaných. Co dotázaní myslí běžným posezením, není zcela jasné. K vysvětlení by bylo potřeba podrobnějšího kvalitativně orientovaného zjišťování. Pití při nějaké oslavě (narozeniny, promoce apod.) uvedla třetina respondentů (32,8 %). Desetina (9,8 %) se naposledy napila k jídlu a při zábavě pilo 7,6 % dotázaného souboru. Při nebo po účasti na nějaké kulturní akci pilo 3,4 % dotázaných a při nebo po sportovní akci či tréninku pilo 2,6 % dotázaných. V tomto případě mohlo jít o aktivní sportování nebo o pasivní sledování nějakého sportovního utkání (graf 37).

Graf 37: Při jaké příležitosti došlo k poslední konzumaci alkoholu (n = 1423)

Z kontextových otázek jako poslední uvedeme, s kým došlo k poslednímu napití. Nejčastěji to bylo s přáteli (43,0 %), dále s rodinou (24,9 %) nebo s manželem/kou, partnerem/kou (18,5 %). Pití o samotě uvedla desetina dotázaných (9,8 %), a konečně pití s kolegy představovalo 3,8 % odpovědí (graf 38).

Graf 38: S kým proběhla poslední konzumace alkoholu (n = 1479)

Průměrné množství vypitého alkoholického nápoje v přepočtu na ml čistého alkoholu při jednotlivých konzumních příležitostech shrnuje tabulka 40. Nepřekvapí, že nejvyšší průměrná spotřeba je spojena s účastí na zábavě, diskotéce – 104,5 ml. Naopak nejnižší průměrné množství alkoholu je konzumováno při zapití jídla. Při běžném posezení je průměrná spotřeba alkoholu 71,1 ml a při oslavách (narozeniny, promoce aj.) to je 66,9 ml. Po nebo při nějaké sportovní akci je průměrná spotřeba alkoholu relativně vysoká (83,6 ml), nicméně je třeba poznamenat, že počet pozorování je zde mnohem menší než při již uvedených jiných příležitostech.

Tabulka 40: Průměrná spotřeba vyjádřená v ml čistého alkoholu podle příležitosti pití

Konzumní příležitost	N	Průměrná spotřeba v ml čistého alkoholu (s. d.)
Zapití jídla	140	43,0 (33,0)
Běžné posezení	622	71,1 (53,8)
Oslava (narozeniny, promoce aj.)	467	66,9 (48,4)
Zábava (diskotéka apod.)	108	104,5 (79,0)
Po (nebo při) sportovní akci nebo tréninku	37	83,6 (52,8)
Po (nebo při) kulturní akci	49	66,8 (48,8)

s. d. – směrodatná odchylka

Trendy 2012 až 2024 podle konzumních kategorií

V tabulce 41 uvádíme srovnání výsledků průzkumu z let 2012 až 2024. S ohledem na intervaly spolehlivosti (95% CI) můžeme konstatovat, že ve většině kategorií spotřeby alkoholu nejde o statisticky významné rozdíly. Vývoj spotřeby vyjádřený jednotlivými konzumními kategoriemi je možné hodnotit jako dlouhodobě stabilizovanou situaci, kde zjištěné odchylky lze interpretovat jako náhodná kolísání. Ze všech měření vyvstává nejvýrazněji vyšší procento abstinujících v letech 2016, 2021 a 2024 oproti výsledkům šetření v letech 2012, 2014, 2018 a 2019. Lze upozornit na vyšší prevalenci škodlivého pití mezi muži v roce 2016 a 2019. V oblasti spotřeby alkoholu nejsou dopady zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek (zákon č. 65/2017 Sb.) patrné, alespoň se nijak neodrážejí ve výsledcích dotazníkového šetření.

Tabulka 41: Konzumní kategorie alkoholu – srovnání let 2012 až 2024

Demografická charakteristika	Rok	Abstinující (celoživotní a v posledním roce)	Umírněné pití	Rizikové pití	Škodlivé pití
		Procenta (95% CI)			
Celkem	2024	18,1 (16,3–19,9)	67,1 (64,9–69,3)	7,4 (6,2–8,6)	7,4 (6,2–8,6)
	2023	15,6 (13,9–17,3)	69,8 (67,7–71,9)	8,3 (7,0–9,6)	6,3 (5,2–7,4)
	2022	15,7 (14,0–17,5)	69,6 (67,4–71,7)	6,7 (5,5–7,9)	8,0 (6,7–9,3)
	2021	17,7 (15,9–19,6)	68,1 (65,9–70,4)	6,9 (5,7–8,1)	7,3 (6,0–8,5)
	2020	15,9 (14,3–17,7)	67,2 (65,0–69,2)	8,1 (6,9–9,4)	8,8 (7,5–10,4)
	2019	12,7 (11,2–14,3)	70,1 (67,9–72,2)	7,9 (6,7–9,3)	9,3 (8,0–10,8)
	2018	13,4 (11,8–15,0)	71,2 (69,1–73,3)	7,3 (6,2–8,6)	8,1 (6,9–9,5)
	2016	17,4 (15,6–19,3)	65,0 (62,7–67,1)	8,3 (7,1–9,6)	9,3 (8,1–10,8)
	2014	12,9 (11,4–14,6)	73,9 (71,8–75,9)	7,2 (6,1–8,5)	6,0 (5,0–7,2)
	2012	13,5 (12,0–15,2)	72,5 (70,4–74,6)	6,9 (5,8–8,2)	7,1 (5,9–8,4)
<i>Pohlaví</i>					
Muži	2024	13,9 (11,6–16,2)	70,4 (67,4–73,5)	6,1 (4,5–7,8)	9,5 (7,6–11,5)
	2023	14,1 (11,8–16,4)	70,7 (67,7–73,7)	6,5 (4,9–8,2)	8,7 (6,8–10,6)
	2022	12,2 (10,0–14,4)	73,2 (70,2–76,2)	5,6 (4,1–7,2)	8,9 (7,0–10,9)
	2021	15,0 (12,7–17,3)	68,5 (65,3–71,7)	5,9 (4,3–7,6)	10,6 (8,6–12,7)
	2020	13,6 (11,3–15,9)	67,1 (63,9–70,2)	7,6 (5,8–9,5)	11,7 (9,8–14,1)
	2019	9,7 (7,9–11,9)	70,6 (67,4–73,5)	7,2 (5,7–9,2)	12,5 (10,4–14,8)
	2018	10,6 (8,7–12,9)	72,1 (69,0–75,0)	6,5 (5,0–8,4)	10,8 (8,9–13,1)
	2016	13,0 (10,9–15,5)	65,0 (61,8–68,1)	9,0 (7,3–11,1)	12,9 (10,8–15,3)
	2014	9,6 (7,7–11,7)	75,1 (72,1–77,9)	8,0 (6,3–10,0)	7,4 (5,8–9,4)
	2012	10,8 (8,9–13,1)	72,1 (69,0–75,1)	7,7 (5,6–9,1)	9,9 (8,0–12,1)
Ženy	2024	22,1 (19,4–24,8)	63,9 (60,8–67,0)	8,6 (6,8–10,5)	5,4 (3,9–6,8)
	2023	17,0 (14,6–19,4)	69,0 (66,0–71,9)	10,0 (8,1–12,0)	4,0 (2,7–5,2)
	2022	19,1 (16,5–21,7)	66,1 (62,9–69,2)	7,7 (5,9–9,4)	7,1 (5,4–8,8)
	2021	20,4 (17,8–23,2)	67,7 (64,6–71,0)	7,8 (6,1–9,6)	4,1 (2,7–5,3)
	2020	18,1 (15,3–20,8)	67,3 (64,0–70,6)	8,6 (6,9–10,4)	6,0 (4,4–7,6)
	2019	15,5 (13,3–18,0)	69,7 (66,6–72,6)	8,6 (6,9–10,6)	6,3 (4,8–8,1)
	2018	16,0 (13,7–18,5)	70,4 (67,3–73,3)	8,1 (6,5–10,1)	5,5 (4,2–7,2)
	2016	21,6 (19,1–24,4)	64,9 (61,7–67,9)	7,5 (6,0–9,5)	5,9 (4,6–7,7)
	2014	16,1 (13,8–18,7)	72,7 (69,7–75,5)	6,4 (5,0–8,3)	4,7 (3,5–6,4)
	2012	16,0 (13,8–18,6)	72,9 (69,9–75,7)	6,7 (5,2–8,6)	4,3 (3,2–5,9)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

Souvislost mezi současným kouřením tabáku a konzumací alkoholu

Tabulka 42 dokládá vyšší prevalenci kuřáctví u osob rizikově a škodlivě konzumujících alkohol. Mezi abstinenty je výskyt kuřáctví nižší, než je populační průměr. Ve skupině se škodlivou spotřebou alkoholu byl podíl kuřáků 48,1 %. Ve srovnání s umírněnými konzumenty je míra kuřáctví mezi muži i ženami v kategorii škodlivého pití řádově vyšší, u mužů o 21,5 procentních bodů, u žen dokonce o 36,5 procentních bodů. Z hlediska věkových kategorií je spojitost rizikového a škodlivého pití s kouřením silná v celém věkovém pásmu od 15 let a výše. Epidemiologické studie přiřazují kouření podíl na roční úmrtnosti 16 %, alkoholu pak 6 až 7 %. Souběh kouření s nadměrným příjmem alkoholu zdravotní rizika ještě zvyšuje. Zdravotníci by měli na tato rizika upozorňovat i přesto, že by se mohlo zdát, že jsou tato rizika v povědomí široké veřejnosti dobře známa. Upozorňování na zdravotní rizika podložená výzkumnými daty může motivovat ke změně chování.

Tabulka 42: Podíl současných kuřáků tabáku v závislosti na kategorii pití alkoholu

Demografická charakteristika	Abstinující (celoživotní a v posledním roce) (n = 322)	Umírněné pití (n = 1192)	Rizikové pití (n = 132)	Škodlivé pití (n = 131)
	Procenta (95% CI)			
Celkem (n = 1777)	15,5 (11,7–19,5)	20,1 (18,0–22,4)	34,8 (26,7–43,0)	48,1 (40,2–56,6)
<i>Pohlaví</i>				
Muži (n = 862)	17,5 (11,5–24,4)	23,6 (20,3–27,0)	35,8 (22,7–49,1)	45,1 (34,1–55,7)
Ženy (n = 915)	14,4 (9,8–19,3)	16,6 (13,7–19,7)	34,2 (24,2–45,2)	53,1 (38,6–66,7)

95% CI – 95% interval spolehlivosti

SHRNUTÍ A IMPLIKACE PRO POLITIKY V OBLASTI VEŘEJNÉHO ZDRAVÍ

Souhrn výsledků – tabák

Z provedeného výběrového šetření vyplývá, že v roce 2024 bylo v populaci České republiky ve věku 15 a více let celkem 22,4 % kuřáků různých druhů tradičních tabákových výrobků, které zahrnují cigarety (průmyslově vyráběné i ručně balené), dýmky, doutníky, doutníčky a vodní dýmky (95% interval spolehlivosti pro tento odhad je 20,5–24,4 %). V porovnání s rokem 2023 (24,6 %) jsme zaznamenali mírný pokles. Ze současných kuřáků přibližně tři čtvrtiny představovali denní kuřáci (16,4 % všech respondentů). Denně kouří 18,6 % mužů a 14,4 % žen. Z dlouhodobého hlediska je možno konstatovat, že i přes izolované roční výchyly lze ve sledovaných letech 2012–2024 pozorovat snižování prevalence kuřáctví. Klesající trend v posledních pěti letech bohužel neplatí pro věkovou kategorii 15–24 let, u které jsme naopak zaznamenali nárůst v prevalenci kouření. Pozorován je zde významný rozdíl mezi pohlavími. Zatímco u mladých mužů do 25 let pozorujeme mírný pokles, u mladých žen došlo od roku 2019 k téměř dvojnásobnému nárůstu počtu kuřáček.

Česká populace kouří převážně klasické cigarety. Podíl jiných tabákových výrobků určených ke kouření je malý. Celkově denní kuřáci nejčastěji uvádějí spotřebu 15–24 cigaret denně stejně jako v roce 2023. Průměrný počet vykouřených cigaret (průmyslově vyráběných i ručně balených) současnými denními kuřáky je 11,3 kusů cigaret za den. Muži vykouří v průměru přibližně o 1 cigaretu denně více než ženy, přičemž mezi denními kuřáky je tento rozdíl 1,7 cigarety. V porovnání let 2023 a 2024 došlo k poklesu podílu silných kuřáků, kteří průměrně vykouří 25 a více cigaret denně (5,1 % vs. 4,4 %).

V roce 2024 užívalo elektronické cigarety 13,9 % osob, z toho 8,9 % respondentů denně. V obou skupinách zaznamenáváme nárůst v porovnání s rokem 2023 shodně o 2,8 procentního bodu. V užívání elektronických cigaret není patrný rozdíl mezi pohlavími (13,4 % mužů vs. 14,3 % žen). Necelá polovina (41,4 %) uživatelů elektronických cigaret uvádí, že kouří současně i klasické cigarety – v roce 2023 tuto skutečnost uvedlo 49,0 % uživatelů. Dále 35,9 % uživatelů je bývalými kuřáky klasických cigaret a 22,7 % uživatelů před užíváním elektronických cigaret nikdy nekouřilo.

Nárůst užívání elektronických cigaret v posledních čtyřech letech, zejména v nejmladší věkové skupině, může být ovlivněn několika faktory, včetně pandemie covidu-19, ale zároveň může jít o součást širšího trendu. Pandemie mohla mít vliv na změnu chování, kdy část lidí, zejména mladých, začala hledat alternativy k tradičnímu kouření tabákových výrobků, včetně elektronických cigaret. Je také možné, že se jedná o dlouhodobější trend, který je součástí rostoucího přijetí elektronických cigaret jako „méně škodlivé“ alternativy k tradičním cigaretám. Tento trend mohl být urychlen dostupností e-cigaret na trhu, marketingovými kampaněmi a jejich vnímáním jako moderní volby mezi mladými lidmi. Další dlouhodobé sledování nám pomůže lépe pochopit, zda jde o dočasný jev, nebo jestli se jedná o stabilní změnu chování.

Užívání bezdýmných tabákových výrobků (určených ke šňupání, žvýkání či sání) se ve sledovaném vzorku populace vyskytuje ve velmi omezené míře. Současní uživatelé představují 4,8 % respondentů. Denně bezdýmné tabákové výrobky užívá 2,4 % respondentů.

Nikotinové sáčky bez obsahu tabáku v roce 2024 užívalo 4,9 % respondentů, přičemž 2,5 % denně; více muži než ženy. Nejvyšší zastoupení uživatelů nacházíme v nejmladší věkové skupině 15–24 let (15,4 %), kde nikotinové sáčky bez obsahu tabáku denně užívá 8,6 % respondentů. Ve srovnání s rokem 2023 pozorujeme u této věkové skupiny nárůst o 2,6 procentního bodu u denních uživatelů a 3,9 procentního bodu u uživatelů celkem.

Podle údajů respondentů užívalo v roce 2024 zahříváné tabákové výrobky 5,3 % dotázaných. V porovnání s rokem 2023 (4,4 %) můžeme pozorovat nárůst. Denně užívá zahříváné tabákové výrobky 3,6 % dotázaných (3,3 % v roce 2023), více je užívají ženy než muži. Nejvíce uživatelů spadá do věkové kategorie 15–24 let.

Necelá pětina respondentů (16,9 %) byla v roce 2024 ve svých domovech vystavena kouři z cigaret či jiných klasických tabákových výrobků. V domácím prostředí bylo aerosolu z elektronických cigaret vystaveno 9,6 % a aerosolu ze zahříváných tabákových výrobků 3,5 % respondentů. Nadále přetrvává skutečnost, že nejvíce je tabákovému kouři v prostředí domova vystavena nejmladší věková skupina 15–24 let, do které spadá i mládež ve věku 15–18 let, a to platí i v případě aerosolu z elektronických cigaret či zahříváných tabákových výrobků.

Respondenti jsou vystaveni aerosolu z elektronických cigaret a zahříváných tabákových výrobků ve vnitřních prostorách pracoviště více než v prostředí domova, a to zejména v případě elektronických cigaret. Podíl nekuřáků vystavených tabákovému kouři v uzavřených prostorách na pracovišti je i přes zákonem zakotvenou ochranu nezanedbatelný a situace vyžaduje další úsilí o nápravu.

Přibližně třetina (34,6 %) současných kuřáků udává, že se v průběhu roku 2024 pokusila přestat kouřit (muži 36,8 %, ženy 31,9 %). Největší procentuální zastoupení těch, kteří se pokusili přestat, bylo ve skupině nejmladších kuřáků (15–24 let), a to polovina (50,0 %). Nejvyšší snahu zanechat kouření mají respondenti s vysokoškolským vzděláním, s nižším vzděláním toto úsilí klesá. Většina kuřáků, kteří se pokusili v posledních 12 měsících přestat kouřit, se snažila tohoto návyku zbavit sama, bez pomoci (70,0 %). Více než polovina respondentů (53,6 %), kteří navštívili v posledním roce zdravotnické zařízení, se lékař dotazoval, zda kouří nebo užívá tabákové či nikotinové výrobky.

Pro celkové hodnocení situace užívání nikotinu ve společnosti byl vyhodnocen počet uživatelů zahrnující jak tabákové výrobky, tak i výrobky bez tabáku, jako jsou elektronické cigarety a nikotinové sáčky. Nikotin z různých typů výrobků denně užívá 25,9 % respondentů. Pokud zahrneme i příležitostné uživatele, tedy ty, kteří neužívají nikotin denně, ale alespoň jednou měsíčně, jedná se o přibližně třetinu respondentů (33,8 %). Ve věkové kategorii 15–24 let užívá nikotin denně 41,6 % respondentů, pokud zahrneme i příležitostné uživatele, jedná se o téměř polovinu dotázaných (49,8 %).

Souhrn výsledků – alkohol

V reprezentativním souboru dospělé populace (věk 15+) bylo konzumenty alkoholu celkem 95,1 % dotázaných, v posledních 12 měsících konzumovalo alkohol 81,9 % respondentů. Časté pravidelné pití alkoholu (tj. denně nebo obden) udávalo 14,8 % dotázaného souboru. Proti předchozímu roku jde o hodnotu nepatrně nižší (rozdíl 0,6 procentního bodu).

Trvalou (celoživotní) abstinenci uvedlo 4,9 % dotázaných (v roce 2023 to bylo 3,0 %). Abstinenci v posledním roce uvedlo 13,2 % dotázaných osob. Dlouhodobou abstinenci (déle než 1 rok) udává celkem 17,1 % reprezentativního vzorku. V předchozím roce bylo dlouhodobě abstinentů 15,6 %.

V šetření v roce 2023 celoživotní abstinenti jako důvod uvádějí nejčastěji zdravý životní styl (27,8 %), zdravotní důvody (14,8 %) a důvody spojené se světovým názorem a přesvědčením (13,0 %). Skupina, která neabstinuje celý život, uvedla nejčastěji: zdravotní důvody (36,1 %), zdravý životní styl (15,4 %) a problémy s pitím (7,0 %). Za povšimnutí stojí, že u obou skupin abstinentů jsou problémy s alkoholem u blízké osoby udávány jako důvod vlastní abstinence v přibližně stejné míře (9,3 %, resp. 10,1 %).

Průměrnou roční spotřebu na osobu lze na základě dat z dotazníkového šetření odhadnout na 7,1 litru čistého alkoholu, resp. 8,7 litru, pokud do výpočtu nezahrneme abstinenty. Roční průměrná spotřeba byla v roce 2024 srovnatelná s úrovní roku 2023, kdy dosáhla 6,9 litru, resp. 8,1 litru bez započtení abstinentů.

Časté pití nadměrných dávek alkoholu při jedné konzumní příležitosti (binge drinking), tj. týdně nebo častěji, udává 14,8 % dotázaných (muži 21,2 %, ženy 8,8 %).

Pivo je nejrozšířenějším druhem alkoholického nápoje, je výrazně preferováno muži (46,9 % mužů pije pivo týdně nebo častěji). Preferovaným nápojem žen je víno, pravidelně týdně a častěji ho konzumuje 20,9 % dotázaných žen. Destiláty pilo týdně a častěji 15,0 % mužů a 6,9 % žen.

Do kategorie „škodlivá spotřeba alkoholu“ spadá 7,4 % dotázaných, 9,5 % mužů a 5,4 % žen. Za škodlivou spotřebu alkoholu je v této studii považován průměrný denní příjem 60 a více gramů etanolu u mužů a 40 a více gramů etanolu u žen. (V püllitru 12 stupňového piva je 20 g čistého alkoholu.)

Omezit pití alkoholu doporučil lékař 16,6 % respondentů. Omezit pití bylo nejčastěji doporučeno osobám, které vykazovaly škodlivou spotřebou alkoholu. Náhled na nutnost omezit svou spotřebu byl mezi respondenty nízký – potřebu omezit spotřebu reflektuje jen 2,1 % dotázaných konzumentů alkoholu.

Analýza poslední konzumní epizody přinesla nové poznatky o kontextu pití alkoholu v české populaci. Nejčastěji uvedli dotázaní jako poslední příležitost pití *běžné posezení* (43,7 %), nějaká *oslava* tvořila třetinu všech případů posledního napití (32,8 %). Desetinu (9,8 %) posledního napití představovalo *zapití jídla*. Rozbor posledního napití potvrdil obecně vysokou spotřebu alkoholu. Nejvyšší spotřeba, v průměru 104,5 ml čistého alkoholu, byla při zábavě (diskotéka, taneční zábava apod.). Při běžném posezení se v průměru vypilo 71,1 ml alkoholu. Nejnížší průměrná spotřeba byla *při zapití jídla* (43,0 ml).

Kritická analýza konzumních zvyklostí dospělých Čechů za období od roku 2012 do 2024 potvrzuje vysokou míru stability. Mezi jednotlivými roky měření sice shledáváme dílčí rozdíly, ty však nelze interpretovat jako zásadní změnu trendu. V mezinárodním měřítku patří Česká republika mezi země s vysokou spotřebou alkoholu. To má samozřejmě negativní zdravotní, sociální a ekonomické dopady. Snížení těchto škod vyžaduje nastavit účinná opatření k omezení poptávky i nabídky. I když mezi odborníky je shoda na tom, která opatření jsou účinná, k jejich prosazení je nutná politická vůle.

Pití alkoholu má silný vztah ke kouření tabáku. Mezi umírněnými konzumenty alkoholu je jen 20,1 % kuřáků, tedy o 2,3 procentního bodu méně než v celé populaci, avšak mezi rizikově a škodlivě pijícími je kuřáků výrazně více (34,8 %, resp. 48,1 %). U excesivních konzumentů alkoholu se zdravotní rizika násobí kvůli souběžnému působení rizikových faktorů souvisejících s kouřením.

Doporučení

K omezování škod působených tabákem a alkoholem by měla Česká republika využít doporučení a postupů, které formulovala Světová zdravotnická organizace v řadě strategických dokumentů. Jde zejména o tyto dokumenty: Rámcová úmluva o kontrole tabáku (WHO, 2003), Zpráva WHO o globální tabákové epidemii (WHO, 2023), MPOWER (WHO, 2008), Globální strategie pro urychlení kontroly tabáku (WHO, 2019), Globální zpráva o alkoholu a zdraví (WHO, 2018a) a iniciativa SAFER zaměřená na účinnou kontrolu alkoholu (WHO, 2018b). V těchto dokumentech jsou zemím doporučovány strategie, jejichž účinnost byla vědecky ověřena.

Jedná se především o implementaci následujících opatření:

- Regulace marketingu tabákových výrobků a alkoholických nápojů, zejména ve vztahu k mládeži.
- Regulace a omezování dostupnosti tabákových výrobků a alkoholických nápojů.
- Prosazování účinných opatření k vyloučení alkoholu při řízení vozidel.
- Snižování poptávky prostřednictvím daňových a cenových mechanismů.
- Získávání pozornosti a podpory pro cíle národní alkoholové politiky a politiky omezování spotřeby tabáku.
- Poskytování dostupné a účinné léčby pro lidi se závislostí na tabáku a alkoholu.
- Zavádění programů screeningu a krátké intervence pro rizikové a škodlivé užívání tabáku a alkoholu do praxe (zejména primární zdravotní péče).

Vzorce chování ve vztahu k tabáku i alkoholu bývají v dospělém věku relativně stálé. K jejich změně je třeba nejen měnit vnější podmínky (například omezovat dostupnost tabákových výrobků a alkoholu), ale i iniciovat změny v oblasti motivace. Proto je pro snižování zdravotních, ekonomických a sociálních škod v budoucnosti nutné hledat účinné postupy, které budou u dětí a dospívajících podporovat z hlediska zdraví žádoucí postoje a chování.

Vzhledem ke klesajícímu trendu užívání klasických cigaret tabákový průmysl vyvíjí a uvádí na trh nové výrobky, které mají zajistit budoucnost tohoto odvětví. Prevalence užívání alternativ ke klasickým tabákovým výrobkům roste, a to zejména mezi mládeží. Mezi odborníky i politiky probíhají debaty o úloze těchto výrobků v rámci kontroly tabáku, zejména s ohledem na obavy, které se týkají dlouhodobých účinků na zdraví.

Alternativní tabákové a nikotinové výrobky představují nové možnosti konzumace nikotinu pro osoby, které ho již užívají rizikovými formami spojenými se spalováním tabáku. Svě místo mohou nalézt také v oblasti odvykání, zejména u uživatelů s těžkou závislostí či uživatelů, kteří nejsou motivováni přestat kouřit. Je třeba ale implementovat takové politiky, které by omezily možnost, že tyto výrobky budou vstupní branou pro nové uživatele. Zvláštní pozornost je třeba věnovat šíření výrobků s obsahem nikotinu mezi dětmi a mládeží. Nelze totiž vyloučit, že po navození závislosti na nikotinu může docházet v pozdějším věku i k přechodu ke klasickým cigaretám. Nabízí se možnost vyšší regulace reklamy na tyto výrobky, zákazu jejich prodeje nezletilým, omezení prodeje jednorázových elektronických cigaret nebo například snížení atraktivity obalů těchto výrobků. V neposlední řadě je nutné neustále zvyšovat informovanost veřejnosti o rizicích užívání takových výrobků. Vzhledem k tomu, že se jedná o poměrně nové způsoby užívání, není v této oblasti k dispozici dostatečné množství informací, které by vyvrátily obavy z možných zdravotních rizik nesouvisejících s nikotinem samotným, ale způsobem užívání jako takovým.

Některá z výše uvedených doporučení k omezování škod působených tabákem a alkoholem jsou v České republice již uskutečňována, a to zejména naplňováním Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním a řadou legislativních opatření. V březnu 2023 vstoupila v platnost novela zákona č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, která zakazuje prodej nikotinových sáčků dětem a mladistvým. Zavádí tak regulaci problémového výrobku, jehož užívání může vést ke vzniku závislosti na nikotinu a který může být nebezpečný zejména pro děti a mladistvé. Od října 2023 nabyla účinnosti novela zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, která zakazuje prodej zahřívaných tabákových výrobků s charakteristickou příchutí, jak vyžaduje směrnice EU. Jedním z hlavních důvodů zákazu je stoupající popularita těchto produktů, která může souviset s tím, že část lidí tyto výrobky nepovažuje za škodlivé. Od února 2024 se zvýšila sazba spotřební daně z tabákových výrobků určených ke kouření o pět procent. Stejně zvyšování bude pokračovat i v období let 2026 a 2027, u zahřívaného tabáku dokonce výrazněji, o 15 procent ročně. Nově se spotřební daň vztahuje také na elektronické cigarety a nikotinové sáčky. K postupnému zvyšování spotřebních daní bude pravidelně docházet i v následujících letech. Do jaké míry se podaří dosáhnout vytyčených cílů, je závislé na politické vůli při prosazování navrhovaných opatření.

LITERATURA

Anderson P, Gual A, Colom CF. Alcohol and primary health care: clinical guidelines on identification and brief interventions. Barcelona: Health Department of the Government of Catalonia; 2005.

Csémy L, Dvořáková Z, Fialová A, Kodl M, Malý M, Skývová M. Užívání tabáku a alkoholu v České republice 2019 [online]. Praha: Státní zdravotní ústav; 2020 [cit. 2025-03-20]. Dostupné z: <https://szu.gov.cz/wp-content/uploads/2023/03/Uzivani-tabaku-a-alkoholu-v-Ceske-republice-2019.pdf>.

Csémy L, Dvořáková Z, Fialová A, Kodl M, Malý M, Skývová M. Národní výzkum užívání tabáku a alkoholu v České republice 2020 [online]. Praha: Státní zdravotní ústav; 2021 [cit. 2025-03-20]. Dostupné z: <https://szu.gov.cz/wp-content/uploads/2023/03/Narodni-vyzkum-uzivani-tabaku-a-alkoholu-v-Ceske-republice-2020.pdf>.

Csémy L, Dvořáková Z, Fialová A, Kodl M, Malý M, Skývová M. Národní výzkum užívání tabáku a alkoholu v České republice 2021 [online]. Praha: Státní zdravotní ústav; 2022 [cit. 2025-03-20]. Dostupné z: <https://szu.gov.cz/wp-content/uploads/2023/03/Narodni-vyzkum-uzivani-tabaku-a-alkoholu-v-Ceske-republice-2021.pdf>.

Csémy L, Dvořáková Z, Fialová A, Kodl M, Malý M, Skývová M. Národní výzkum užívání tabáku a alkoholu v České republice 2022 [online]. Praha: Státní zdravotní ústav; 2023 [cit. 2025-03-20]. Dostupné z: <https://szu.gov.cz/wp-content/uploads/2024/03/Narodni-vyzkum-uzivani-tabaku-a-alkoholu-v-Ceske-republice-2022-3.pdf>.

Csémy L, Dvořáková Z, Fialová A, Kodl M, Skývová M. Užívání tabáku a alkoholu v České republice 2018 [online]. Praha: Státní zdravotní ústav; 2019 [cit. 2025-03-20]. Dostupné z: <https://szu.gov.cz/wp-content/uploads/2023/03/Uzivani-tabaku-a-alkoholu-v-Ceske-republice-2018.pdf>.

Csémy L, Dvořáková Z, Fialová A, Malý M, Skývová M. Národní výzkum užívání tabáku a alkoholu v České republice 2023 [online]. Praha: Státní zdravotní ústav; 2024 [cit. 2025-03-20]. Dostupné z: <https://szu.gov.cz/wp-content/uploads/2024/06/Narodni-vyzkum-uzivani-tabaku-a-alkoholu-v-Ceske-republice-2023-3.pdf>.

Csémy L, Sovinová H, Sadílek P. Užívání tabáku v České republice 2013 [online]. Praha: Státní zdravotní ústav; 2014 [cit. 2025-03-20]. Dostupné z: <https://szu.gov.cz/wp-content/uploads/2023/03/Uzivani-tabaku-v-Ceske-republice-2013.pdf>.

Český statistický úřad. Spotřeba potravin v roce 2023 [online]. Praha: ČSÚ; 2024a [cit. 2025-03-20]. Dostupné z: <https://csu.gov.cz/produkty/spotreba-potravin-2023>.

Český statistický úřad. Věkové složení obyvatelstva – 2023. Stav k 31. 12. 2023 [online]. Praha: ČSÚ; 2024b [cit. 2025-03-18]. Dostupné z: <https://csu.gov.cz/produkty/vekove-slozeni-obyvatelstva-je6ib60eh0>.

Delle S, Seitz NN, Atzendorf J, Muehlig S, Kraus L. Motives for not drinking alcohol: why adults in late middle age abstain. *Addict Res Theory*. 2022;30(2):126-33.

Feliu A, Filippidis FT, Joossens L, Fong GT, Vardavas CI, Baena A, et al. Impact of tobacco control policies on smoking prevalence and quit ratios in 27 European Union countries from 2006 to 2014. *Tob Control*. 2019;28(1):101-9.

Fiala J, Sochor O. Metodika měření konzumace alkoholu v epidemiologických studiích rizikových faktorů neinfekčních onemocnění a projekt Kardiovize 2030. *Hygiena*. 2014;59(4):167-8.

Global Adult Tobacco Survey Collaborative Group. Tobacco questions for surveys: a subset of key questions from the Global Adult Tobacco Survey (GATS). 2nd ed. Atlanta: Centers for Disease Control and Prevention; 2011.

- Holmes J, Sasso A, Hernández Alava M, Borges Neves R, Stevely AK, Warde A, et al. How is alcohol consumption and heavy episodic drinking spread across different types of drinking occasion in Great Britain: An event-level latent class analysis. *Int J Drug Policy*. 2024 May;127:104414.
- Karlsen TH, Sheron N, Zelber-Sagi S, Carrieri P, Dusheiko G, Bugianes E, et al. The EASL–Lancet Liver Commission: protecting the next generation of Europeans against liver disease complications and premature mortality. *Lancet*. 2022; 399(10319):61-116.
- MacKillop J, Agabio R, Feldstein Ewing SW, Heilig M, Kelly JF, Leggio L, et al. Hazardous drinking and alcohol use disorders. *Nat Rev Dis Prim*. 2022;8(1):80.
- McKenna H, Treanor C, O'Reilly D, Donnelly M. Evaluation of the psychometric properties of self-reported measures of alcohol consumption: a COSMIN systematic review. *Subst Abuse Treat Prev Policy*. 2018; 13(1):6.
- Moskalewicz J, Sierosławski J. Drinking population surveys – guidance document for standardised approach. Final report prepared for the project Standardizing Measurement of Alcohol-Related Troubles – SMART. Warsaw: Institute of Psychiatry and Neurology; 2010.
- Northcote J, Livingston M. Accuracy of self-reported drinking: observational verification of 'last occasion' drink estimates of young adults. *Alcohol Alcohol*. 2011;46(6):709-13.
- Rosansky JA, Rosenberg H. A systematic review of reasons for abstinence from alcohol reported by lifelong abstainers, current abstainers and former problem-drinkers. *Drug Alcohol Rev*. 2020;39(7):960-74.
- Ruprich J, editor. Přehled národních vodítek pro střídanou konzumaci alkoholických nápojů: nízkorizikové dávky etanolu. Brno: Státní zdravotní ústav; 2015.
- Sovinová H, Csémy L. Užívání tabáku a alkoholu v České republice 2012 [online]. Praha: Státní zdravotní ústav; 2013 [cit. 2025-03-20]. Dostupné z: <https://szu.gov.cz/wp-content/uploads/2023/03/Uzivani-tabaku-a-alkoholu-v-Ceske-republice-2012.pdf>.
- Sovinová H, Csémy L. Užívání tabáku a alkoholu v České republice 2014 [online]. Praha: Státní zdravotní ústav; 2015 [cit. 2025-03-20]. Dostupné z: <https://szu.gov.cz/wp-content/uploads/2023/03/Uzivani-tabaku-a-alkoholu-v-Ceske-republice-2014.pdf>.
- Sovinová H, Csémy L. Užívání tabáku v České republice 2015 [online]. Praha: Státní zdravotní ústav; 2016 [cit. 2025-03-20]. Dostupné z: <https://szu.gov.cz/wp-content/uploads/2023/03/Uzivani-tabaku-v-Ceske-republice-2015.pdf>.
- Stout RL. What is a drinking episode? *J Stud Alcohol*. 2000 May;61(3):455-61.
- Váňová A, Skývová M, Csémy L. Užívání tabáku a alkoholu v České republice 2016 [online]. Praha: Státní zdravotní ústav; 2017 [cit. 2025-03-20]. Dostupné z: <https://szu.gov.cz/wp-content/uploads/2023/03/Uzivani-tabaku-a-alkoholu-v-Ceske-republice-2016.pdf>.
- Váňová A, Skývová M, Malý M. Užívání tabáku v České republice 2017 [online]. Praha: Státní zdravotní ústav; 2018 [cit. 2025-03-20]. Dostupné z: <https://szu.gov.cz/wp-content/uploads/2023/03/Uzivani-tabaku-v-Ceske-republice-2017.pdf>.
- WHO. Global status report on alcohol and health 2018 [online]. Geneva: World Health Organization; 2018a [cited 2025 Apr 30]. Available from: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241565639>.
- WHO. Global strategy to accelerate tobacco control: advancing sustainable development through the implementation of the WHO FCTC 2019-2025 [online]. Geneva: World Health Organization; 2019 [cited 2025 March 20]. Available from: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/325887/WHO-CSF-2019.1-eng.pdf>.
- WHO. SAFER: a world free from alcohol related harms [online]. Geneva: World Health Organization; 2018b [cited 2025 Apr 30]. Available from: <https://iris.who.int/handle/10665/329931>.
- WHO. WHO Framework Convention on Tobacco Control [online]. Geneva: World Health Organization; 2003 [cited 2025 March 20]. Available from: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/42811>.

WHO. WHO Report on the Global Tobacco Epidemic 2023: protect people from tobacco smoke [online]. Geneva: World Health Organization; 2023 [cited 2025 March 20]. Available from: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240077164>.

WHO. WHO Report on the Global Tobacco Epidemic, 2008: the MPOWER package [online]. Geneva: World Health Organization; 2008 [cited 2025 March 18]. Available from: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241596282>.